

Ya'a tse'e je Oy Kats je Oy Ayook juu' ve'e je Mateo jyaay

Je Jesucristo je jyujpit jayu

(Lc. 3.23-38)

1 Je Jesucristo je jyujpit jayu, je'e tse'e je Abraham, je'e tse'e je David. Jidu'um tse'e ñaske'xidi: ²je Abraham tse'e je myajntk je Isaac; je Isaac tse'e je myajntk je Jacob; je Jacob tse'e je myajntk je Judá jets je y'uts je y'ajch; ³je Judá jets je ta'axtajk Tamar, je'e tse'e je myajntkta je Fares jets je Zara; je Fares tse'e je myajntk je Esrom; je Esrom tse'e je myajntk je Aram; ⁴je Aram tse'e je myajntk je Aminadab; je Aminadab tse'e je myajntk je Naasón; je Naasón tse'e je myajntk je Salmón; ⁵je Salmón jets je ta'axtajk Rahab, je'e tse'e je myajntk je Booz; je Booz tse'e je myajntk je Obed; je Obed tse'e je myajntk je Isaí; ⁶je Isaí tse'e je myajntk je yakkutojkpa David; je yakkutojkpa David jets je ta'axtajk juu' ve'e ijt je jama'aju Urías je ñuda'ax, je'e tse'e je myajntk je Salomón.

⁷Je Salomón tse'e je myajntk je Roboam; je Roboam tse'e je myajntk je Abías; je Abías tse'e je myajntk je Asa; ⁸je Asa tse'e je myajntk je Josafat; je Josafat tse'e

je myajntk je Joram; je Joram tse'e je myajntk je Uzías; ⁹je Uzías tse'e je myajntk je Jotam; je Jotam tse'e je myajntk je Acaz; je Acaz tse'e je myajntk je Ezequías; ¹⁰je Ezequías tse'e je myajntk je Manasés; je Manasés tse'e je myajntk je Amón; je Amón tse'e je myajntk je Josías; ¹¹je Josías tse'e je myajntk je Jeconías jets je y'utsatajk, van'it ku ve'e je israeejlit jayu akee'y yakvoovdi jem babilóniait y'it jootm.

¹²Távani tse'e je israeejlit jayu akee'y yakvoovda vye'na, jetse'e jyaa'knañaske'xijidi: je Jeconías tse'e je myajntk je Salatiel; je Salatiel tse'e je myajntk je Zorobabel; ¹³je Zorobabel tse'e je myajntk je Abiud; je Abiud tse'e je myajntk je Eliaquim; je Eliaquim tse'e je myajntk je Azor; ¹⁴je Azor tse'e je myajntk je Sadoc; je Sadoc tse'e je myajntk je Aquim; je Aquim tse'e je myajntk je Eliud; ¹⁵je Eliud tse'e je myajntk je Eleazar; je Eleazar tse'e je myajntk je Matán; je Matán tse'e je myajntk je Jacob; ¹⁶je Jacob tse'e je myajntk je José, je María je ñyaa'y. Je María tse'e je Jesús je tyaak. Je Jesús tse'e je Cristo, juu' ve'e je Nte'yam vyinkoon jetse'e yakkutojknit.

¹⁷ Ax makmajkts naske'exavats je'e ve'e vye'na ku ve'e je Abraham kujx yakmachovatsaa'n jets je David kujx paat; makmajkts naske'exavats je'e ve'e ku ve'e je David kujx yakmachovatsaa'n jets van'it kujx paat ku ve'e je israeejlit jayu ake'e'y yakvoovdi jem Babilonia; makmajkts naske'exavats je'e ve'e ku ve'e van'it kujx yakmachovatsaa'n jets van'it kujx paat ku ve'e je Cristo kye'x.

Ku je Jesucristo kye'x

(Lc. 2.1-7)

¹⁸ Jidu'um tse'e je Jesucristo kye'x. To'k xa ve'e je jayu y'ijit juu' ve'e José duxaaj. Púkani tse'e dujayep vye'na to'k je kiixata'ax juu' ve'e María duxaaj, je'e juu' ve'e ux'ook je Jesucristo tyaaki. Kak'apukna ve'e chaanada vye'na, van'it tse'e je Espíritu Santo je Nte'yam je myakkin kajx duyaktaajñ je María ónuk maat. ¹⁹ Ax je José, tuvts je'e ve'e je jyáyuvín je jyoojntykin y'ijit. Ku ve'e du'ix jets ónuk maátani ve'e je María, ax ka'a tse'e du'uktojkní jetse'e dumaaatssaanat, ni ka'a tse'e dutsojkpa jetse'e kuduyaktso'otyuujn, je'e kajx tse'e du'ukvinmaajy jets ayu'utsji ve'e kudumasookni. ²⁰ Namvaate'e je José ve'em duvinmay, van'it tse'e to'k je Maja Vintsán je yaangeles yak'ixji je kuma'aj kajx juu' ve'e jidu'um na'muxju:

— José, je David je chaan je kyooj, kadi mtsa'aga jetse'e je María xmaatssaanat, kux je Nte'yam je kyutojkun kajxe'e je Espíritu Santo yaktaajni ónuk maat.

²¹ Yakke'exupe'e to'k je pi'k mix

ónuk, Jesuusts je'e ve'e mtukxaajap kux je'e ve'e dutuknuvaatsnup je jyayu je tyókinda.

²² Je'e kajx tse'e ve'em jyajty jetse'e tyoojnji je Maja Vintsán je y'ayook, ve'em ax jo'n vyaajñ to'k juu' ve'e ijt je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa. Jidu'um tse'e vyaajñ:

²³ Onuk maat tse'e tyánut to'k je kiixata'ax, je'e tse'e to'k je pi'k mix ónuk duyakke'exup.

Emanuel tse'e yaktukxaajap. (Jidu'umts je'e ve'e je Emanuel kyatsapítsum, uu'm maatta ve'e je Nte'yam.)

²⁴ Ku ve'e je José jyotvij, ve'em tse'e dutuujn ax jo'n je Maja Vintsán je yaangeles ña'muxji, myaattsuuni'ukvaan tse'e je María; ²⁵ ax ka'a tse'e ti kats dutukmaatjajep van'it paat ku ve'e je pi'k mix ónuk duyakke'x, Jesuusts je'e ve'e tyukxaajidu.

Je yaa'tyajka juu' ve'e je maatsa dunu'ixpajkidup

2 Jeme'e Belén je Jesús kye'x, to'k je kajpun juu' ve'e jem judéait y'it jootm, van'it ku ve'e je Herodes yakkutojpk vye'na. Van'it tse'e jye'ydi jem jerusaleenit kyajpun kajxm je yaa'tyajka juu' ve'e je maatsa dunu'ixpajkidup, ² jem je'e ve'e choo'nda joma ve'e je xaaj pyítsum, jetse'e du'amotutúvidi:

— ¿Jómase'e y'it je israeejlit jayu yakkutojkpa juu' ve'e ke'x? Joma ve'e je xaaj pyítsum, jemts aatse'e n'ix je maatsa juu' ve'e duyaknuke'xnatajkip jets ta ve'e kye'ex, je'e kajxts aatse'e yaja

tunmín jets aats je'e ve'e nvinjávát nvintsa'agat.

³Ku ve'e je yakkutojkpa Herodes dumotu, van'it tse'e ñavyinma'yunmoojyji, nay ve'empa tse'e nujom je jerusaleenit jayu. ⁴Van'it tse'e je yakkutojkpa duvatsaajv nujom je tee'tajk je vyintsanda jets je tsaptujkpit yak'ixpajkpatajkta, jetse'e du'amotutúvidi pan joma ve'e kye'exut je Cristo, juu' ve'e je Nte'yam vyinkoon jetse'e yakkutókut. ⁵Van'it tse'e y'atsoojvjidi:

—Jem Belén, yaja judéait y'it jaat, kux jidu'ume'e dujatyaañ jep Kunuu'kx Jatyán kujxp to'k juu' ve'e ijt je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa:

⁶Jets miitsta, beleenit jáyuda juu' ve'e tsuunidup yaja judéait y'it jaat, mnumájidup xa miitse'e nuyojk jets ka'a ve'e je viijnk jáyuda juu' ve'e tsuunidup yaja Judea, kux jeme'e mkajpun kajxmda jyéjat to'k je yakkutojkpa juu' ve'e du'ix'ijtnup ats je njáyuda, je israeejlitta.

Jidu'um tse'e dujatyaañ.

⁷Van'it tse'e je Herodes ayu'uts duvatsaajv je'eda juu' ve'e je maatsa dunu'ixpajkidup jetse'e du'amotutúvi pan vin'ite'e du'ix'ukvaandi je maatsa. ⁸Van'it tse'e dupakejxti jem Belén. Jidu'um tse'e dunuujmidi:

—Najkxu x'íxtada oy je pi'k mix ónuk. Ku tse'e xpaat'tat, m'avánadap tse'e jets atse'e najkx nvinja'viva nvintsa'kiva.

⁹Ku ve'e ve'em yaknuujmidi je yaa'tyajkta, van'it tse'e choo'ndini.

Van'it tse'e vyintoo'vajkijidi je maatsa juu' ve'e y'ixtu ku ve'e vye'nada jem joma ve'e je xaaj pyítsum, jetse'e yo'y'atúvi je maatsa joma ve'e je pi'k mix ónuk. ¹⁰Ku ve'e je yaa'tyajk du'íxtinuva je maatsa, ooy tse'e tyunxoojntkti.

¹¹Ku ve'e tyajkidi jep tujkp, y'ixtu tse'e je pi'k mix maat je tyaak María, van'it tse'e divinkoxkténidi je pi'k mix ónuk jetse'e divinja'vidi divintsak'kidi. Van'it tse'e duyak'avaatsti je y'apajkinda jetse'e dumoooydi je vyintsakin: je oro, jets je incienso ax jo'n je poom, jets je pa'ajk xoo'kpa juu' ve'e mirra duxaaj. ¹²Van'it tse'e je Nte'yam tyuknuja'vijidi je kuma'aj kajx jets ka'a ve'e y'ukvimpijttinit joma ve'e je Herodes. Je viijnk too' tse'e pyajktinu jetse'e ñajkxtini joma ve'e je y'itta je ñaaxta.

Ku je Jesús yaktsoo'nji je tyee' je tyaak jetse'e yaknajkxi jep Egipto

¹³Ku ve'e ñajkxtini je yaa'tyajkta juu' ve'e je maatsa dunu'ixpajkidup, van'it tse'e je José je kuma'aj kajx yak'ixji to'k je Maja Vintsán je ya'angeles juu' ve'e jidu'um na'muxju:

—Pojtuku, yaktsoo'nu ya pi'k mix maat ya tyaak jets maatke'ekun. Najkxta jem Egipto, jem tse'e mtándat van'it paat ku ats mitse'e nvaajnjat, kux je Herodes yakjay'íxtajape'e ya pi'k mix ónuk jetse'e duyakjay'oo'kjut.

¹⁴Van'it tse'e je José pyojtuk jetse'e koo'ts dumaaatsaa'n je pi'k mix ónuk maat je tyaak, jetse'e jem Egipto ñajkxti. ¹⁵Jem tse'e tyaandi van'it paat ku ve'e je Herodes

y'oo'kni. Ku tse'e ve'em jyajty, van'it tse'e tyoojnji je Maja Vintsán je y'ayook, ve'em ax jo'n vyaajñ to'k juu' ve'e ijt je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa. Jidu'um tse'e vyaajñ: “Nvatsoov atse'e je n'Onuk jetse'e jem Egipto pyítsumnit.” Jidu'um tse'e vyaajñ.

Ku je Herodes duyakjay'oo'kjidi je pi'k mix ónuk

¹⁶Ku ve'e je yakkutojka Herodes du'ix jets vin'aa'njudu ve'e je yaa'tyajka juu' ve'e je maatsa dunu'ixpajkidup, ooy tse'e tyunnaakjotma'tji, yakjay'oo'kkajxju ve'e nujom je pi'k mix ónukta juu' ve'e dukatajkipna toojk joojnt jetse'e jem jyoojntykada vye'na beleenit kyajpun kajxm jets tamanaat; ve'eme'e dupayo'y pan vinxup joojntani ve'e je pi'k mix Jesús, ve'em ax jo'n ña'muxjidi je yaa'tyajka juu' ve'e je maatsa dunu'ixpajkidup. ¹⁷Ax ku tse'e ve'em jyajty, van'it tse'e tyoojnji je Jeremíasje y'ayook, to'k juu' ve'e ijt je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa. Jidu'um tse'e vyaajñ:

¹⁸Yakmotu xa ve'e jem ramaajit kyajpun kajxm jetse'e je jayu je yaaxun je tsaachvinma'yun duyaknajxti, je Raquel je chaan je kyooj, je'e tse'e je y'ónuk dunuyaaxtu, ka'a tse'e du'uktojktini jetse'e pan kyojtsjot'amájajadat, kux távani ve'e je y'ónukta y'oo'kni vye'na.

¹⁹Aa'kani tse'e je Herodes vye'na, van'it tse'e jem Egipto je José to'k je Maja Vintsán je y'aangeles yak'ixji je kuma'aj kajx, jetse'e ña'muxji:

²⁰—Pojtuku, vovu ya pi'k mix maat ya tyaak, najkxtinuva jem israeejlit y'it jootm, kux távani je'e ve'e y'oo'ktini juu' ve'e du'ukyak'oo'kuvaandu ya pi'k mix.

²¹Van'it tse'e je José pyojtúk jetse'e duvaajv je pi'k mix maat je tyaak, jetse'e jem ñajkxtini israeejlit y'it jootm. ²²Ax ku tse'e je José dumotu jets je Arquelao ve'e yakkutojka jem Judea, je'e juu' ve'e je tyee' Herodes divintikts, tsá'ki tse'e je José ku ve'e jem ñajkxut. Ku ve'e yakvaajni je kuma'aj kajx, jem tse'e galiléait y'it jootm ñujkx. ²³Ku ve'e jem jye'y, jem tse'e nazarétit kyajpun kajxm ñujkx tsuuniva. Ku tse'e ve'em jyajty, van'it tse'e tyoojnji juu' ve'e kyojtstu je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpatajka, je'ets je'e ve'e ku ve'e vyaandi jets nazarétit jayu je'e ve'e je Jesús.

Ku je Yaknapejtpa Juan kya'amaajy joma ve'e kyapantsuuna

(Mr. 1.1-8; Lc. 3.1-9, 15-17; Jn. 1.19-28)

3 Ku ve'e je Jesús chuuni jem Nazaret, van'it tse'e je Yaknapejtpa Juan ñujkx joma ve'e kyapantsuuna jem judéait y'it jootm. ²Jem tse'e dutuk'ix'ukvaajñ je jáyuda juu' ve'e nunajkxjudu. Jidu'um tse'e dunuujmidi:

—Vinmayumpijttini, masooktini je mko'oy joojntykinda. Napyajmjidini jem je Nte'yam y'am kya'm, kux myaaxuxjudupele jetse'e jem m'ijttini.

³Ya Juaants je'e ve'e juu' ve'e y'ava'ni je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa Isaías. Jidu'um tse'e dujatyaaajñ:

Yakmótup xa ve'e ku ve'e to'k je jayu jidu'um mak̄k kyats joma ve'e kyapantsuuna:

“Yak'olyijada, yaktaajvjada je too' joma ve'e je Maja Vintsán n̄axut.”

Jidu'um tse'e je Isaías d̄ujatyaañ.

⁴Juu' ve'e je Juan vyítip, je camello pajk pumts je'e ve'e; je ak tse'e tyiintsoojm̄jup. Je paach tse'e jyu'kxp jets je maja pa'ajk.

⁵Je jerusaleenit jayu tse'e najkxtu amotunajxpa; najkxtuva tse'e nujom je jáyuda juu' ve'e tsuunidup jem judéait y'it jootm, nay ve'empa tse'e pan pan jatye'e dumutám̄idup je jordaanit maja naaj. ⁶Vintsots je'e ve'e je tyokin dumavyatsta, ve'em tse'e je Juan yaknapétjada jem Jordán maja najootm.

⁷Ax ku tse'e je Juan du'ix jets numaye'e je fariseotajk jets je saduceotajk n̄unajkxjada jetse'e d̄uyaknapéttat, van'it tse'e dunuujm̄idi:

—Mii'tsta, je tsa'a'n je chaanda je kyoojta, je kats xa ve'e tuxmótuda jets t̄áminup je'e ve'e je tsaachto'nun, je'e kajx tse'e xkuke'ekta. ⁸Je'e tse'e mtoondinup juu' ve'e oy jetse'e n̄uke'xnatákat jets mmasooktinu ve'e je mko'oy joojntykinda. ⁹Ka'a ve'e xn̄utúvadat jetse'e mva'andat: “Ka'a tse'e je Nte'yam xyaktsaachpaatumdat, kux je Abraham je chaan je kyooj xa uu'me'eda”, kux nvaajnidup ats miitse'e jets o'yixjupe'e je Nte'yam jetse'e ya tsaaj d̄uyakvimpítut je Abraham je chaan je kyooj. ¹⁰Ve'em xa miitse'eda ax jo'n je kup juu' ve'e je oojyit ju'kx dukayakta'mip. Ax t̄a tse'e je tiempo jye'ya juu'

ve'e ve'em ax jo'n je jayu je pojxun dumach jetse'e je kup dupojxukut. Ax nujom tse'e je kup juu' ve'e je oojyit ju'kx dukayakta'mip, yakpojxuknupts je'e ve'e jetse'e yakjanvíppinit. ¹¹Je tsoxk naaj ats miitse'e ntukyaknapejttup, je'e nuja'vints je'e ve'e jets mmasooktinu ve'e je mko'oy joojntykinda; ax je'e pan atse'e xpa'ux'ookip, je'e tse'e jem mja'vin kajxmda mtukyaknapétjap je Espiritu Santo jetse'e je jayu dutokimpayo'oyut. N̄umájipts je'e ve'e nuyojk jets ka'a ve'e ats, ni ka'ats atse'e nvinmachju jets atse'e je kya'ajk nyakkeekjat. ¹²Ku ve'e je jayu dutokimpayo'oy, ve'em tse'e dutónut ax jo'n to'k je yaa'tyajak juu' ve'e jem kya'm je tukjee'pun dumats'ijtp jetse'e d̄uvimpójut je trigo. Pyakmókup tse'e je trigo taajm; ax je po'ox juu' ve'e pyajkjap, je'e tse'e jem janjootm pyaam̄nup juu' ve'e ni vin'ita kapi'tsp.

Ku je Jesús n̄apejt

(Mr. 1.9-11; Lc. 3.21-22)

¹³Ku ve'e je Juan je jayu d̄uyaknapejt, van'it tse'e je Jesús chaa'n jem galiléait y'it jootm jetse'e jye'y joma ve'e je jordaanit maja naaj, jem joma ve'e je Juan vye'na. Je'e tse'e n̄unajkx jetse'e je Juan yaknapétjūt. ¹⁴Ka'a tse'e je Juan du'uktsajk, jidu'ume'e je Jesús dunuujm̄i:

—¿Mits atse'e xnumiimp? N̄ojk'óy xa ats mitse'e xyaknapéttut.

¹⁵Van'it tse'e je Jesús y'atsoojvji: —Kuvuk xa ve'e d̄utsak, kux pyaatyp y'akeeguij je'e ve'e jetse'e nto'numut nujom juu' ve'e je Nte'yam chajkp.

Van'it tse'e je Juan dukuvujk.

¹⁶Ku tse'e je Jesús ñapejtukujx, van'it tse'e pyítsumni jem najootm. Tun to'mayji tse'e ojtš je tsapjootmit it y'ava'ach jetse'e je Jesús du'ix jets jeme'e ñukada'akyju je Espíritu Santo, juu' ve'e ijtp jem je Nte'yam jya'vin kajxm, ve'eme'e ñukada'akyju ax jo'n to'k je pak.

¹⁷Van'it tse'e to'k je ayook yakmōtu juu' ve'e jem tsapjootm kadaak.

Jidu'um tse'e vyaajñ:

—Ya'a xa ve'e ats je n'Onuk, juu' atse'e ooy ntuntsajkp, ooyts ats ya'a ve'e ntuntukxoonduk.

**Ku je Jesús je Satanás
y'ukyaktokimpakuvaajnji**

(Mr. 1.12-13; Lc. 4.1-13)

4 Van'it tse'e je Espíritu Santo je Jesús duyaknujx jem vinva'ajts it kajxm jetse'e jem je ko'oyjáyuvap juu' ve'e dunuvintsanikajxp je ko'oyjayuvaptajkta, jetse'e du'ixjut vintso ve'e je Jesús kuduyaktokimpujk. ²Vujxtkupx xaaj vujxtkupx tsooj ve'e je Jesús kyakay vye'na, van'it tse'e je yooj pyaatji.

³Van'it tse'e je ko'oyjáyuvap vyinkutámiji jetse'e ña'muxji, ukvin'aa'nuvaajnju tse'e:

—Pan tyúvam xa ve'e jets je Nte'yam je y'Onuk mitse'e, mukótsuts n'it ya tsaaj jetse'e vyimpítut tsapkaaky.

⁴Van'it tse'e je Jesús y'atsaajv:

—Jidu'um xa ve'e je Kunuu'kx Jatyán vya'añ: “Ka tun je'e kajxyap xa ve'e je jayu jyoojntyka ku ve'e juu' dukay duju'kx, je ayook kajxe'e juu' ve'e je Nte'yam kyajtsp.”

⁵Van'it tse'e je ko'oyjáyuvap yaknajkxji jem kunuu'kx kajpun kajxm, jem Jerusalén. Van'it tse'e je Jesús jem maja tsaptakkojm duyakpejt ⁶jetse'e jidu'um dunuuuji:

—Pan tyúvam xa ve'e jets je Nte'yam je y'Onuk mitse'e, naajkkustákajats n'it, kux jidu'ume'e je Kunuu'kx Jatyán vya'añ:

Je Nte'yam xa ve'e dupava'anup je y'aangelestajk jetse'e m'ixjut mjayépjut, jetse'e je kya'aj mtuk'amátsajat jetse'e je mtek je tsaaj kyayaktsaachajat.

⁷Van'it tse'e je Jesús y'atsaajv:

—Vaampap tse'e jidu'um je Kunuu'kx Jatyán: “Ka'a tse'e x'ixtat joma vaate'e juu' dukuvuk je Maja Vintsán, uu'm je nNte'yamamda.”

⁸Van'it tse'e je ko'oyjáyuvap yaknajkxjuva joma ve'e to'k je kopk juu' ve'e kajxm aa'k. Jem tse'e je Jesús dutuk'ix nujom je jayu juu' ve'e yakkutujkja ijttup yaja naxviijn jets vinxupe'e je majin je jayu dujayep. ⁹Van'it tse'e dunuuuji:

—Nujom xa ats mits ya'a ve'e nmokyajxnit pan xvinkoxkténip ats mitse'e jets atse'e xvinjávát xvintsa'agat.

¹⁰Van'it tse'e je Jesús ña'muxji:

—Najkxni, Satanás, kux jidu'ume'e je Kunuu'kx Jatyán vya'añ: “Vinjávada vintsa'agada je Maja Vintsán, uu'm je nNte'yamamda, je'ejyji ve'e to'k mvinjávadap mvintsa'agadap.”

¹¹Van'it tse'e je ko'oyjáyuvap myasookji jetse'e je aangelestajk

je Jesús dunúnajkxiti jětse'e
dupatto'nidi.

**Ku je Jesús kya'amay'ukvaajñ jep
Galilea**

(Mr. 1.14-15; Lc. 4.14-15)

¹²Ku ve'e je Jesús je kats
dumotu jets jepe'e poxuntujkp
je Yaknapejtpa Juan, van'it tse'e
ñujkx jem Galilea; ¹³ax ka'a tse'e
tyaajñ jem nazarétit kyajpun
kajxm, jeme'e Capernaum ñujkx
tsuuniva. Je kajpun, myutámipe'e je
maja na'akaya jem zabuloonit jets
neftaliijit y'it jootmda. ¹⁴Je'e kaj
tse'e ve'em jyajty jětse'e tyoojnji juu'
ve'e je Isaías jyatyaan, to'k juu' ve'e
ijt je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa.
Jidu'um tse'e dujatyaañ:

¹⁵Je it je naax juu' ve'e Zabulón
jets Neftalí duxaaj,
je too' juu' ve'e je'yp jem maaxy
napa'am jětse'e ñaxy jem
jado'k ado'om Jordán maja
napa'am,
jem galiléait y'it jootm joma
ve'e jyoojntykada pan pan
jaty'e ka je israeejlit jáyuvap,
¹⁶je jayu pan pan jaty'e kupi'ijts
kuko'o'ts tsuunidu,
y'ixtuts je'e ve'e to'k je maja
kujajpa je maja kutá'kxpa;
pan pan jaty'e maaydup tajtup
kux cha'kidupe'e jětse'e
y'oo'ktat,
kujajjudu kutá'kxjudu tse'e.

Jidu'um tse'e je Isaías dujatyaañ.

¹⁷Van'it tse'e je Jesús
kya'amay'ukvaajñ. Jidu'um tse'e
vyaajñ:

—Vimmayumpijttini, masooktini
je mko'oy joojntykinda.
Napyaaajmjidini jem je Nte'yam

y'am kya'm kux myaaxuxjudupe'e
jětse'e jem m'ijttinit.

**Ku je Jesús duvaajv numaktaaxk je
ajkx maakpada**

(Mr. 1.16-20; Lc. 5.1-11)

¹⁸Jeja tse'e galiléait myaja
na'akaya pa'ayi je Jesús ñaxy
vye'na, jětse'e du'ix numejtsk
je yaa'tyajk, to'k uts to'k ajch:
to'k juu' ve'e duxaaj Simón
juu' ve'e yaktukxaaji Pedro, jets
jado'k juu' ve'e duxaaj Andrés.
Ajkx maakpats je'e ve'e y'ijtti;
jem je'e ve'e du'avájada vye'na
je tyuk'ajkx'amaakin xuum maja
na'akaya jootm. ¹⁹Van'it tse'e je
Jesús ña'muxjidi:

—Pamiindini ats. Ajkx maak
xa ve'e mtoondup; ax uxayams ats
miitse'e je toonk nmo'odat jets
atse'e je jayu xtuknumíndat.

²⁰Tun jatyji tse'e dumasooktini
je tyuk'ajkx'amaakin xuum jětse'e
dupanajkxtini.

²¹Vee'n tse'e yo'oyda vye'na, van'it
tse'e je Jesús du'ixpa janumejtsk je
yaa'tyajk, je Santiago jets je Juan,
nay to'k uts to'k ajchpats je'e ve'eda,
je Zebedeo je myajntktajk. Jem je'e
ve'e barco jootm je tyee' dumaadada
vye'na jětse'e je tyuk'ajkx'amaakin
xuum du'ataagada. Van'it tse'e
je Zebedeo je myajntktajk
yakvoovduva. ²²Tun jatyji tse'e
dumasooktini je barco maat je
tyee'da, jětse'e dupanajkxtini.

**Ku je Jesús je numay jayu
duyak'ixpujk**

(Lc. 6.17-19)

²³Jem tse'e nujom galiléait
y'it jootm je Jesús du'ayo'oy

du'anaxy y'ijit joma jaty tsaptajk jetse'e je jayu dutukyak'ixpuk je oy kats je oy ayook, je'e ve'e ku ve'e je jayu yakvaajña jets chajkpe'e je Nte'yam jetse'e je jayu ñapyaajmjidinit jem je Nte'yam y'am kya'm. Pan nuvinxupe'e to'k jado'k je pa'am dujayep, ve'em tse'e duyakjotkadaakni. ²⁴Yaknuja'vip tse'e je Jesús jem nujom maja it jootm juu' ve'e Siria duxaaaj; tyuknunajkxtu tse'e je Jesús nujom pan pan jatye'e je pajkpa je aampa dujajejptup, pan pan jatye'e jem jya'vin kajxmda je ko'oyjáyuvap, pan pan jatye'e ko'opya'ampajkjudup, jets pan pan jatye'e mojktp; yakjotkadakkajxnuts je'e ve'e to'k ka'ajyjida. ²⁵Numay tse'e je jayu pyanajkxjidi. Jem tse'e je galiléait jayu, jem tse'e juu' ve'e tsoo'ndu jem decápolisit y'it jootm jets jem jerusaleenit kyajpun kajxm, jempa tse'e juu' ve'e viijnk tso'ndu jem judéait y'it jootm, nay jempa tse'e juu' ve'e tsoo'nduva je it je naax juu' ve'e jado'k ado'om je jordanit maja nanaxy jem joma ve'e je xaaj pyítsum.

**Ku je Jesús kya'amaajj
jem tonun viinm**

5 Ku ve'e je Jesús du'ix je numay jayu, van'it tse'e pjejt joma ve'e to'k je tonun jetse'e jem y'ajtk. Van'it tse'e je y'ixpajkpatajk ñuje'yjidi, ²jetse'e je Jesús yak'ixpajkjidi jidu'um:

Je'eda pan pan jatye'e xoonda
(Lc. 6.20-23)

³—Xoon xa je'e ve'eda pan pan jatye'e je tyokin du'ixkajtpup,

íttapts je'e ve'e jem je Nte'yam y'am kya'm.

⁴Xoon xa je'e ve'eda pan pan jatye'e tsaachvinmaaydup, yakjot'amájajadapts je'e ve'e je Nte'yam.

⁵Xoon xa je'e ve'eda pan pan jatye'e je nuu'k aaj je nuu'k joot dujajejptup, je'e tse'e yakmo'odap je naxviijnit it.

⁶Xoon xa je'e ve'eda pan pan jatye'e duyoojidup dutaatsidup juu' ve'e je Nte'yam chajkp, ku'ux jotkada'aky tse'e y'íttat.

⁷Xoon xa je'e ve'eda pan pan jatye'e je jayu dutukmo'ttup, tukmo'tjuduvapts je'e ve'e je Nte'yam.

⁸Xoon xa je'e ve'eda pan pan jatye'e je va'ajts aaj je va'ajts joot dujajejptup, y'íxtapts je'e ve'e je Nte'yam.

⁹Xoon xa je'e ve'eda pan pan jatye'e duyaknamyujot'o'yijidup juu' ve'e namyu'ejkjudup, va'anupts je'e ve'e je Nte'yam: "Atsts ya'a ve'e je n'ónukta."

¹⁰Xoon xa je'e ve'eda pan pan jatye'e je jayu jomtoojnudup titoojnjudup kuxe'e dutonda juu' ve'e je Nte'yam chajkp, íttapts je'e ve'e jem je Nte'yam y'am kya'm.

¹¹Xoon xa miitse'eda ku ve'e je jayu mvinkojtspétjada, mjomtónjada mtitónjada, jetse'e mnuvampétjada ats kajx. ¹²Tukxoondukta tse'e ooy ku ve'e ve'em myaktonda, kux myakmooydinupe'e je maja o'yin jem tsapjootm, kux ve'eme'e dujomtoondi dutitoondi je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpatajkta juu' ve'e joojntykidu too'vajkp jets ka'a ve'e miitsta.

Jē kaan tukmu'a'ixmojkin

(Mr. 9.49-50; Lc. 14.34-35)

¹³Miitsta xa ve'e jē kaan jo'n yaja naxviijn. Ax pan tókinup tse'e je kaan je tya'mutsin, źvintsose'e jado'k nax tya'mutsinuvat? Ka'ats je'e ve'e y'uktoonnit, yak'uxko'onupe'e jeja too' aajy jetse'e je jayu nūtee'njut tyuktee'njut.

Jē ta'kxpa tukmu'a'ixmojkin

(Mr. 4.21-25; Lc. 8.16-18)

¹⁴Miits xa ve'e je ta'kxpa jo'n yaja naxviijn. To'k je kajpun juu' ve'e jem kopk kajxm, ka'a tse'e y'oya jetse'e yakyo'otsut. ¹⁵Ka'a xa ve'e je ta'kxpa yakna'ak jetse'e ti yaktuknaxjópūt; kajxm je'e ve'e yakpum jetse'e dukuta'kxut anañujoma je jáyuda juu' ve'e jep tujkp. ¹⁶Nay ve'empats miitse'eda, ve'em ax jo'n je ta'kxpa je numay jayu dukutu'kx, yaknūke'xnatákada je y'oy je'e jeja je jayu vyinkujk; ku je'e ve'e du'íxtat je y'oy je'e juu' ve'e mtoondup, yakmájadap yakjaanchadapts je'e ve'e je nTee'amda, juu' ve'e jem tsapjootm.

Oy je'e ve'e je Moisés je pyava'nun

(Lc. 16.16-17)

¹⁷Ka'a xa miitse'e mvinmáydāt jēts je'e atse'e nnumiijn jēts atse'e nyakkutókiyūt jē Moisés je pyava'nun jēts juu' ve'e jyavyejttu jē Nte'yam jē y'ayook kojtsnajxpatajka. Ka je'e kajxapts atse'e nmiijn jēts ats je'e ve'e nyakkutókiyūt; je'e kajxe'e jēts ats je'e ve'e nkutyónūt jēts atse'e nkojtsva'atsūt ti ve'e

tyijp. ¹⁸Tyúvam xa ats miitse'e nnaajmada, namvaate'e y'it ya tsajmit it jēts ya naxviijnit it, tonkájxup tse'e nujom jē pava'nun; dumaja dumootska je'e ve'e je pava'nun, tonkájxupts je'e ve'e.

¹⁹Je'e kajx tse'e, pan pan xa ve'e dukakutyoomp je pava'nun, dukanumaja je'e ve'e je pava'nun, jetse'e ve'em je jayu dutuk'ix, je'e tse'e dunupi'kikáxup je jayu juu' ve'e ijttup jem jē Nte'yam y'am kya'm; ax pan pan tse'e dukutyoomp je pava'nun jetse'e ve'em je jayu dutuk'ix, nūmájapts je'e ve'e jem jē Nte'yam y'am kya'm. ²⁰Kux ve'em ats miitse'e nnaajmada, ve'em xa ve'e dutsak jetse'e nuyojk oy xtóndat juu' ve'e je Nte'yam chajkp jēts ka'a ve'e juu' ve'e tyoondup je tsaptujkpit yak'ixpajkpatajk jēts je fariseotajk. Pan ka'a tse'e ve'em xtonda, ka'a tse'e mtákadat jem jē Nte'yam y'am kya'm.

Ku je jayu jyotma'aty

(Lc. 12.57-59)

²¹Tā ve'e x'amotunaxta ku ve'e jidu'um je jujpit jayu yaknuujmidi: "Ka'a tse'e myakjayu'oo'ktat, kux jyapana pan pane'e yakjayu'oo'kp, yakmo'opts je'e ve'e je tsaachpaatun." ²²Ax nmuujmidupts ats miitse'e jēts jyapana pan pane'e je y'uts je y'ajch ukpu je y'uts je cha'a dumu'ejkjup, yaktokimpayo'oyuupts je'e ve'e. Pan pane'e je y'uts je y'ajch ukpu je y'uts je cha'a dūvinkojtspejtp, tokimpayo'oyjadapts je'e ve'e pan pan jatye'e dūnumájidup jep tsaptujkp. Pan pan tse'e ka víjap

dutijp je y'uts je y'ajch ukpu je y'uts je cha'a, kutsa'aga tse'e jetse'e jem janjootm yakpaamnit.

²³'Ax ve'em tse'e, pan myaknajkxtup xa ve'e je myaxta joma ve'e je Nte'yam xvinjávada xvintsa'agada, jetse'e jem xjaa'myétstat jets mmu'eijkjudupe'e nuto'k je m'utsta je m'ajchta ukpu nuto'k je m'utsta je mtsa'ada, ²⁴maso'oktanumts jeja je myaxta jetse'e najkx too'vajkp je'e xmaatnamuyot'óyajada, van'it tse'e mvimpijttinuvat jetse'e je myaxta je Nte'yam xtukkatákadat.

²⁵'Pan jem xa ve'e pane'e mnuxa'aijidup jetse'e xmaatnajkxta jeja je yakkutojkpa vyinkujk, tukmaatkojts'óyada tse'e jeja too' aajy, ve'em tse'e jem je tokin payo'yva kya'm mkayakpámdat. Kux pan mpaajmjudup xa ve'e jem je tokin payo'yva kya'm, je tokin payo'yva tse'e jem je tojpa kya'm mpámjadap jetse'e mpoxuntakpámjadat. ²⁶Tyúvam xa atse'e nva'añ jets ka'ajame'e mpítsumdat jep poxuntujkp vi'name'e xkakuvetta nujom juu' ve'e myójidup.

Ku je jayu je navyajkun duyakvintsa'kintóki

²⁷'Ta ve'e x'amotunaxta ku ve'e jidu'um yakkats: "Ka'a tse'e xyakvintsa'kintókidat je navyajkun."
²⁸Ax atsts miitse'e nnuujmidup jets opyana pan pane'e dunu'ixp to'k je ta'axtajk jetse'e dutsak jetse'e dumaatnayjayépjut, ta tse'e jem jya'vin kajxm je ta'axtajk dutukmaatyakvintsa'kintóki je navyajkun.

²⁹'Pan myaktokintoojnjudup xa ve'e je m'aka'yun viijnda, tunyakpítsumda tse'e jetse'e x'uxkojkat, kux nuyojk oy je'e ve'e jetse'e to'k viijn je mni'kxta je mkopkta xyakkutókidat jets ka'a ve'e ku ve'e nujom je mni'kxta je mkopkta yakpaamnit jem janjootm.
³⁰'Pan myaktokintoojnjudup xa ve'e je m'aka'yun ka'ajta, tunkuspoxta tse'e jetse'e x'uxvívuptat, kux nuyojk oy je'e ve'e jetse'e to'k viijn je mni'kxta je mkopkta xyakkutókidat jets ka'a ve'e ku ve'e nujom je mni'kxta je mkopkta yakpaamnit jem janjootm.

Ku je yaa'tyajik je ñuda'ax dumasookni

(Mt. 19.9; Mr. 10.11-12; Lc. 16.18)

³¹'Kojststuva tse'e je jayu jidu'um: "épyana xa ve'e pan pane'e je ñuda'ax dumaso'okuvaannup, tun vinkopkts je'e ve'e jetse'e too'vajkp dumo'ot je ñak joma ve'e yak'íxut jets ka'a je'e ve'e du'uknúda'axini."
³²Ax atsts miitse'e nnuujmidup jets pan pan yaa'tyajke'e dumasooknup je ñuda'ax, pan ka je'e kajxap ku ve'e je ñuda'ax duyakvintsa'kintóki je navyajkun, je yaa'tyajik kajx tse'e je ta'axtajk duyakvintsa'kintóki je navyajkun ku ve'e je viijnk yaa'tyajik dupuk. Ax je'e tse'e juu' ve'e ux'ook dupajkp je ta'axtajk juu' ve'e je ñuyaa'y tumyasookjini, nay yakvintsa'kintóktivaps je'e ve'e je navyajkun.

Ku je jayu je Nte'yam duyaknaxy ukpu ti jatj

³³'Ta ve'e x'amotunajxtuva ku ve'e jidu'um je jujpit jayu

yaknuujmidi: “Kutyonu je vaanduk juu' ve'e tuxpum pan je Nte'yame'e tuxyaknaxy.” ³⁴ Ax atsts miitse'e nnuujmidup jets ka'a ve'e je Nte'yam xyaknáxtat ku ve'e je vaanduk xpamda. Ni ka'a tse'e je tsapjootmit it xyaknáxtat. Pan ve'em xa ve'e xtonda, ve'emts je'e ve'e ax jo'n je Nte'yam kuxyaknajxti, kux jeme'e je Nte'yam je kyutojkun tsuujntkun. ³⁵ Ka'a tse'e ya naxviijnit it xyaknajxtuvat. Pan ve'em xa ve'e xtonda, ve'emts je'e ve'e ax jo'n je Nte'yam kuxyaknajxti, kux ve'em ya'a ve'e ya naxviijnit it ax jo'n je va'kpejtun joma ve'e je Nte'yam je tyek kuduyukkán. Ka'a tse'e je Jerusalén xyaknajxtuvat. Pan ve'em xa ve'e xtonda, ve'emts je'e ve'e ax jo'n je Nte'yam kuxyaknajxtuva, kux je Maja Yakkutojkpa je'e ve'e je kyajpun. ³⁶ Ni je mkuvajka tse'e xkayaknajxtuvat, kux ka'a ve'e m'o'yixjada jetse'e xyakvimpíttat otyo'ka je mvaajyta yak uk po'o'p. ³⁷ Jidu'ume'e mva'andat “ve'em” ukpu “ka'a”; kux juu' ve'e nuyojk jaa'kyakkajtsp, je ko'oyjáyuvaps je'e ve'e duyakjéjip.

Ku je jayu dutonumpit juu' ve'e ka óyap

(Lc. 6.29-30)

³⁸ Ta ve'e x'amotunajxtuva ku ve'e jidu'um yakkats: “Pan pane'e je jayu je vyijn duyakma'tp, je tyaats duyakvajntkp, nay vanxúpjyam tse'e yaktoonnuvat.” ³⁹ Ax atsts miitse'e nnuujmidup jets ka'a ve'e xtonumpijtjadat juu' ve'e ka óyap pan pane'e mmutokintoojnjudup; ñojk'óy xa ve'e, pan pane'e

m'akupa'kxijidup to'k ado'om aaj, mooyduva tse'e jado'k ado'om jetse'e mjaa'k'akupa'kxajadat. ⁴⁰ Pan pan tse'e mnuxa'avaajnjidup jetse'e je mvitupa'tk mpajkuxjada, masooktuva tse'e jetse'e je mvituni'kx mpajkuxjadat. ⁴¹ Pan myaktuk'akee'yidup xa ve'e jetse'e juu' xpatsámdat kojkm legua, ax mpatsámdap tse'e jakojkm legua. ⁴² epyana pan pane'e juu' m'amótujjudup, mmo'odap tse'e; pan pan tse'e juu' anuu'kx m'amótujjudup, ka'a tse'e xtso'oxpáktat.

Tsokta je jayu pan pane'e mtso'oxpajkjjudup

(Lc. 6.27-28, 32-36)

⁴³ Ta ve'e x'amotunajxtuva ku ve'e jidu'um yakkats: “Tsokta pan pane'e mtsojkkjudup; ka'a tse'e xtsóktat pan pane'e mtso'oxpajkjjudup.” ⁴⁴ Ax atsts miitse'e nnuujmidup: Tsokta pan pane'e mtso'oxpajkjjudup, amótuda je Nte'yam jetse'e dukunoo'kxut pan pane'e mko'oñukojtsijidup, otyoojnjada pan pane'e mko'otyoojnjudup, nutsapkotsta jetse'e je Nte'yam oy tyo'nuxjadat pan pane'e mvinkojtspejtjudup jets pan pane'e mjomtoojnjudup mtitoojnjudup, ⁴⁵ ax ve'em tse'e mnúke'xnatákkadat jets nTee'imdupe'e je Nte'yam, juu' ve'e jem tsapjootm. Kux ku xa ve'e je aampa xaaj duyakpítsum, tyuknu'aampyts je'e ve'e juu' ve'e oy jayu jets juu' ve'e ko'oy jayu, yakjéjijts je'e ve'e je tooj jetse'e duyaknutu'uj pan pan jatye'e tuv jáyuvudup joojntykidup, nay

ve'empa tse'e pan pan jatye'e
jomjáyuidup tijáyuidup jetse'e
jyomjoojntykada tyijoojntykada.
46 Pan je'ejyji xa miitse'e mtojsoktup
pan pane'e mtojsokjudup, či
o'yin tse'e mpáktap je'e kajx? Je
kupa'mun pakmojkpa paat xa ve'e
ve'em jyátukada.

47 Pan je'ejyji ve'e
mkojtspo'kxtup juu' ve'e
mmaatnayja'vijidup, či o'yints
miitse'e mtoondup jets ka'a
ve'e je viijnk jáyuda?, kux nay
vanxúpyame'e dutoonduva pan
pan jatye'e je Nte'yam duka'ixada.
48 Va'ajts tse'e mnaajk'ijtjidinit,
ve'em ax jo'n ñaajk'ítju va'ajts je
nTee'amda, juu' ve'e jem tsapjootm.

Ku je jayu je y'oy je'e dutún

6 'Ku xa ve'e xtonda je y'oy
je'e, ka je'e kajxap tse'e
xtóndat jetse'e je jayu du'ixtat
juu' ve'e mtoondup. Pan je'e kajx
xa ve'e ve'em xtonda jetse'e
je jayu m'ixjadat, ka'a tse'e oy
mtonumpijituxjadat je nTee'amda,
juu' ve'e jem tsapjootm. 2 Je'e kajx
tse'e, ku tse'e xputákadat je'e
pan pan jatye'e katih'ijtuxjudup,
ka'a tse'e anañujoma je jayu
xtuknujávadat, kux ve'eme'e
jyátukada jep tsaptujkp jets
jeja too' aajy pan pan jatye'e
mejts'aaajta mejtsjootta. Je'e kajx
je'e ve'e ve'em dutonda jetse'e
je jayu yo'ñukótsajadat. Tyúvam
xa ats miitse'e nnaajmada
jets ka'a ve'e oy je Nte'yam
tyonumpijituxjadat, nvaatani je'e
ve'e ku ve'e yak'oñukojsidi. 3 Ax
kuts miitse'e je jayu xmo'odat juu'
ve'e katih'ijtuxjudup, ve'em tse'e

xtóndat jetse'e ni pana dukanujávát.
4 Pan ve'em tse'e xtonda, oy tse'e
mtonumpijituxjadat je nTee'amda,
juu' ve'e du'ixp nujom juu' ve'e
kanuke'xnatajkip jeja je jayu
vyinkujk.

Ku je jayu chapkats

(Lc. 11.2-4)

5 'Ku miitse'e mtsapkótstat,
ka'a tse'e ve'em mtsapkótstat ax
jo'n je'eda juu' ve'e mejts'aaajta
mejtsjootta, ténip tse'e chapkotsta
jep tsaptujkp jets joma ve'e
je too' ñavyinnaxyju, je'e kajx
je'e ve'e ve'em dutonda jetse'e je
jayu y'ixjadat ku ve'e chapkotsta.
Tyúvam xa ats miitse'e nnaajmada
jets ka'a ve'e oy je Nte'yam
tyonumpijituxjadat, nvaatani je'e
ve'e ku ve'e je jayu ve'em y'ixjada.
6 Ax kuts miitse'e mtsapkótstat,
tákadats jep mtujkp, aka'ada je
mtajk, van'it tse'e xmukótstat je
nTee'amda, juu' ve'e jem tsapjootm.
Pan ve'em tse'e xtonda, oy tse'e
mtonumpijituxjadat je nTee'amda,
juu' ve'e du'ixp nujom juu' ve'e
kanuke'xnatajkip jeja je jayu
vyinkujk.

7 'Ku ve'e mtsapkótstat, ka'a tse'e
xkojtsumpítat xkojts'atajtat, ve'em
ax jo'n jyátukada pan pan jatye'e
je Nte'yam duka'ixada, ve'eme'e
vyinmayda jets amotunáxjadap
je'e ve'e je Nte'yam ku ve'e ooy
tyunkotsta. 8 Ka'ats miitse'e ve'em
mjátukadat, kux namka'ana
miitse'e je Nte'yam juu' x'amótuda,
ñuja'vipts je'e ve'e juu' ve'e
mka'ijtuxjudup. 9 Jidu'um tse'e
mtsapkótstat:

Aats je nTee',

tsapjootm xa mits jeme'e,
va'ajts aaj va'ajts jootts mitse'e,
jetse'e myakvinjávát
myakvintsa'agat.

¹⁰ Yakmiinni to'k aaj je mkutojkun.

Ve'em ax jo'n jem tsapjootm
tyunju juu' mitse'e mtsajkp,
ve'em tse'e tyoojnjuvat yaja
naxviijn.

¹¹ Mooyk aats uxyam je kaaky je
naaj juu' aatse'e jóvum xaaj
ntukjoojntykip.

¹² Mee'kxjik aats je ntokin,
ve'em ax jo'n aatse'e
ntokinmee'kxpa pan pan jaty
aatse'e xmutokintoomp.

¹³ Kadi aats to'k aaj xmasa'ak
jets aatse'e nka'at jem je
ko'oyjáyuvap y'am kya'm;
mitsts aatse'e x'ixup xjayépu,
x'axajtókup,
ve'emts aatse'e
xkah'amaádaagat je kyo'oy
je'e.

Kux xa'ma kajx mitse'e xka'ma
je kutojkun, je makkin, jets je
majin. Amén.

¹⁴ Pan mtokinmee'kxtup
xa miitse'e pan pane'e
mmutokintoojnjudup,
mtokinmee'kxjadap tse'e je
nTee'amda, juu' ve'e jem tsapjootm;
¹⁵ ax pan ka'a tse'e xtokinmee'kxta je
jayu juu' ve'e mmutokintoojnjudup,
nay ka'ava tse'e je nTee'amda
mtokinmee'kxjuduvat.

Ku je jayu y'ayooja

¹⁶ Ku xa miitse'e m'ayoojadat,
ka'a tse'e je mviiinda je m'ajta
xyakma'attat, ve'em ax jo'n
jyátukada je'eda juu' ve'e ijttup
mejts'ajta mejtsjootta, kux

ve'em je'e ve'e jyátukada jetse'e
je jayu dunujávadat jets ayoojidup
je'e ve'e. Tyúvam xa ats miitse'e
nnaajmada jets ka'a ve'e oy
je Nte'yam tyonumpijtuxjadat,
nvaatani je'e ve'e ku ve'e je jayu
y'ixjada jets ayoojidupe'e. ¹⁷ Ax
miits, ku tse'e m'ayoojadat,
navyimpojjada nay'apojjada
jetse'e oy mnavyoo'kjadat, ¹⁸ ve'em
tse'e je jayu dukanujávadat jets
m'ayoojidupe'e. Pan ve'em tse'e
xtonda, oy tse'e mtonumpijtuxjadat
je nTee'amda, juu' ve'e du'ixp
nujom juu' ve'e kanuke'xnatajkip
jeja je jayu vyinkujk.

Je o'yin juu' ve'e jem tsapjootm

(Lc. 12.33-34)

¹⁹ Ka'a tse'e xnupajkpéttat je
o'yin juu' ve'e yaja naxviijn, joma
ve'e je tótuk juu' jaty dutukka'yini,
joma ve'e juu' jaty vyintoki, jets
joma ve'e je mee'tspa tyákada;
²⁰ ñojk'óye'e xnupajkpéttat je o'yin
juu' ve'e jem tsapjootm, joma ve'e je
tótuk juu' jaty dukatukkaya, joma
ve'e juu' jaty kyavintoki, jets joma
ve'e je mee'tspa kyatákada. ²¹ Kux
pan joma xa ve'e y'it juu' ve'e
m'ixtup mjayeptup, nay jeejyam
tse'e y'ijtpa je mjootta je mja'vinda.

Ve'em xa ve'e je jayu je vyiijn ax jo'n je jayu je jyoot je jya'vin

(Lc. 11.34-36)

²²⁻²³ Ve'em xa ve'e je jayu je
vyiijn ax jo'n je jayu je jyoot je
jya'vin. Pan oy xa ve'e je mviiinda,
m'ixtup tse'e oy. Ax pan ma'at tse'e
je mviiinda, koo'ts tse'e je mni'kxta
je mkopkta tyañ. Nay ve'empats je'e
ve'e maat je mjootta je mja'vinda.

Pan va'ajts tse'e je mjootta je mja'vinda, je y'oy je'e tse'e mtoondup; ax pan m'ajootidup tse'e je kyo'oy je'e jetse'e vintok m'litta, je kyo'oy je'e tse'e mtoondup, ve'emts miitse'eda ax jo'n je jayu juu' ve'e ijtp jeja akoo'ts it jaat jetse'e nuyojk kukoo'ts tyañ jets ka'a ve'e je viints jayu.

Je Nte'yam jets je meen

(Lc. 16.13)

²⁴Ni pana xa ve'e kya'o'yixju jetse'e mejtsk je vyintsán dujayéput, kux to'ke'e dutsókut, jado'k tse'e duts'o'xpákut, to'ke'e dumutónut dumupákut, jado'k tse'e diviijnk'íxut. Nay ve'empa tse'e je jayu juu' ve'e jem je meen kya'm naajk'ijtpup, ka'ats je'e ve'e y'o'yixju jetse'e je Nte'yam dupanajkxut.

Y'ixp jyayejpp tse'e je Nte'yam pan pan jaty je y'ónuk

(Lc. 12.22-31)

²⁵Je'e kajts ats miitse'e nnaajmada, ka'a tse'e xvinmáydad je mkaakya je mnaajta ti ve'e mtukjoojntykadap, ni ka'a tse'e xvinmaayduvat je mvitta je mxoxta juu' ve'e mjayéptap. Ñumájip je'e ve'e nuyojk ku ve'e je jayu jyoojntyka jets ka'a ve'e je kaaky je naaj juu' ve'e jyayejpp; ñumájip je'e ve'e nuyojk je jayu je ñi'kx je kyopk jets ka'a ve'e je vit je xox juu' ve'e jyayejpp. ²⁶Ixta vintso ve'e je jeyyva tánuk kyanil'ipta, ka'a tse'e je taajm dupakmokta, ka'a tse'e tii joma ve'e duyak'ittat je tyukjoojntykinda; óyam tse'e vye'ema, yakjoojntykijidup tse'e je nTee'amda, juu' ve'e jem

tsapjootm. Kadi xvinmayda, nuyojk xa miitse'e ooy xtunjaa'knumájada jets ka'a ve'e je jeyyva tánuk.

²⁷Jyatunvinmay je'e ve'e, ípants miitse'eda juu' ve'e o'yixjup jetse'e ñaajkyónjut jado'k noox?

²⁸¿Ax tyajx tse'e xvinmayda je mvitta je mxoxta? Ixta vintso ve'e je ojts jaatit puj yee'kta, ka'a tse'e tyonda, ka'a tse'e pyi'ltta kyojta;

²⁹ax ve'emts atse'e nva'añ jets óyame'e je yakkutojkpa Salomón va'ajts tsoj tyunnaxyaxju y'ijit, ka'a tse'e dumuvaa'ty ax jo'n je puj. ³⁰Pan ve'em tse'e je Nte'yam duyaktsojupuk je aajy je ojts juu' ve'e uxyam yee'kp jetse'e kep je jaajn pyaatjinit, ívintsots je'e ve'e je Nte'yam mkamo'ojadat pan ti ve'e mnatyukxóxadap?

iVee'nji xa ve'e je Nte'yam xjaanchjávada! ³¹Je'e kajx tse'e, ka'a tse'e mnaajkvinmáydad jetse'e mva'andat: “¿Tis vine'e nka'yumdap n'ookumdap?”, ukpu “¿Tis vine'e nnatyukxojxumjadap?”

³²Kux nujom je'e ve'e, yakvinkópkidupts je'e ve'e je jayu pan pan jatye'e je Nte'yam duka'íxada; ax je nTee'amda, juu' ve'e jem tsapjootm, ñuja'vipts je'e ve'e pan ti uu'me'e xka'ijtjimdup.

³³Ax ve'em tse'e, yakvinkópkada ooy jetse'e m'ijttinit jem je Nte'yam y'am kya'm jetse'e xtoondinit juu' je'e ve'e chajkp, ve'em tse'e myakmooyduvat juu' ve'e mkáydap m'oo'ktap jets juu' ve'e mnatyukxóxadap.

³⁴Kádits xvinmayda juu' ve'e kep mínup, kux jéjape'e kep juu' ve'e mvinmáydap. To'k to'k je xaaj, ve'em tse'e je vinma'yun duyakjeja.

**Ka'ats uu'me'e je jayu
ntokimpayo'yumdat**

(Lc. 6.37-38, 41-42)

7 'Ka'ats miitse'e je jayu xtokimpayo'oydat, ve'em tse'e je Nte'yam mkatokimpayo'yjüduvat. ²Kux ve'em pan vintso ve'e je jayu xtokimpayo'oyda, nay vanxúpjyam tse'e je Nte'yam mtokimpayo'yjüduvat; uk pan vintso ve'e je mjáyuvinda, nay je mjáyuvinda tse'e vimpítup. ³¿Vintsose'e y'ol'yixjut je'e juu' ve'e je maja tokin dumaat, jetse'e duputákat je y'uts je y'ajch ukpu je y'uts je cha'a juu' ve'e vee'nji je tokin dumaat? Ve'em xa je'e ve'e ax jo'n je jayu juu' ve'e jep vyiiimp to'k je kup juu' ve'e va'ajts maj jetse'e dutsak jetse'e duputákat je y'uts juu' ve'e je pi'k po'ox tuvvyintákaja. ⁴Van'it tse'e je y'uts dunuuujma: "Va'an ats duyakpítsumu je pi'k po'ox juu' ve'e jep mviimp." ⁵iMejts'aaj mejtsjoot xa je'e ve'e juu' ve'e je maja tokin dumaat! Yaknuva'ache'e too'vajkp dutsak je maja tokin juu' ve'e jyayejpp, van'ítnum tse'e y'ol'yixjut jetse'e duputákat je y'uts je y'ajch ukpu je y'uts je cha'a juu' ve'e vee'nji je tokin dumaat.

⁶'Ka'a tse'e je ok xmo'odat je Nte'yam jye'e, ka'a tse'e je mpeerlas xvajjadat je keem. Pan mmooydup xa ve'e, tyuktee'ndapts je'e ve'e jetse'e mnupojtukjadat jetse'e myakvintókijadat.

**Amótuda juu' je Nte'yam, íxtada, jets
kojtspoo'kxta jeja tak'aagui**

(Lc. 11.9-13; 6.31)

⁷'Amótuda juu' je Nte'yam, jetse'e myakmo'odat; íxtada,

jetse'e xpaa'ttat; kojtspoo'kxta jeja tak'aagui, jetse'e je Nte'yam myak'avaatsuxjadat. ⁸Kux pan pan xa ve'e je Nte'yam juu' du'amótup, yakmo'op tse'e; pan pan tse'e juu' du'íxtip, pyaatyp tse'e; pan pan tse'e kojtspoo'kxp jeja tak'aagui, yak'avaatsuxjup tse'e je Nte'yam.

⁹'Onuk tee'da ónuk taakta, ku xa ve'e je m'ónukta m'amótujadat je tsapkaaky, ¿je tsaaj tse'e mmo'odap? ¹⁰Ku tse'e m'amótujadat je ajkx, ¿je tsaan tse'e mmo'odap? ¹¹Mjako'oyjáyvada xa miitse'eda, mnuja'vidup tse'e jetse'e xmo'odat je y'oy je'e je m'ónukta; ax je nTe'e'amda, juu' ve'e jem tsapjootm, nuyojkts je'e ve'e dumo'ot je y'oojyit je'e pan pan jatye'e amótujudup.

¹²'Ax ve'em tse'e, pan vintso xa ve'e xtsokta jetse'e je jayu mto'nuxjadat, ve'emts miits je'e ve'e xtoojniduvat, kux je Moisés je pyava'nun jets juu' ve'e jyavyejttu je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpatajkta, je'e tse'e je jayu dutuk'íxtup jets ti ve'e yaktónup ku ve'e je jayu ñachókjada vimpit atuj.

**Je aka'a juu' ve'e mootskji vyiijn
tukmu'a'ixmojkin**

(Lc. 13.24)

¹³'Tákada joma ve'e je aka'a juu' ve'e mootskji vyiijn. Kuxe'e je aka'a jets je too' juu' ve'e je jayu duyaknajkxp joma ve'e vyintókidinit, maja viijnts je'e ve'e, numayts je'e ve'e juu' ve'e je tso tajkidup. ¹⁴Ax je aka'a jets je too' juu' ve'e je jayu duyaknajkxp joma ve'e xa'ma kajx jyoojntykidinit, pi'kji jets mootskjits je'e ve'e vyiijn,

nu'eejyits je'e ve'e juu' ve'e je tso tajkidup.

Yaknuja'vipts je'e ve'e je kup vintso ve'e ty'a'ma

(Lc. 6.43-44)

¹⁵'Myakkópkadap tse'e ooy je'e kajxta pan pan jatye'e natyijjudup je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpada. Ve'em xa je'e ve'eda ax jo'n je mu'uk lobo juu' ve'e napyaaajmjup je pi'k carnero jo'n jetse'e jeja numay carnero akujk tyaka. ¹⁶Mnujávadap tse'e jets pan je'e ve'eda ku ve'e x'íxtat vintso ve'e juu' dutonda, kux ka'a xa ve'e je tsaaydum taajm ukpu je higo taajm yaktuk jem ápit kajxm. ¹⁷Nujom je oy ju'kx kup, je oojyit ju'kx tse'e yakta'mip; jets nujom je ko'oy ju'kx kup, je ko'oy ju'kx tse'e yakta'mip. ¹⁸Ka'a tse'e je oy ju'kx kup duyakta'ma je ko'oy ju'kx; ni ka'a tse'e je ko'oy ju'kx kup duyakta'ma je oy ju'kx. ¹⁹Nujom tse'e je ju'kx kup juu' ve'e dukayakta'mip je oojyit ju'kx, yakpojxukpts je'e ve'e jetse'e jem janjootm yakpaamnit. ²⁰Ve'emts miitse'e xnujávadat pan pan jatye'e oy jayu pan pan jatye'e ko'oy jayu ku ve'e x'íxtat pan vintso ve'e juu' dutonda.

Ka anañujómap xa ve'e tyákadat jem je Nte'yam y'am kya'm

(Lc. 13.25-27)

²¹'Ka nujómap xa ve'e tyákadat jem je Nte'yam y'am kya'm pan pan jatye'e atse'e xtijup "Vintsán, Vintsán"; je'ejyida ve'e pan pan jatye'e dutoondup juu' ve'e chajkp ats je nTee', juu' ve'e jem tsapjootm. ²²Numay xa atse'e xnaajmadat

je xaaj: "Vintsán, Vintsán, mits je mkutojkun kajxts aatse'e je Nte'yam je y'ayook nkojtsnáxy y'ijit jets mits je mkutojkun kajxts aatse'e je ko'oyjáyuvap nyakpítsum y'ijit jem je jayu jya'vin kajxm, mits je mkutojkun kajxts aatse'e je mújit atuva ntun y'ijit." ²³Ax van'itts atse'e nnaajmadat: "Ni vin'lita xa miitse'e mka'itta ats je njáyuda; vinva'kva'atsta ats miitsta pan pan jatye'e dutoondup juu' ve'e ka óyap."

Je tajk juu' ve'e tsoo'ntk jeja tsakujx jets je tajk juu' ve'e tsoo'ntk jem po'o ni'kxm

(Lc. 6.47-49; Mr. 1.22)

²⁴'Pan pan xa ve'e du'amotunajxp juu' atse'e nkajtsp jetse'e ve'em dutún, ve'emts je'e ve'e ax jo'n to'k je vij jayu juu' ve'e je tyajk dupaam jeja tsakujx. ²⁵Ku tse'e je it tyuuj, jetse'e je naaj kyompejt y'ojtspejt, jetse'e je makkk poj tyunnajxni jetse'e dupati'ts je tajk, ax ka'a tse'e kyitu, kux jeja ve'e tsakujx choo'ntk. ²⁶Ax je'e tse'e juu' ve'e du'amotunajxp juu' atse'e nkajtsp jetse'e ve'em dukatún, ve'emts je'e ve'e ax jo'n to'k je jayu juu' ve'e ka víjap, juu' ve'e je tyajk dupaam jem po'o ni'kxm. ²⁷Ku tse'e je it tyuuj, jetse'e je naaj kyompejt y'ojtspejt, jetse'e je makkk poj tyunnajxni jetse'e dupati'ts je tajk, van'it tse'e je tajk kyítuni. iQoyam tse'e tyunvintoki!

²⁸Ku ve'e je Jesús kyojtskujx, atuva atoki tse'e je numay jayu je y'ixpajkun dutuktaandi ²⁹kux je kutojkun maate'e kyajts, ka ve'emap ax jo'n je tsaptujkpit yak'ixpajkpatajk.

Ku je Jesús duyakjotkadaaky to'k je jayu juu' ve'e leprapajkjup

(Mr. 1.40-45; Lc. 5.12-16)

8 Ku ve'e je Jesús vyajntyk jem tonun viinm, van'it tse'e numay je jayu pyanajxjidi. ²Van'it tse'e vyinkutámiji to'k je jayu juu' ve'e leprapajkjup, jetse'e je Jesús dUVinkoxkteni, jetse'e dunuuujmi:

—Vintsán, pan mtsajkp xa mitse'e, m'o'yixjup tse'e jets atse'e xtuknuva'atsut ya lepra pa'am.

³Van'it tse'e je Jesús je kya'aj tyuknukoojnji jetse'e je pa'am jayu dunuuujmi:

—Ntsajkp xa atse'e. Va'ajts tse'e mtaanni.

Ku ve'e ve'em vyaajñ, tun jatyji tse'e je lepra pa'am ñuvaatsjini.

⁴Van'it tse'e je Jesús ña'muxji:

—Ni pana xa ve'e xkavaajnjat pane'e tumyakjotkada'akyju. Najkxu joma ve'e je tee' jetse'e du'ixut jets ta ve'e mjotkada'aky, van'it tse'e xyóxut juu' ve'e je Moisés pyavaan ku ve'e je jayu kyoo'kpajkjini je lepra pa'am, ve'em tse'e anañujoma dunujávdad jets távani ve'e je pa'am mnuva'achju.

Ku je Jesús duyakjotkadaaky to'k je tojpatajk je vyintsán je tyoompa

(Lc. 7.1-10)

⁵Ku ve'e je Jesús tyajki jem capernaamit kyajpun jootm, van'it tse'e vyinkutámiji to'k je tojpa juu' ve'e dunuvintsánip numókupx je tojpatajk. Van'it tse'e je Jesús dumunoo'kxatk. ⁶Jidu'um tse'e vyaajñ:

—Vintsán, jeme'e tak'am ats je ntoompa pya'amma'aj, mojkp je'e ve'e jetse'e ooy tyuntsaachpaa'ty.

⁷Van'it tse'e je Jesús y'atsoojvji: —Najkxuts ats je'e duyakjotkada'akyu.

⁸Van'it tse'e je tojpatajk je vyintsán y'atsoojvji:

—Vintsán, ka'a xa atse'e nvinmachju jetse'e jep ats ntujkp mtákat; koojyji ve'e va'anu jetse'e jyotkada'akut, ax jotkada'akupts je'e ve'e. ⁹Kux jem xa ve'e pan atse'e xyakkutojkjip, jempa tse'e ats je ntojpa juu' atse'e nyakkutojkjivap. Ku atse'e to'k nmuujma jetse'e ñajkxut, najkxpts je'e ve'e; ku atse'e jado'k nmuujma jetse'e myínut, miimpts je'e ve'e; ku atse'e je ntoompa juu' ntukpava'añ, tyuumpts je'e ve'e.

¹⁰Ku ve'e je Jesús du'amotunajxy, atuva atoki tse'e tyaañ jetse'e jidu'um dunuuujmi je jayu juu' ve'e panajkxjudup:

—Tyúvam xa ats miitse'e nnaajmada jets yaja ve'e nujom israeejlit y'it jaatta, ni to'kats atse'e nkapaa'ty juu' atse'e xjaanchja'vip ax jo'n ya jayu. ¹¹Atsts miitse'e nnuujmidup jets je'yadape'e numay juu' ve'e tsoo'ndap jem joma ve'e je xaaj pyítsum jets jem joma ve'e je xaaj tyaka, myaat'ajxtuktaps je'e ve'e kaayva je Abraham, je Isaac, maat je Jacob jem je Nte'yam kyutojkun jootm; ¹²ax je'eda pan pan jatye'e uktukkadaakjudup jetse'e jem kuy'itta, yakpámdaps je'e ve'e jem akoo'ts ítum. Jem tse'e numay yaaxtinit jem tse'e numay ñatyatskaa'tjidinit.

¹³Van'it tse'e je Jesús dunuuujmi je tojpatajk je vyintsán:

—Najkxni jem mtak'am, va'an ve'em dutunju ax jo'n tuxjaanchjáva.

Tun je'yji tse'e je tyoompa jyotkàdaakni.

Ku je Jesús duyakjotkàdaaky je Simón Pedro je mya'vut taak

(Mr. 1.29-31; Lc. 4.38-39)

¹⁴Van'it tse'e je Jesús ñujkx jem je Pedro tyak'am. Jem tse'e du'ix je Pedro je mya'vut taak pya'amma'aj, jampajkjup. ¹⁵Van'it tse'e je pa'am jayu jem kya'm dumajch jetse'e je jaajn ñuvaatsjini. Van'it tse'e je ta'axtajk pyojtukni jetse'e je Jesús dupatto'ni.

Ku je Jesús duyakjotkàdaaky numay je pa'am jayu

(Mr. 1.32-34; Lc. 4.40-41)

¹⁶Ku ve'e je xaaj tyajkini, van'it tse'e je Jesús dutuknunaajkxti numay je jayu juu' ve'e jem jya'vin kajxmda je ko'oyjáyuvap. To'k naxji tse'e je Jesús je ko'oyjáyuvap dumukajts jetse'e duyakpítsumni; jotkàdaaktinu tse'e je pa'am jayu nuvinxupe'e y'ijitti. ¹⁷Je'e kajx tse'e ve'em jyajty jetse'e tyoojnji juu' ve'e kyojts je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa Isaías. Jidu'um tse'e vyaajñ: “Je'e xa ve'e xtuknuvaatsumdu je mpajkpadma je n'aampamda.”

Numejtsk je jayu juu' ve'e je Jesús dupanaajkxuvaandu

(Lc. 9.57-62)

¹⁸Ku ve'e je Jesús du'ix jets numaye'e je jayu tyunnaa'ténijini, van'it tse'e je y'ixpajkpatajk dupavaajñ jetse'e ñaxtat jem jado'k ad'o'm maja na'akaya pa'am. ¹⁹Van'it tse'e to'k je tsaptujkpit yak'ixpajkpa je Jesús dvinikutami jetse'e dunuujmi:

—Yak'ixpajkpa, mpanajkxuvaampy xa ats mitse'e pan joma ve'e mnujkx.

²⁰Jetse'e je Jesús y'atsoojvji:

—Jep xa ve'e je vaax je y'aaajntk joma ve'e chuuna, jeppa tse'e je jeyyva tánuk je pye'en; ax ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamduka Ijtp, ni je'ets atse'e xka'ijtja joma atse'e ya nkuvajk nko'okut.

²¹Van'it tse'e jado'k je y'ixpajkpa ña'muxji:

—Vintsán, yakajtjik ats to'k aaj jets atse'e je ntee' nyaknaxtákat, van'litts ats mitse'e mpanajkxnit.

²²Jetse'e je Jesús y'atsoojvji:

—Pamiinni ats. Je'eda pan pan jatye'e dukajajejptup je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp, va'an tse'e duyaknaxtákada je y'oo'kpada.

Ku je Jesús duyak'atuvi je mak'k poj

(Mr. 4.35-41; Lc. 8.22-25)

²³Van'it tse'e je Jesús tyajki jem barco jootm maat je y'ixpajkpatajk. ²⁴Van'it tse'e je mak'k poj myiijn joma ve'e je naaj, jetse'e je barco ooy dutuntukoo'ya, maap tse'e je Jesús vye'na. ²⁵Van'it tse'e je y'ixpajkpatajk yojxjidi, jetse'e je Jesús dunuujmidi:

—iVintsán, yaktsookk aats to'k aaj! iKunajxumdinuptam xa ve'e jep na'aakp!

²⁶Van'it tse'e y'atsoojvjidi:

—¿Tyajx tse'e mtsa'agada? iTun vee'nji ve'e je jaanchja'vin xjayepta!

Van'it tse'e pyojtuk jetse'e dutuknuujmi je poj jets je naaj. Van'it tse'e je poj y'atuvi jetse'e je naaj tyu'ujkajty. ²⁷Atuva atoki tse'e tyaandi je y'ixpajkpatajk jetse'e ñavyaajnjidi:

—¿Vintsos ya'a vine'e ya jayu je makkin ooy dutunjayep? iKatsupajkjup xa ve'e je poj paat jets je maja na'akaya paat!

Ku je Jesús duyakpítsum je ko'oyjáyuvap jem je jayu jya'vin kajxmda

(Mr. 5.1-20; Lc. 8.26-39)

²⁸Ku ve'e je Jesús jye'y jem jado'k ado'om maja na'akaya pa'am, jem gadaarait y'it jootm, van'it tse'e numejtsk je yaa'tyajik vyinkutámijidi juu' ve'e pítsumdu jep oo'kpa aajntkup. Va'ajts mu'ukts je'e ve'e y'ijitti, ni pana ve'e kyoo'k'o'yixjini jetse'e jem tso ñaxut. Numejtsk je yaa'tyajik, jem tse'e jya'vin kajxmda je ko'oyjáyuvap. ²⁹Van'it tse'e makk vyaandi:

—¿Ti katsts uu'me'e njajejpumdup?, Jesús, je Nte'yam je y'Onuk. ¿Je'e ve'e tuxnumín jets aatse'e xyaktsaachpaat'ut óyame'e je xaaj dukapaa'tyna?

³⁰Jékum jaty tse'e numay je keem jya'lxta vye'na, ³¹van'it tse'e je ko'oyjáyuvap dumunoo'kxtkti je Jesús:

—Pan xyakpítsump xa aatse'e, masookk aats to'k aaj jets aatse'e ntuktákat xi keemda.

³²Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—It. Tákada.

Van'it tse'e je ko'oyjáyuvap dutukvaatstini je yaa'tyajikta jetse'e je keem dutuktajkidi. Van'it tse'e nujom je keem kyusnoomdi jem tonun viinm jetse'e y'ano'midi jem maja na'akaya jootm. Jep tse'e ñax'oo'kkajxtini.

³³Van'it tse'e kyeekti je keem íxpada. Ku tse'e jye'ydi jem kajpun kajxm, van'it tse'e je jayu dutukmumaajntykti juu' ve'e tutyunju tukyatsju joma ve'e je keem tujya'lxta jets je yaa'tyajikta juu' ve'e jem jya'vin kajxmda tuy'it je ko'oyjáyuvap. ³⁴Van'it tse'e je kukajpun dununajkxti je Jesús. Ku tse'e du'ixti, van'it tse'e dumunoo'kxtkti jetse'e jem je'e y'it jootmda pyítsumnit.

Ku je Jesús duyakjotkadaaky to'k je mojkpa jayu

(Mr. 2.1-12; Lc. 5.17-26)

9 Van'it tse'e je Jesús tyajki jem barco jootm jetse'e jye'y jem jado'k ado'om maja na'akaya pa'am, jem joma ve'e ojts chuuna. ²Jem tse'e tyuknunajkxjidi to'k je mojkpa jayu juu' ve'e jem myaajntkun kajxm. Ku ve'e je Jesús du'ix jets jaanchja'vijidupe'e, van'it tse'e je mojkpa jayu dunuuji:

—Jot'amaja, mee'kx tse'e je mtokin tyañ.

³Jem tse'e vye'nada je tsaptujkpit yak'ixpajkpa juu' ve'e vinmaaydu: Vyinkojtspejtp xa ya'a ve'e je Nte'yam ku ve'e ve'em vya'añ.

⁴Ax ñuja'vip tse'e je Jesús vintso ve'e vvinmayda, je'e kajx tse'e du'amotutuvi:

—¿Tyajxts miitse'e mko'oyvinmáyda? ⁵¿Tis vine'e ka tso'oxap, ku atse'e je jayu nnuujma: “Mee'kx tse'e je mtokin tyañ”, ukpu ku atse'e nnaajmat: “Pojtukni jets jaamni”? ⁶Jetse'e xnujávadat jets njajejpp atse'e je kutojkun yaja naxviijn jets atse'e je jayu

ntokinmee'kxut, ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamduka Ijtp.

Van'it tse'e je mojkpa jayu dunduujmi:

—Pojtukni, pakmojkniits xi mmaajntkun jets najkxni jem mtak'am.

⁷Van'it tse'e pyojtukni, jotkada'akyani tse'e vye'na, jetse'e najkxni jem tyak'am. ⁸Ku ve'e je numay jayu du'ix, van'it tse'e cha'kidi jetse'e je Nte'yam duyakmajidi duyakjaanchidi je'e kajx ku ve'e je jayu dumoojy ya kutojkun.

Ku je Jesús duvaajv je Mateo

(Mr. 2.13-17; Lc. 5.27-32)

⁹Ku ve'e je Jesús ñujkx, van'it tse'e du'ix to'k je yaa'tyajk juu' ve'e Mateo duxaaj, jeja je'e ve'e chuuna vye'na joma ve'e je kupa'mun dupakmuk. Van'it tse'e je Jesús ña'muxji:

—Pamiinni ats.

Van'it tse'e je Mateo tyeni jetse'e je Jesús dupanajkxni.

¹⁰Jem tse'e je Mateo tyak'am je Jesús kyay y'uu'k vye'na, van'it tse'e jye'ydi numay je kupa'mun pakmojkpatajkta jets je viijnk jáyuda juu' ve'e je jayu tijjudup tókinax jayu. Je'e tse'e je Jesús maat je y'ixpajkpatajk kaayva dumaatnajxtu.

¹¹Ax ku tse'e je fariseotajk du'ixti, van'it tse'e du'amotutúvidi je Jesús je y'ixpajkpatajk:

—¿Tyajx tse'e ya myak'ixpajkpada dumaatkáy dumaat'uu'k je kupa'mun pakmojkpada jets je viijnk tókinax jáyuda?

¹²Y'amotunajx tse'e je Jesús, van'it tse'e vyaajñ:

—Ka'a xa je'e ve'e dutsoкта je tso'yiva pan pan jatye'e makatsots, je'eda ve'e pan pan jatye'e pajkjudup. ¹³Je'e xa ve'e vinkopk jetse'e xvinmótudat juu' ve'e tyijp ya kats ya ayook juu' ve'e jep Kunuu'kx Jatyán kujxp jidu'um vaamp: “Je'e xa atse'e nuyojk ntsajkp jetse'e je jayu je tukmótun dujayéptat, ka je'epe'e jetse'e je tánuk duyóxtat.” Jidu'um tse'e vya'añ. Ka je'ep xa atse'e nnumiimp jets atse'e nyaaxjat je jayu juu' ve'e tuv jáyuvidup joojntykidup; je'e atse'e nnumiimp juu' ve'e tókinax jayu, ve'em tse'e vyinmayumpijttinit jetse'e dumasooktinit je kyo'oy joojntykinda.

Ku je Jesús du'ava'ni pan tyajx kajxe'e je y'ixpajkpatajk kyah'ayoojidi

(Mr. 2.18-20; Lc. 5.33-35)

¹⁴Van'it tse'e je Yaknapajtpa Juan je y'ixpajkpada je Jesús duvinkutámidi jetse'e du'amotutúvidi:

—¿Tyajxts aatse'e ntun'ayooja jetse'e je fariseotajk ooy tyun'ayoojiduva?, ka'a tse'e mits ya m'ixpajkpatajk y'ayoojada.

¹⁵Van'it tse'e je Jesús y'atsoojvjidi:

—Ka'a xa ve'e chaachvinmáyda pan pan jatye'e miindup joma ve'e je jayu ñavyukju namvaate'e je ta'axpajkpa dumaadada, je'e kajx tse'e kyah'ayoojada. Nay ka'ava tse'e chaachvinmáyda ats ya n'ixpajkpatajk namvaat atse'e n'it ya'a maatta. Ax pyaa'tuupts je'e ve'e je xaaj ku atse'e nko'o'k'ijitnit ya'a maatta, van'it tse'e tuuv y'ayoojadat.

Je nam ixpajkun juu' ve'e je Jesús je jayu tyuk'ix

(Mr. 2.21-22; Lc. 5.36-39)

¹⁶Van'it tse'e je Jesús dujaa'ktukmu'a'ixmojki. Jidu'um tse'e vyaajñ:

—Ni pana xa ve'e je nam vit dukatuk'akaya je pak vit. Pan ve'em xa je'e ve'e kudutún, van'it tse'e je nam aka'yun duvaa'nmókut je pak vit jetse'e dutunjaa'kkaa'tsnit. ¹⁷Ni pana xa ve'e dukah'ate'miva je nam tsaaydum pa'ajk naaj jem pak ak apajkin jootm. Pan ve'em xa je'e ve'e kudutún, mupájinuupts je'e ve'e je ak, ax koojyji tse'e vyintókiyut je tsaaydum pa'ajk naaj jets je ak apajkin. Je'e kajx tse'e je nam tsaaydum pa'ajk naaj yakpum jem nam ak apajkin jootm, ax ve'em tse'e ni juu'a kyavintókiyut.

Je Jairo je ñaax jets je ta'axtajk juu' ve'e je Jesús je vyit dutoon

(Mr. 5.21-43; Lc. 8.40-56)

¹⁸Namvaate'e je Jesús ve'em vya'añ vye'na, van'it tse'e to'k je israeejlit jayu je ñuvintsán jye'y jetse'e je Jesús dUVinkoxkteni, jetse'e dunuujmi:

—Tun oo'kuvaannupe'e ats je mpi'k naax. Ja'mu to'k aaj jetse'e je mka'aj xtuknu'kónut, ve'em tse'e jyaa'kjoontykat.

¹⁹Van'it tse'e je Jesús tyeni jetse'e dumaadi, nay ve'empa je y'ixpajkpatajk. ²⁰Van'it tse'e jep je Jesús ñaadup myutámiji to'k je ta'axtajk juu' ve'e makmejtsk joojntani dujayepp je vinnu'jxju pa'am, jetse'e je vyit paa'v dutoojnji. ²¹Ve'em tse'e dutuujn kuxe'e

ñaña'muxji: Tun koojyji xa ijk atse'e kuntán xi vyit, jotkada'akupts atse'e. ²²Ax van'it tse'e je Jesús y'ixumpijit, jetse'e du'ix je ta'axtajk, jetse'e dunuujmi:

—Jot'amaja, ta xa ve'e mjotkadaakni je'e kajx ku atse'e tuxjaanchjáva.

Ax je'yji tse'e je ta'axtajk jyotkadaakni.

²³Ku ve'e je Jesús jye'y jem je israeejlit jayu je ñuvintsán tyak'am, van'it tse'e je xooxpatajk du'ix jets numaye'e je jayu tyunya'axta tyuntsaachvinmáya. ²⁴Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Najkxta, písumda; ka'a xa ya'a ve'e ya kiix ónuk y'aa'ka, maapji ya'a ve'e.

Van'it tse'e je jayu tyukxiikji.

²⁵Ku ve'e je Jesús je jayu duyakpitsumkujx, jetse'e tyajki joma ve'e je kiix ónuk mya'aj, van'it tse'e je pi'k kiix ónuk je kya'aj dukoojnuk, jetse'e je kiix pyojtuk. ²⁶Ax nujom tse'e jem je it je naax ya ayook vya'kxtk juu' ve'e toojnju kojtsju.

Ku je Jesús duyakjotkadaaky numejtsk je viints jayu

²⁷Ku ve'e je Jesús chaa'n, van'it tse'e numejtsk je viints jayu pyanajxjidi, mak tse'e kyojstsi, jetse'e vyaandi:

—iTukmo'tk aats to'k aaj, je David je chaan je kyoj juu' ve'e yakkutojknup!

²⁸Ku ve'e je Jesús tyajki jep tujkp, van'it tse'e je viints jayu vyinkutámijidi jetse'e je Jesús y'amotutúvijidi:

—¿Mjaanchja'vidupe'e jets x'o'yixjup atse'e jets ats ya'a ve'e ntónut?

Van'it tse'e y'atsoovdi:

—Ve'em, Vintsán.

²⁹Van'it tse'e je Jesús je viints jáyuda d̄uvinkuto'ni jetse'e d̄unuujmi:

—Va'an ve'em d̄utunju ax jo'n xjaanchjávada.

³⁰Ax vin'ixpajktinu tse'e. Van'it tse'e je Jesús je jayu d̄utukpavaandi ooy jetse'e jidu'um d̄unuujmi:

—Ni pana ve'e xkatuknujávadat.

³¹Ax ka'a tse'e ve'em d̄utoondi; tun koojyji ve'e pyítsumdi jetse'e ojts jem nujom it jootm je jayu d̄utukmumaaydukta juu' ve'e je Jesús tyoon kyojts.

Ku je Jesús d̄uyakjotk̄adaaky to'k je oom jayu

³²Tsoo'ndup tse'e vye'nada je Jesús maat je y'ixpajkpatajk, van'it tse'e to'k je jayu yaktukn̄unajkxti juu' ve'e jem jya'vin kajxm je ko'oyjáyuvap juu' ve'e oom yaktaajnju. ³³Ku tse'e je Jesús d̄uyakpítsumni je ko'oyjáyuvap, van'it tse'e je jayu kyojtspajkni.

Atuva atoki tse'e je numay jayu tyankajxti jetse'e ñavyaajn̄jidi:

—Ni vin'ita xa ve'e kyayak'ixna jetse'e ve'em juu' tyunju yaja israeejlit y'it jaat.

³⁴Ax jidu'um tse'e je fariseotajk vyaandi:

—Je ko'oyjáyuvap juu' ve'e d̄unuvintsanikajxp je ko'oyjáyuvaptajkta, je'ets ya'a ve'e mooyjyup je kutojkun jetse'e je ko'oyjáyuvap d̄uyakpítsum jem je jayu jya'vin kajxm.

Tyukmo't tse'e je Jesús je jayu

³⁵Y'ayo'yp y'anajxyp tse'e je Jesús vye'na nujom je kajpun, je

mújit je muutskit, jetse'e je jayu jep tsaptujkp d̄utuk'ix je oy kats je oy ayook, je'e ve'e je jayu duvaajn̄jip jets chajkpe'e je Nte'yam jetse'e je jayu ñapyaajm̄jidinit jem je Nte'yam y'am kya'm, jetse'e d̄utuknuvaatsni je jayu oyjuu' pa'ama. ³⁶Ku ve'e je Jesús je numay jayu d̄u'ix, tyukmo't tse'e kuxe'e jyomjatta tyijatta jetse'e myayda tyajta ve'em ax jo'n je carnero juu' ve'e je vyinténiva ka'ijttup. ³⁷Van'it tse'e je y'ixpajkpatajk d̄unuujmi:

—Ooy xa ve'e je jayu juu' ve'e dukah'amotunajxtupnum je oy kats je oy ayook. Ve'em xa je'e ve'eda ax jo'n je trigo taajm juu' ve'e pakmojkip jem kam jootm; ax nu'eejyji tse'e je toompa. ³⁸Je'e kajx tse'e, amótuda je Kam je Ñuvintsán jetse'e je toompa d̄ujaa'kkéxut jetse'e je jayu d̄utuknujávadat je oy kats je oy ayook.

Ku je Jesús je kutojkun d̄umoojy je ñumakmejtsk kukátsivada

(Mr. 3.13-19; Lc. 6.12-16)

10 Van'it tse'e je Jesús d̄uyaxmujk je ñumakmejtsk ixpajkpada jetse'e d̄umoojy je kutojkun jetse'e d̄uyakpítsumdat je ko'oyjáyuvap jem je jayu jya'vin kajxmda jetse'e d̄uyakjotk̄ada'aktat je jayu juu' ve'e d̄ujayejptup oyjuu' pa'ama.

²Ya'a tse'e je xyaajta je ñumakmejtsk kukátsivada: Simón juu' ve'e yaktukxaaji Pedro, jets je y'uts Andrés, Santiago jets je y'uts Juan, juu' ve'e je Zebedeo je myajntktajkta, ³Felipe jets Bartolomé, Tomás jets Mateo, je kupa'mun pakmojka, Santiago juu'

ve'e je Alfeo je myajntk, Lebeo juu' ve'e yaktukxaaji Tadeo, ⁴Simón juu' ve'e je cananista partido dumaat y'ijit, jets Judas Iscariote, juu' ve'e je Jesús dupaamnup jem je jayu kya'm juu' ve'e tso'oxpajkjjudup.

Ku je Jesús du'akejxva'kxti je y'ixpajkpatajk ka'amaayva

(Mr. 6.7-13; Lc. 9.1-6)

⁵Pyakejx tse'e je Jesús je ñumakmejtsk ixpajkpada. Jidu'um tse'e dupavaajñ:

—Ka'a tse'e mnajkxtat joma ve'e chaanada pan pan jatye'e ka je israeelit jáyuvap, ka'a tse'e mtákadat jem samaariait y'it jootm; ⁶ñojk'óye'e xnunajkxtat je israeelit jáyuda, juu' ve'e je carnero jo'n tokih'ijttup.

⁷Najkxu xtukka'amáyda jetse'e ñapyaajmjidinit jem je Nte'yam y'am kya'm, kux yaaxuxjudupe'e je Nte'yam jetse'e jem y'ijttinit.

⁸Yakjotkada'akta je pa'am jayu, yakjoojntypákta je oo'kpa, tuknuva'atsta je pya'am pan pan jatye'e leprapajkjjudup, jets yakpítsumda je ko'oyjáyuvap jem je jayu jya'vin kajxmda. Nunve'emji ats miitse'e ya kutojkun nmo'oda, nay nunve'emji tse'e xtoojniduvat je maa'yun je jáyuda ya kutojkun kajx.

⁹Ka'a tse'e ti xmutsoo'ndat juu' ve'e m'ajootadap jeja too' aajy, ka'a tse'e xmutsoo'ndat je oro meen, ka'a tse'e je plata meen, ni ka'ava tse'e je cobre meen ¹⁰ukpu je apajkin. To'k ni'kxji ve'e je mvit xmunajkxtat. Ka'a tse'e xmutsoo'nduvat je ka'ajk ukpu je tajk. Ku xa ve'e mnajkxtat ka'amaayva,

tukkadaakjudupts je'e ve'e je jayu juu' ve'e m'amotunáxadap jetse'e mmo'ojadat je mtukjoojntykinda, kux je toompa, vyinmajtsjup je'e ve'e jetse'e yakmujóyut.

¹¹Kujyajomakajpunkujxa tse'e mtákadat, íxtada je jayu juu' ve'e m'amotunáxadap jetse'e mkuvákjadat, jem tse'e je'e tyak'am mnamyáyjadat pan vinxup xaaj ve'e mtanava'anda. ¹²Ku ve'e jep tujkp mtákadat, kojtspo'o'kxta tse'e jidu'um: "M'ijttinup tse'e je Nte'yam je y'oy joot maat." ¹³Pan mkuvajkjjudup xa ve'e, mo'ojadapts je'e ve'e je Nte'yam je y'oy joot.

Ax pan ka'a tse'e mkuvákjada, vaajnada tse'e je jayu jets ka'a ve'e je Nte'yam myo'ojadat je y'oy joot. ¹⁴Ax pan pan tse'e mkakuvajkjjudup, ni dukah'amotunaxta je m'ayookta, mpítsumdinup tse'e jep tyujkp ukpu jem kyajpun jootm jetse'e xvinxíttat je mtektá jetse'e vyánukut je naxvay juu' ve'e tuxpava'akta jem, ve'em tse'e je nuja'vin dujayéptat jets ka óyap je'e ve'e juu' ve'e tyoondup. ¹⁵Tyúvam xa ats miitse'e nnaajmada, ku ve'e dupaa'tut je xaaj jetse'e je jayu yaktokimpayo'ynit, nuyojk tse'e je tsaachpaatun yakmooydinit je jayu juu' ve'e jem kajpun kajxm tsuunidup jets ni ka'a ve'e je sodómait jets je gomoorrait jáyuda.

Yakjomtoondup yaktitoondup tse'e pan pan jatye'e je Jesús dupanajkxtup

¹⁶iAmotunaxta! Mpakejxtup xa ats miitse'e jetse'e ve'em m'íttat ax jo'n je carnero juu' ve'e najxtup jeja numay lobo akujk.

Napyámjadats vij, ve'em ax jo'n je tsa'a'n, jets yuj, ve'em ax jo'n je pak. ¹⁷Nay'íxjada, kux myakpámdape'e jeja je jayu vyinkujk juu' ve'e dunumájidup jep tsaptujkp, jetse'e jep myakvóptat. ¹⁸Myaknajkxadap tse'e jeja je yakkutojkpa vyinkujkta kuxe'e ats xjaanchjávada, ve'em tse'e je tuvakojsun xpámdat jeja je'e vyinkujkta jets jeja je'e vyinkujktava pan pan jatye'e ka je israeejlit jáyuvap. ¹⁹Ku ve'e myakpámdat jem je'e kya'm, ka'ats miitse'e xvinmáydat pan ti ve'e mkótstap, je'ets miitse'e mkótstap juu' ve'e myakmo'odap van'it, ²⁰kux ka'a ve'e xkotsta vye'nat je m'avintso vinma'yunda, je Espíritu Santo, juu' ve'e ijtp jem je Nte'yam jya'vin kajxm, je'e ve'e kótstup miits kajxta.

²¹Ñuxa'ainup tse'e je jayu je y'uts jetse'e y'oo'kut kuxe'e ats xjaanchjáva; je ónuk tee', ñuxa'ainupts je'e ve'e je y'ónuk jetse'e y'oo'kut kuxe'e ats xjaanchjáva; jets je tee' je taak je y'ónuk, nuxa'aijidinupts je'e ve'e je tyee' je tyaak jetse'e y'oo'kktat kuxe'e ats xjaanchjávada. ²²Nujom tse'e je jayu mmu'ejkjidinit mmujot'aajnjidinit kuxe'e ats xjaanchjávada. Ax pan pants atse'e ijtp xjaanchja'vip, pyaatnupts je'e ve'e je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp. ²³Ku ve'e myakjomtónat myaktitónat joma ve'e to'k je kajpun, kuke'ektats jets najkxta joma ve'e viijnk kajpun, kux tyúvam xa ats miitse'e nnaajmada jets miinnuvap atse'e ka'anume'e x'ayo'kyáxta vye'nat je israeejlit

jayu je kyajpunda, ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamduka Ijtp.

²⁴Ni to'ka xa ve'e je ixpajkpa dukanumaja ax jo'n je jayu juu' ve'e yak'ixpajkjup; ni to'ka tse'e je toompa dukanumaja ax jo'n je vyintsán. ²⁵Je ixpajkpa, nvaatts je'e ve'e y'ítut ax jo'n je jayu juu' ve'e yak'ixpajkjup; jets je toompa, nvaatts je'e ve'e y'ítut ax jo'n je vyintsán. Pan ats xa ve'e yaktijp Beelzebú, je ko'oyjáyuvap juu' ve'e dunuvintsanikajxp je ko'oyjayuvaptajkta, évintsose'e ats je njayu kyayaktijut ko'oyjáyuvap?

Je'e juu' ve'e yaktsa'agap

(Lc. 12.2-9)

²⁶Je'e kajx tse'e, ka'a tse'e je jayu xtsa'agadat; kux ka'a xa ve'e tii ni tía juu' ve'e uxyam kayaknuja'vip jetse'e kyanuke'xnatákat, ka'a xa ve'e tii ni tía juu' ve'e uxyam yu'uts ijtp jetse'e kyayaknujávát. ²⁷Juu' xa ats miitse'e nvaajnjidup ka je numay jayu maatap, avánada tse'e jeja anañujoma je jayu vyinkujk; juu' tse'e m'amotunajxtup apuk, tukka'amáyda tse'e jeja je numay jayu vyinkujk. ²⁸Ka'a tse'e xtsa'agadat pan pan jatye'e ka'o'yixjudup jetse'e je jayu je jyoot je jya'vin duyakvintókidat. Kux ku xa ve'e je jayu myak'oo'kjadat, ka'a tse'e tii vintso ve'e mjaa'kjatónjadat. Ñojk'óy xa ve'e xtsa'agadat juu' ve'e je Nte'yam o'yixjup jetse'e dutónut, je'e tse'e je kutojkun dujayejjp jetse'e je jayu je jyoot je jya'vin dupajkjinit jetse'e je jayu je jyoot je jya'vin jets je ñi'kx je kyopk dupaamnit jem janjootm.

²⁹Yakto'o'kp xa ve'e nujeytsk je pi'k jeyyva tánuk to'k je pi'k meen ónuk, ¿ve'em xaja? Ax ni to'ka tse'e je pi'k jeyyva tánuk kyakuskuj pan ka'a ve'e duyakjaty je nTee'amda.

³⁰Machave'e je Nte'yam dujayep to'k to'k je mvaajyta juu' ve'e jem mkuvajkmda. ³¹Kádits miitse'e mtsa'agada, mnumájidup xa miitse'e nujojck jets ka'a ve'e numay je pi'k jeyyva tánukta.

**Je'eda pan pan jatye'e
napyaajmjudup je Jesucristo maat**

(Lc. 12.8-9)

³²Pan pan xa ve'e napyaaajmjup ats maat jeja je jayu vyinkujk, je'e maatts atse'e nnapyaajmjuvat jem ats je nTee' vyinkojkm, juu' ve'e jem tsapjootm; ³³ax pan pan tse'e vaamp jeja je jayu vyinkujk jets ka'a atse'e xjaanchjáva, va'anupts atse'e jem je nTee' vyinkojkm, juu' ve'e jem tsapjootm, jets ka átsap je'e ve'e je njayu.

**Je Jesús kajx tse'e je jayu
yaktso'oxpúk**

(Lc. 12.51-53; 14.26-27)

³⁴Ka'ats miitse'e mvinmáydats jets je'e atse'e nnumiin jetse'e je jayu kijpx je vinma'yun dujayéptat yaja naxvijjn; je'e xa atse'e nnumiin jetse'e je jayu yaktso'oxpákut.

³⁵Je'e kajxts atse'e nmiijn jetse'e je yaa'tyajk dutso'oxpákut je tyee', je ónuk taak, cho'oxpákupts je'e ve'e je ñaax, je xákix taak, cho'oxpákupts je'e ve'e je xyákix naax. ³⁶Ax ve'em tse'e, je jayu juu' ve'e tsuunidup to'k jaajn to'k tajk, nay jémjyam tse'e jyémivat pane'e makk dutso'oxpákup pan atse'e xjaanchja'vip.

³⁷Pan pan tse'e nujojck dutsojck je tyee' ukpu je tyaak jets ka'a ve'e ats, ka'a tse'e duvinmachju jetse'e y'ítut ats maat. Pan pants nujojck dutsojck je ñaax ukpu je myajntk jets ka'a ve'e ats, ka'a tse'e duvinmachju jetse'e y'ítut ats maat. ³⁸Pan pan xa atse'e xkapamiimp jetse'e kyanayjávaja jetse'e y'oo'kut ats kajx, ve'em ax jo'n y'oo'kut je jayu juu' ve'e je cryuuz dupakaayp jetse'e je y'oo'kun du'anajkxa, ka'a tse'e duvinmachju jetse'e y'ítut ats maat. ³⁹Pan pan xa ve'e jaa'kjoontykip kux atse'e xkanatyukpajkup, vintókiyuups je'e ve'e; ax pan pan tse'e je ñaxvijjnit joojntykin dumasooknup ats kajx, pyaatnupts je'e ve'e je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp.

Je o'yin juu' ve'e je jayu yakmo'op

(Mr. 9.41)

⁴⁰Pan pan xa ve'e oy jayu napyaaajmjup miits maatta, ve'emts je'e ve'e ax jo'n oy jayu kuñapyaajmji ats maat. Ax pan pan tse'e oy jayu napyaaajmjup ats maat, ve'emts je'e ve'e ax jo'n oy jayu kuñapyaajmji je'e maat pan atse'e xkejxp. ⁴¹Pan pan xa ve'e oy jayu napyaaajmjup maat je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa, je o'yinyam tse'e yakmooyvap juu' ve'e yakmooyp je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa. Pan pan tse'e oy jayu napyaaajmjup maat to'k je jayu juu' ve'e tuv jáyuvip joojntykip, je o'yinyam tse'e yakmooyvap juu' ve'e yakmooyp je jayu juu' ve'e tuv jáyuvip joojntykip. ⁴²Jets opyana pan pane'e otyo'k vaasova je tsouxk naaj dumooyp to'k je jayu juu' atse'e

xjaanchja'vip, yaktonumpijtinuvaps
je'e ve'e juu' ve'e oy.

**Je'eda pan pan jatye'e je
Yaknapejtpa Juan kyexj**

(Lc. 7.18-35)

11 Ku ve'e je Jesús
duyak'ixpajkkujx je
ñumakmejtsc ixpajkpatajk, van'it
tse'e ñujkx yak'ixpajkpa jets
ka'amaayva jem kajpun kajxmda
juu' ve'e jem galiléait y'it jootm.

²Ku ve'e je Yaknapejtpa Juan
jep poxuntujkp je kats dumotu juu'
jatye'e je Jesús tyuump kyajtsp,
van'it tse'e dukejx je y'ixpajkpada
jetse'e ojts je Jesús du'ixta.

³Jidu'um tse'e du'amotutúvidi:
—¿Mits je'e ve'e je Cristo, juu'
ve'e je Nte'yam vyinkoon jetse'e
yakkutojknit, ukpu n'a'ixupnum
aats je'e vine'e?

⁴Van'it tse'e je Jesús y'atsoojvjidi:
—Najkxu xtukmumaaydukta je
Juan juu' ve'e m'ixtup mmótudup.

⁵Tukmumaaydukta vintso ve'e je
viints jayu vyin'ixpakta, vintso ve'e
je uxket jayu oy yo'pyákta, vintso
ve'e ñuva'atsjada je pa'am pan pan
jatye'e leprapajkjudup, myotupakta
je nat jayu, jyoojntykpajktinuva
pan pan jatye'e aa'kani, jets vintso
ve'e yaktuknujava je ayooova jáyuda
je oy kats je oy ayook. ⁶Xoon xa
je'e ve'eda pan pan jatye'e ijtp
xjaanchja'vidup.

⁷Ku ve'e ñajkxtini je Yaknapejtpa
Juan je y'ixpajkpatajk, van'it tse'e
je Jesús je numay jayu duvaajnji je
Yaknapejtpa Juan kajx. Jidu'um tse'e
vyaajni:

—Ku miitse'e mnajkxti joma
ve'e kyapantsuuna, cítits miitse'e

ojts x'ixta? ¿To'k vine'e je jayu
juu' ve'e mejtvinmaayp, juu' ve'e
ijtp ax jo'n to'k je kapy juu' ve'e
oyvintsova poj yo'yp? ⁸Pan ka
je'e kajxap tse'e mnajkxti, cítits
miitse'e ojts x'ixta? ¿To'k vine'e
je jayu juu' ve'e va'ajts oy xax?
Mnuja'vidupts miitse'e jets jeme'e
je yakkutojkpa tyak'am je'eda juu'
ve'e va'ajts oy naxyojxjudup. ⁹Pan
ka je'e kajxap tse'e mnajkxti, cítits
miitse'e ojts x'ixta? ¿To'k vine'e
je jayu juu' ve'e ijtp je Nte'yam je
y'ayook kojtsnajxpa? Ax je'e tse'e.
Ve'emts ats miitse'e nnaajmada
jets jyaa'knumájip je'e ve'e nuyojk
je Yaknapejtpa Juan jets ka'a ve'e
pan viijnk je Nte'yam je y'ayook
kojtsnajxpa. ¹⁰Je Juan xa je'e ve'e
juu' ve'e jidu'um je Kunuu'kx
Jatyan y'ava'nip:

Nkejxp xa atse'e je
nyakkatsuyoyva juu' mitse'e
mvintoo'vákajap,
je'e tse'e myak'o'yixjup je too'
joma ve'e mnáxut.

¹¹Van'it tse'e je Jesús jyaa'kvaajni:
—Tyúvam xa ats miitse'e
nnaajmada jets nujome'e je jayu
juu' ve'e joojntykidu jets juu' ve'e
uxyam paat joojntykidup, ni
pana tse'e dukanumaja ax jo'n je
Yaknapejtpa Juan; ax jyaa'knumájip
tse'e ni ka'a ve'e je Juan je'e juu'
ve'e dunupi'kikajxp juu' ve'e ijttup
jem je Nte'yam y'am kya'm.

¹²Van'itani ku ve'e myiijn
je Yaknapejtpa Juan jets uxyam
paat, jem tse'e je jayu juu' ve'e ooy
dutuntsojktup jetse'e y'ijttinit jem
je Nte'yam y'am kya'm. Ve'emts je'e
ve'eda ax jo'n je numay jayu to'k naxji
tyakava'anda nujom joma ve'e to'k je

mootsk tak'aka'a. ¹³Van'it paat ku ve'e je Yaknapejtpa Juan myiijn, je Moisés je pyava'nun jets je'e juu' ve'e jyatyaandu je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpatajkta, je'e tse'e du'ava'nidu jetse'e je jayu y'ijittinit jem je Nte'yam y'am kya'm.

¹⁴Ax pan mnujavavaandup tse'e pane'e je Yaknapejtpa Juan, je'ets je'e ve'e juu' ve'e kátsani jetse'e y'ítut ax jo'n je Elías. ¹⁵Pan pan jaty xa ve'e jem je tyaatsk, va'an tse'e du'amotunaxta.

¹⁶Ya'ats atse'e ntukmu'a'ixmojkidup je jáyuda juu' ve'e uxym joojntykidup. Ve'lem xa je'e ve'eda ax jo'n je pi'k ónuk juu' ve'e ajxtktup koo'yiva jep maa'y jaatp jetse'e dunaajmada je myujatyoo'da: ¹⁷“Njavinxooxtu xa ve'e taav jetse'e m'étstat, ka'a tse'e tum'etsta; njatukvin'aavdu tse'e taav je tsaachvinma'yun uv jetse'e mya'axtat, ka'a tse'e tumya'axta.” Jidu'um tse'e dunaajmada. ¹⁸Mejts xa ve'e je Yaknapejtpa Juan, ka'ats je'e ve'e kyay y'uu'k ax jo'n je jayu dutsak, ax ve'emts miitse'e mva'anda jets je ko'oyjáyuvape'e jem jya'vin kajxm. ¹⁹Van'itts atse'e nmiimpa, ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamdúka Ijtp, kaayp ookpts atse'e ax jo'n je jayu dutsak, jets miitse'e mva'anda jets munuyojk atse'e nkay n'uu'k jets nmaatnayja'vijup atse'e je kupa'mun pakmojkpa jets je viijnk tókinax jayu. Ax je'eda pan pan jatye'e je Nte'yam moojyjudup je viijn je kejun, ñuja'vidupts je'e ve'e oy jets pyaatyp y'akeeguij je'e ve'e juu' ve'e je Nte'yam tyuump kyajtsp.

**Je'eda pan pan jatye'e
dukakatsupajktup je Nte'yam**

(Lc. 10.13-15)

²⁰Van'it tse'e je Jesús dutuknuujmi je jáyuda juu' ve'e

tsuunidup jem kajpun kajxmda joma ve'e nuyojk je majin dutuujn, kux ka'a ve'e vinyinmayumpijiti, jaa'ktokintooundu ve'e. Jidu'um tse'e dunuujmidi:

²¹—iAyoov xa ve'e miits je mjootta pan pan jatye'e tsuunidup jem coraziinit kyajpun kajxm! iAyoov xa ve'e miits je mjoottava pan pan jatye'e tsuunidup jem betsáidait kyajpun kajxm! Pan kuyaktuujn xa ve'e jem tiirovit jets sidoonit kyajpun kajxmda je majin juu' atse'e yaja ntuump uxym paat miits maatta, kuvinyinmayumpijittits je'e ve'e, kudumasookti tse'e je kyo'oy joojntykinda, jetse'e kudyaknuke'xnatajkidi jets ñutsaachvinmaaydupe'e je tyókinda ku ve'e je koompa yo'tspa vit kuñatyukxojxjidi jetse'e kuñapya'muxjidi je jaajm jem ñi'kxmda kyojmda. ²²Ax ve'emts ats miitse'e nnaajmada jets ku ve'e dupaa'tut je xaaj ku ve'e je jayu yaktokimpayo'ynit, nuyojk tse'e je tsaachpaatun myakmooydinit jets ni ka'a ve'e je jayu juu' ve'e tsuunidu jem tiirovit jets sidoonit kyajpun kajxmda. ²³Jets miitsta juu' ve'e tsuunidup jem capernaamit kyajpun kajxm, ¿ve'eme'e mvinmayda jets mtsajpéttape'e? Ax ka'a tse'e, myakpakejxtinupe'e jem joma ve'e je it juu' ve'e dunu'ava'tikajxp. Kux pan jem xa ve'e sodómait kyajpun kajxm kuyaktuujn je majin juu' atse'e yaja ntuump uxym paat miits maatta, jeena tse'e je xyup je kajpun uxym paat. ²⁴Ax vaampts atse'e jets ku ve'e dupaa'tut je xaaj ku ve'e je jayu yaktokimpayo'ynit, nuyojk tse'e je mtokin myaktukkuvéttat jets ni ka'a

ve'e je jayu juu' ve'e jem sodómaít kyajpun kajxm tsuunidu.

Ku je Jesús chapkajts

(Lc. 10.21)

²⁵Jetse'e je Jesús vyaajñ van'it:

—Tata, mitse'e mka'mikujxp je tsapjootmit it jets ya naxviijnit it; nkukojsjpts ats mitse'e kuxe'e je jayu juu' ve'e pi'k ónuk jo'n ijttup, je'ets mitse'e tuxtuknujávada juu' ve'e myo'tsji je'eda pan pan jatye'e natyijjudup kuvij jáyuda jets juu' ve'e ooy juu' jaty dutunnuja'vidup. ²⁶Ve'em tse'e, Tata, kux ve'em xa mitse'e xtsak.

“Numiindini ats”

(Lc. 10.22)

²⁷Nujom xa atse'e je nTee'

xtukkatajkikujx. Ni pana xa atse'e xka'ixa, ats je nTeel'ji atse'e x'ixa. Ax ni pana tse'e duka'íxaiva ats je nTeel', atsji ve'e n'ixa, ats, je'e je y'Onuk, jets je'eda pan pan jaty atse'e ntsajkp jets atse'e je nTee' ntuk'íxut. ²⁸Numiindini ats anañujoma pan pan jatye'e dutoonkidup jetse'e dukutyóndat juu' jatye'e je jayu mtuk'íxjudup, ats tse'e nyakpoo'kxtap je mjootta je mja'vinda. ²⁹Kuvakta juu' ats miitse'e ntuknujojktup, mjáttapts miits je'e ve'e ats kajx, kux je nuu'k aaj je nuu'k joot atse'e njayepp, ve'em tse'e xyakpoo'kxtat je mjootta je mja'vinda. ³⁰Juu' ats miitse'e ntuknujojktup, ka'ats je'e ve'e cho'oxa, ve'emts je'e ve'e ax jo'n je tsu'm juu' ve'e taa'tk.

Ku je ixpajkpatajk duyuktajti je trigo

(Mr. 2.23-28; Lc. 6.1-5)

12 Ax ve'em tse'e van'it jyajty, jetse'e je Jesús dutuknajxy

je trigo kam. Poo'kxtkun xaaj tse'e vye'na. Ku ve'e je y'ixpajkpatajk je yooj myajtsjidi, van'it tse'e duyuktajti je trigo jetse'e duja'kxti je trigo pajk. ²Ku ve'e je fariseotajk du'ixti, van'it tse'e je Jesús dunuujmidi:

—¿Tyajx tse'e poo'kxtkun xaaj ya m'ixpajkpatajk dutonda juu' ve'e je pava'nun kyayakajtyp?

³Van'it tse'e y'atsoojviji:

—¿Ka'ana miitse'e xkotsta jep Kunuu'kx Jatyán kujxp juu' ve'e to'k nax tyoondu je David maat je myujatyoo'da ku ve'e yu'oo'kjup vye'nada? ⁴Tajki xa ve'e je David jep je Nte'yam chaptujkp jetse'e je myujatyoo' dumooyva je kunuu'kx tsapkaaky, jetse'e dukaaydi. Ax ka'a tse'e je pava'nun duyakjaty jets je'e ve'e ve'em dutóndat, je tee'tajkji ve'e tuknuvánada. Tã miits ya'a ve'e xkotsta, ¿ve'em xaja? ⁵¿Ti ka'ana miitse'e xkotsta jep je Moisés pyava'nun kujxp jets ka'a ve'e je poo'kxtkun xaaj dutukpoo'kxada je tee'tajk juu' ve'e toondup jep maja tsaptujkp? Jyatonda xa ve'e poo'kxtkun xaaj, ka'a tse'e tyókina. ⁶Ats tse'e vaamp jets jeja ve'e yaja to'k juu' ve'e nuyojk dunumájip jets ni ka'a ve'e je maja tsaptajk.

⁷Jidu'um xa ve'e je Kunuu'kx Jatyán vya'añ: “Je'e xa atse'e nuyojk ntsajkp jetse'e je jayu je tukmo'tun dujayéptat, ka je'epe'e jetse'e je tánuk duyóxtat.” Pan kuxvinmótuda xa ve'e juu' ya'a ve'e tyijp, ka'a tse'e kuxtókimpamda je jayu juu' ve'e katokintoondu. ⁸Ax njayejppts atse'e je kutojkun pan ti ve'e poo'kxtkun xaaj yaktónup ukpu kayaktónup, ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamduka Ijtp.

**Jē yaa'tyajk juu' ve'e xux jē kya'aj
to'k ado'om**

(Mr. 3.1-6; Lc. 6.6-11)

⁹Van'it tse'e jē Jesús jem chaan
jetse'e ñujkx jep tsaptujkp. ¹⁰Jep
tse'e vye'na to'k jē yaa'tyajk juu'
ve'e xux jē kya'aj to'k ado'om. Jē
jayu juu' ve'e ve'nidup jep tsaptujkp,
jya'ixtidupts jē'e ve'e pan ti ve'e
tyuknuxa'aadap jē Jesús kuxe'e
dukakutyún jē'e jē pyava'nunda. Jē'e
kajx tse'e du'amotutúvidi:

—¿Yakjajtype'e jē pava'nun jetse'e
poo'kxtkun xaaj jē jayu jē pa'am
jayu duyakjotkada'akut?

¹¹Van'it tse'e jē Jesús y'atsaajv:

—¿Pants n'ite'e miitsta, jetse'e
poo'kxtkun xaaj jē kyarneero
kyustaka jep vok jótup, ka'ats
n'ite'e najkx duyakpítsum? ¹²Ax
nyujk tse'e jē jayu dunumaja jets
ka'a ve'e jē carnero. Ax ve'em
tse'e, yakjajtype'e jē pava'nun
jetse'e jē jayu dutónut juu' ve'e oy
kujyapoo'kxtkunxaaja jē'e ve'e.

¹³Van'it tse'e dunuujmi jē pa'am
jayu:

—Yakyajkxu jē mka'aj.

Van'it tse'e duyakyajkxy, jetse'e
jē kya'aj jyotkadaakni. Van'it
tse'e tyaanni akijpxa jē kya'aj
tum oy. ¹⁴Van'it tse'e pyítsumdi jē
fariseotajk jetse'e du'ukkojtsmojkti
pan vintso ve'e jē Jesús
kuduyak'oo'kti.

Juu' ve'e jē Isaías kyojts jē Jesús kajx

¹⁵Ku ve'e jē Jesús dunuja'vi,
tsoo'nnu tse'e jem; numay tse'e jē
jayu pyanjxjidi. Yakjotkadaaknu
tse'e anañujoma pan pan jatye'e
pajkjudup, ¹⁶jetse'e dutukpavaandi

jets ni pana ve'e dukavaajnjadat
jets pan jē'e ve'e. ¹⁷Jē'e kajx tse'e
ve'em jyajty jetse'e tyoojnji kyojtsji
juu' ve'e jē Nte'yam tyukkojtsnajx jē
Isaías jidu'um:

¹⁸Ya'a xa jē'e ve'e juu' atse'e
nvinkoon,

jē'e juu' atse'e ntsajkp jetse'e
ntukxoonduk.

Nmooynupts ats jē'e ve'e jē
Espíritu Santo,

jetse'e jē jayu pan nuvinxupe'e
chaanada to'k it to'k naxviijn,

jē'e tse'e dutuknujávadap jets
vintso atse'e ntokimpayo'oy.

¹⁹Ka'a ve'e pan dukojtsvintso'vut,
ka'ava ve'e makk kyótsut,
ni pana ve'e jē kyats jē y'ayook
dukamótuvut jeja too' aajy.

²⁰Ve'em xa jē'e ve'e ax jo'n to'k jē
jayu juu' ve'e dukatajv jē kapy
juu' ve'e tajuvaannup,
ve'em ax jo'n to'k jē jayu juu'
ve'e dukayakpi'tsp jē mecha
juu' ve'e pi'itsuvaannup,
van'ítnume'e ku ve'e jē y'oy
kutojkun dupaamnit.

²¹Jē jayu juu' ve'e tsuunidup joma
ve'e may viijn jē it jē naax,
jem tse'e dujaanchjávadat jets
jē'e ve'e yaktso'okjadap.

Jidu'um tse'e jē Nte'yam jē Isaías
dutukkojtsnajxy.

**Ku jē Jesús yaktij jets jē
ko'oyjáyuvape'e jē kutojkun mooyju**
(Mr. 3.19-26, 30; Lc. 11.14-20)

²²Van'it tse'e jē Jesús
yaktuknunujkx to'k jē yaa'tyajk
juu' ve'e viints, oom, jets juu' ve'e
jem jya'vin kajxm jē ko'oyjáyuvap.
Yakjotkadaakjinu tse'e jē Jesús,
ve'em tse'e jē yaa'tyajk y'ixni jetse'e

kyojtsni. ²³Nujom tse'e je jayu atuva atoki tyaandi jetse'e vyaandi:

—iYa'a xa vine'e je David je chaan je kyooy juu' ve'e yakkutojknup!

²⁴Ax ku tse'e je fariseotajk du'amotunajxti, van'it tse'e vyaandi:

—Je Beelzebú, je ko'oyjáyuvap juu' ve'e dunuvintsanikajxp je ko'oyjáyuvaptajkta, je'e xa ya'a ve'e mooyjup je kutojkun jetse'e je ko'oyjáyuvap duyakpítsumut jem je jayu jya'vin kajxmda.

²⁵Nuja'vi tse'e je Jesús pan ti je'e ve'e vyinmaaydup, je'e kajx tse'e dunuujmidi:

—Nujom tse'e je kutojkun juu' ve'e je jyayu nacho'oxpajkjjudup, vintókiyuups je'e ve'eda. Nay ve'empa tse'e to'k naax to'k kajpun ukpu nujom tse'e je jaajn je tajk juu' ve'e je jyayu nacho'oxpajkjjudup, ka'ats je'e ve'e jyéktat. ²⁶Ax pan je Satanás tse'e duyakpítsump je kyoyjáyuvap jem je jayu jya'vin kajxmda, nacho'oxpajkjjuduvaps je'e ve'eda pan pan jatye'e ijttup jem je'e kyutojkun jootm. Ka'a tse'e je kyutojkun jyejkat. ²⁷Ax pan ve'emts atse'e kuxma'a je kutojkun je ko'oyjáyuvap juu' ve'e dunuvintsanikajxp je ko'oyjáyuvaptajkta jets atse'e nyakpítsumdat je ko'oyjáyuvapta jem je jayu jya'vin kajxmda, ¿pants vine'e dumooyp je kutojkun je mjáyuda jetse'e duyakpítsumdat je ko'oyjáyuvap jem je jayu jya'vin kajxmda? Je'e kajx tse'e je mjayu duyaknuke'xnatákada jets ka'a ve'e oy juu' xpayo'oyda. ²⁸Ax je Espíritu Santo, juu' ve'e ijtp jem je Nte'yam jya'vin kajxm, je'ets atse'e

je kutojkun xmooyp jets atse'e nyakpítsumda je ko'oyjáyuvap jem je jayu jya'vin kajxmda; je'e tse'e va'ajts duyaknuke'xnatajkip yaja miits mvinkujkta jets ats kajxe'e je jayu y'litta jem je Nte'yam y'am kya'm.

Yakvinkadaak yaknaxkadaak tse'e je Jesús je Satanás

(Mr. 3.27-29; Lc. 11.21-23; 12.10)

²⁹'¿Vintso tse'e je jayu tyákat jep to'k je tsots yaa'tyajk tyujkp jetse'e je pyaamdúk dupajkjat pan ka'a ve'e too'vajkp dutsúm? Ax ku tse'e too'vajkp dutsómút, van'ítnum tse'e y'o'yixjut jetse'e je pyaamdúk dupajkjat.

³⁰'Pan pan xa ve'e ats maat ka'ijtp, xtso'oxpajkpts ats je'e ve'e; pan pants atse'e nkamaattuump, xmutokintoompts ats je'e ve'e.

³¹'Je'e kajxts ats miitse'e nnaajmada: Pan pan xa ve'e je Nte'yam divinkojtspejtp, ukpu je viijnk tokin dutún, o'yipts je'e ve'e jetse'e yaktokinmee'kxut. Ax pan pan tse'e je Espíritu Santo divinkojtspejtp, ka'ats je'e ve'e y'uk'o'yini jetse'e yaktokinmee'kxut.

³²epyana tse'e pan pan atse'e xko'oñukojtsip, ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamdúka Ijtp, o'yipts je'e ve'e jetse'e yakmee'kxjat je tyokin. Ax mko'oñukojtsiduups miits je'e ve'e je Espíritu Santo, je'e ve'e ku ve'e mva'anda jets je ko'oyjáyuvap atse'e je kutojkun xmooyp. Ku ve'e je jayu ve'em dutún, ni je vin'itats je'e ve'e kya'óyat jetse'e yakmee'kxjat je tyokin, ni uxayama, jets ni van'ita ku ve'e je nam it choo'ndukut.

**Yaknuja'vipts je'e ve'e je kup vintso
ve'e tya'ma**

(Lc. 6.43-45)

³³Pan je oy kup xa je'e ve'e, oy tse'e je tyaajm; pan je ko'oy kupts je'e ve'e, ka óyapts je'e ve'e je tyaajm. Je tyaajm kajxe'e yaknujava pan vintso ve'e je kup. ³⁴Miitsta, je tsaa'n je chaanda je kyoojta, évintso ve'e m'o'yixjadat jetse'e je y'oy je'e xkótstat pan ko'oy jayu miitse'eda? Je'e xa ve'e je aaj kyajtsp juu' ve'e ijtp jem ja'vin kajxm. ³⁵Je oy jayu, oyts je'e ve'e juu' dukats kux ijtp'e'e jem jya'vin kajxm je y'oy je'e; ax je ko'oy jayu, ka óyapts je'e ve'e juu' dukats kux ijtp'e'e jem jya'vin kajxm je kyo'oy je'e. ³⁶Atsts miitse'e nnuujmidup jets ku ve'e dupaa'tut je xaaj ku ve'e je jayu yaktokimpayo'ynit, anañujoma tse'e je jayu dunu'atsóvadat pan ti ve'e kavinmaayp tudukats. ³⁷Kux ve'eme'e myaktokimpayo'ynit pan vintso ve'e juu' xkats, van'it tse'e myaktokimpámüt, uk mkayaktokimpámüt.

**Ku je ko'oy jayu du'amótudi to'k je
maja nuja'vin**

(Mr. 8.12; Lc. 11.29-32)

³⁸Van'it tse'e je fariseotajk jets je tsaptujkpit yak'ixpajkpatajk dunuujmidi je Jesús:

—Yak'ixpajkpa, n'ixuvaampy xa aatse'e jetse'e je maja nuja'vin xyakjay'ixjut, ve'emts aatse'e nnujávát jets je Nte'yam mitse'e mkejxjup.

³⁹Jetse'e je Jesús y'atsoojvjidi:

—Y'amótudup xa ve'e je ko'oy jáyuda jets pan pan jatye'e je

Nte'yam dumasooktup jetse'e yaktuk'ixtat je maja nuja'vin jetse'e ve'em juu' dujaanchjávadat. Ax ka'a tse'e je nuja'vin yakmo'odat, je nuja'vinji ve'e yakmo'odap juu' ve'e ijtp ax jo'n je nuja'vin juu' ve'e yaktaan je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa Jonás. ⁴⁰Kux ve'em ax jo'n je Jonás y'ijt toojk xaaj toojk tsooj jem je maja ajkx jyootm, nay ve'empats atse'e n'ítut toojk xaaj toojk tsooj jep naxjaatp, ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamdúka Ijtp. ⁴¹Ku ve'e je jayu yaktokimpayo'ynit, yaknuke'xnatákadapts je'e ve'e je jayu juu' ve'e tsuunidu jem níniveit kyajpun kajxm jets vyinmajtsjudupe'e je tsaachpaatun je jáyuda juu' ve'e uxyam joojntykidup, kux myasooktu ve'e je níniveit jayu je kyo'oy joojntykinda ku ve'e je Jonás tyukka'amaajyjidi je Nte'yam je kyats je y'ayook. Ax jeja tse'e to'k yaja juu' ve'e nuyojk dunumájip jets ni ka'a ve'e je Jonás. ⁴²Ku ve'e je jayu yaktokimpayo'ynit, yaknuke'xnatákapts je'e ve'e je yakkutojkpa ta'axtajk juu' ve'e tsoo'n jem joma ve'e je poj ñujkx jets vyinmajtsjudupe'e je tsaachpaatun je jáyuda juu' ve'e uxyam joojntykidup, kux va'ajts jékum je'e ve'e chaa'n jetse'e ojts du'amotunaxy je Salomón je vyijin je kyejun. Ax jeja tse'e to'k yaja juu' ve'e nuyojk dunumájip jets ni ka'a ve'e je Salomón.

**Je ko'oyjáyuvap juu' ve'e
vimpijtñuvap**

(Lc. 11.24-26)

⁴³Ku xa ve'e to'k je ko'oyjáyuvap pyítsum jem je jayu jya'vin

kajxm, ve'em tse'e vyimpavíduť jem ta'ajts it jootm, y'ixtip tse'e joma ve'e pyoo'kxut. Ka'a tse'e dupaa'ty. Van'it tse'e ñaña'muxju: ⁴⁴“Va'an ats du'avimpíjtinuva joma atse'e n'ukpítsum.” Ku tse'e vyimpíjtinuva, ve'em tse'e je jayu je jya'vin dupaa'ty ax jo'n to'k je tajk juu' ve'e tukva'ajts, pe'etapúk jets avaatsuva. ⁴⁵Van'it tse'e ñajkxnuva jetse'e duyaktsaa'n januvuxtojtuť je myuko'oyjáyuvap juu' ve'e nuyojk ka óyap jets ka'a ve'e je'e. Van'it tse'e tyajkikáxta tsuuniva jem je jayu jya'vin kajxm. Nuyojk ka óyapts je'e ve'e je jayu tyaannuva jets ka'a ve'e ku ve'e to'k dumaada y'ijit. Nay ve'em tse'e jyajttuva je jayu juu' ve'e uxyam joojntykidup, ko'oy jáyuts je'e ve'eda.

Je'e pane'e je Jesús tyaakja'vip

(Mr. 3.31-35; Lc. 8.19-21)

⁴⁶Jemna tse'e je Jesús je numay jayu dumukáts vye'na ku ve'e jye'ydi je tyaak jets je y'utsatajk, jepe'e tak'aagup tyaandi, je Jesuusts je'e ve'e myukotsuvaandup. ⁴⁷Van'it tse'e to'k je jayu je Jesús dunuujmi:

—Uxep xa ve'e tak'aagup je mtaak jets je m'utsatajk, mitse'e myakkotsuvaajnjudup.

⁴⁸Van'it tse'e je Jesús y'atsoojvji: —¿Pants atse'e ntaakip, jets pants atse'e n'útsidup?

⁴⁹Van'it tse'e dunukijpxi pan pan jatye'e panajxjjudu jetse'e jyaa'kvaajñ:

—Ya'a xa je'e ve'eda juu' atse'e ntaakja'vip jets juu' atse'e nja'vidup ax jo'n kuy'ijtti ats je n'uts je n'ajch jets ats je n'uts je ntsa'a. ⁵⁰Kux je'e

juu' ve'e dutoondup juu' ve'e chajkp ats je nTee', juu' ve'e jem tsapjootm, je'ets atse'e nja'vidup ax jo'n ats je n'uts je n'ajch kuy'ijtti jets ats je n'uts je ntsa'a, jets ats je ntaak.

Je taamt vajpa tukmu'a'ixmojkin

(Mr. 4.1-9; Lc. 8.4-8)

13 Je xaajyam tse'e je Jesús jep tujkp pyítsum jetse'e ojts y'ajxtuk jeja maja na'akaya pa'ayi. ²Numay tse'e je jayu ñay'amojkijidi joma je'e ve'e vye'na, je'e kajx tse'e tyajki jem barco jootm jetse'e jem y'ajxtk, jetse'e nujom je numay jayu tyenikajxti jeja napa'ayi. ³Van'it tse'e je Jesús may viijn juu' jaty tyukyak'ixpajkjidi je tukmu'a'ixmojkin maat. Jidu'um tse'e vyaajñ:

—To'k xa ve'e je jayu taamt vajpa chaa'n. ⁴Ku tse'e duvuj je taamt, jem tse'e juu' ve'e naxkadaak jeja too' kujk, van'it tse'e je jeyyva tánuk jye'ydi jetse'e dupiivdini. ⁵Jempa tse'e juu' ve'e naxkadaak jeja tsakujx joma ve'e peji je naax. Jatyji tse'e yee'k kux peji ve'e je naax. ⁶Ax ku tse'e je xaaj ñu'aajnji, taatsnu tse'e; kux ka'a ve'e je y'aa'ts kyaaktajki, je'e kajx tse'e tyaatsni. ⁷Jempa tse'e juu' ve'e naxkadaak jeja ápit akujk. Van'it tse'e je ápit yee'k jetse'e dukoo'k'ítamooyi je oy ojts jetse'e yee'kut. ⁸Nay jempa tse'e juu' ve'e naxkadaak jeja oy naxkujx, je'e tse'e ta'mi. Jem tse'e je taamt juu' ve'e naajkma'yiju mókupx taajm, jempa tse'e juu' ve'e naajkma'yiju toogupx taajm, nay jempa tse'e juu' ve'e naajkma'yiju ii'px majk taajm. ⁹Pan pan jaty

xa ve'e jem je tyaatsk, va'an tse'e du'amotunaxta.

Je'e pan tyajx kajxe'e je tukmu'a'ixmojkin yakpuujm

(Mr. 4.10-12; Lc. 8.9-10)

¹⁰Van'it tse'e je Jesús je y'ixpajkpatajk vyinkutámijidi jetse'e je Jesús du'amotutúvidi: —¿Tyajxse'e je jayu xtukmukáts je tukmu'a'ixmojkin maat?

¹¹Van'it tse'e je Jesús y'atsoojvjidi: —Je Nte'yam xa ve'e mtuknuja'vijidup jets vintso je'e ve'e ku ve'e je jayu y'itta jem je'e y'am kya'm; ax ka'a tse'e je Nte'yam tyuknujávajada je'eda juu' ve'e uu'm maat ka'ijttup.

¹²Ax ve'em tse'e, je jayu juu' ve'e dūvinmótudup je Nte'yam je y'ayook, nuyojk oy tse'e dūvinmótudat; ax je'eda juu' ve'e dukavinmótudup je Nte'yam je y'ayook, jyaa'tyókidinup tse'e juu' ve'e yakvaajnjidup. ¹³Je'e kajxts ats je'e ve'e ntukmukotsta je tukmu'a'ixmojkin maat, kux jya'íxtup xa je'e ve'e juu' atse'e ntuump, ka'a tse'e dūvinjávada; jyah'amotunajxtupts je'e ve'e juu' atse'e nkajtsp, ka'a tse'e dūvinmótuda. ¹⁴Je'e kajx tse'e tyunjū juu' ve'e je Nte'yam je Isaías tyukkojtsnajx jidū'um:

Mjah'amotunáxtap xa miitse'eda,
ka'a tse'e xvinmótudat;
mja'íxtapts miitse'eda,
ka'a tse'e xvinjávadat.

¹⁵Je'e kajx ku ve'e mákk je vyinma'yunda tūvyimpijtni, ka'a tse'e dūmotuvuva'anda jetse'e je vyiijn duyakpi'itsta.

Ve'em tse'e dūtonda jetse'e dūka'íxtat,
jetse'e je tyaatsk
dūkatuk'amotunáxtat
jetse'e jem jya'vin kajxm
dūkavinmótudat.

Je'e kajx tse'e ve'em dūtonda kuxe'e ats xkah'aminava'anda jets atse'e nyaktso'oktat.

Jidū'um tse'e je Nte'yam je Isaías dūtukkojtsnajxy.

¹⁶Ax miitsta, xoonts miitse'eda kuxe'e je mviijn xtuk'ixta jetse'e je mtaatsk xtuk'amotunaxta.

¹⁷Tyúvam xa atse'e nva'añ jets numaye'e je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpatajkta jets numaye'e je jayu juu' ve'e tūv jáyuvudu joojntykidu, je'e tse'e dūja'ixuvaandu juu' miitse'e uxym m'íxtup, ax ka'ats je'e ve'e dū'ixti, je'e tse'e dūjah'amotunaxuvaandu juu' miitse'e uxym m'amotunajxtup, ax ka'ats je'e ve'e dū'amotunajxti.

Ku je Jesús dukojtsvaach je taamt vajpa tukmu'a'ixmojkin

(Mr. 4.13-20; Lc. 8.11-15)

¹⁸Amotunaxta n'it vintso ve'e yakkojtsva'ach je taamt vajpa tukmu'a'ixmojkin. ¹⁹Jeja tse'e too' kujk joma ve'e je taamt yakvuj, ve'emts je'e ve'e ax jo'n je jayu juu' ve'e dū'amotunajxtup je ayook pan vintso je'e ve'e ku ve'e je jayu y'itta jem je Nte'yam y'am kya'm, ax ka'a tse'e dūvinmótuda. Ku ve'e je jayu dūmótuda je káts je ayook, van'it tse'e je ko'oyjáyuvap jye'ya jetse'e pyajkuxjada je káts je ayook juu' ve'e yakvaajnjidu. ²⁰Jeja tse'e tsah'akujk joma ve'e je taamt

yakvuj, ve'emts je'e ve'e ax jo'n je jayu juu' ve'e du'amotunajxtup je kats je ayook jetse'e jatyji dukuvakta je xoojntkun maat.

²¹Kux ve'eme'e y'litta ax jo'n jeja tsakujx joma ve'e peji je naax, ka'a tse'e jyekta. Ku ve'e chaachpaa'tta ukpu yakjomtonda yaktitonda je Nte'yam je kyats je y'ayook kajx, tun jatyji tse'e je kats je ayook dukoo'kjaanchja'vidini.

²²Jeja tse'e ápit akujk joma ve'e je taamt yakvuj, ve'emts je'e ve'e ax jo'n je jayu juu' ve'e du'amotunajxtup je kats je ayook, je'e tse'e ooy tyunvinmaaydup je naxviijnit je'e jets vintso ve'e ñaajkkumeenajadat. Je kats je ayook juu' ve'e y'amotunajxtu, ve'emts je'e ve'e jyatta ax jo'n je taamt juu' ve'e jeja ápit jaat yakvaj jetse'e kyata'mi. ²³Ax jeja tse'e oy naxkujx joma ve'e je taamt yakvuj, ve'emts je'e ve'e ax jo'n je jayu juu' ve'e du'amotunajxtup je kats je ayook jetse'e dvinmótuda, vimpijtnuupts je'e ve'e je jyáyuvinda je jyoojntykinda ax jo'n je Nte'yam tyukmutsókjada, je'e kajx tse'e y'litta ax jo'n je oy naax joma ve'e je taamt juu' ve'e naajkma'yiju mókupx taajm, jets juu' ve'e naajkma'yiju toogupx taajm, jets juu' ve'e naajkma'yiju ii'px majk taajm.

Je ko'oy'ojsap tukmu'a'ixmojkin

²⁴Va'nuxjuduva tse'e je Jesús jado'k je tukmu'a'ixmojkin. Jidu'um tse'e vyaajñ:

—Ve'em xa ve'e je Nte'yam je kyutojkun ax jo'n to'k je yaa'tyajk je oy taamt duvuj jeja

kyam jaat. ²⁵Koo'ts tse'e vye'na, van'it tse'e tyajki to'k je kukam je cho'oxpajkpa jetse'e jeja trigo akujk duvuj je ojts taamt juu' ve'e trigo jo'n ke'xp, jetse'e ñajkxni.

²⁶Ku tse'e je trigo yee'k jetse'e je kyupi'pst pyítsum, van'it tse'e yak'ix jets jeme'e dumaatyee'k je ko'oy'ojsap. ²⁷Van'it tse'e je toompatajk dunuujimidi je kukam: “Vintsán, ¿ka je oy taamtape'e mvaj jeja mkam jaat? ¿Joma tse'e chaa'n je ko'oy'ojsap?” ²⁸Van'it tse'e je kukam y'atsoojviji: “To'k xa ve'e je tso'oxpajkpa juu' ve'e ve'em dutoon.” Van'it tse'e je toompatajk y'amotutúvijidi: “¿Mtsajkpe'e jets aatse'e najkx nvix je ko'oy'ojsap?” ²⁹Van'it tse'e y'atsaajv: “Ka'a. Kux ku xa ve'e xvíxtat je ko'oy'ojsap, to'mayji tse'e xtukmuvíxidinit je trigo; ³⁰ñojk'óye'e xmaso'oktat jetse'e akijpxa yee'ktat van'it paat ku ve'e je trigo yakpakmojknit. Van'itts atse'e nkéxtat je ntoompatajk jetse'e too'vajkp je ko'oy'ojsap dupakmóktat, du'atsómdat, jetse'e dupámdat jem janjootm, ax van'it tse'e dupakmóktat je trigo jetse'e dupajkuktat.”

Je mostaza taamt tukmu'a'ixmojkin

(Mr. 4.30-32; Lc. 13.18-19)

³¹Va'nuxjuduva tse'e je Jesús ya tukmu'a'ixmojkin:

—Ve'em xa ve'e je Nte'yam je kyutojkun ax jo'n to'k je yaa'tyajk duvuj je mostaza taamt jeja kyam jaat. ³²Je taamt xa ve'e dunutsayikajxp; ax ku tse'e yee'k, ñumajikujxpts je'e ve'e jets ka'a ve'e je viijnk aajy ojts, je kup jo'nam

je'e ve'e yee'k, je'ydup tse'e jem je jeyyva tánuk jetse'e je pye'en dupamda jem y'axén kajxm.

Je levadura tukmu'a'ixmojkin

(Lc. 13.20-21)

³³Va'nuxjuduva tse'e ya tukmu'a'ixmojkin:

—Ve'em xa ve'e je Nte'yam je kyutojkun ax jo'n to'k je ta'axtajk je levadura dutukmupama toojk arroba je tsapkaaky juts, van'it tse'e je levadura dutuktaka nujom je tsapkaaky juts jetse'e ooy tyun'oo'kuk. Mújit tse'e ooy tyumpítsum.

Vintso je Jesús duyaktuujn je tukmu'a'ixmojkin

(Mr. 4.33-34)

³⁴Nujom ya'a ve'e je Jesús je numay jayu dutukmukajts je tukmu'a'ixmojkin maat, ni tía ve'e dukakajts juu' ve'e ka'ijt je tukmu'a'ixmojkin maat. ³⁵Ax ve'em tse'e tyoojnji juu' ve'e kyojts to'k juu' ve'e ijt je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa. Jidu'um tse'e vyaajñ:

Kótsup atse'e je
tukmu'a'ixmojkin maat,
n'avánaps atse'e juu' jatye'e
kayaknuja'vip y'ijt van'ítani ku
ve'e ya naxviijnit it yakpuujm.

Ku je Jesús dukojtsvaach je ko'oy'ojsap tukmu'a'ixmojkin

³⁶Van'it tse'e je Jesús je numay jayu dupakejxn jetse'e jep tujkp tyajki. Jep tse'e je y'ixpajkpatajk vyinkutámijidi jetse'e je Jesús dunuujmidi:

—Tukvinja'vik aats to'k aaj je ko'oy'ojsap juu' ve'e jem kam jootm tukmu'a'ixmojkin.

³⁷Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Je'e juu' ve'e dıvıajp je oy taamt, ve'emts je'e ve'e ax jo'n ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamdıka İjtp. ³⁸Je kam, ve'emts je'e ve'e ax jo'n ya naxviijnit it. Je oy taamt, ve'emts je'e ve'e ax jo'n je jayu juu' ve'e İjttup jem je Nte'yam y'am kya'm; ax je ko'oy'ojsap, ve'emts je'e ve'e ax jo'n je jayu juu' ve'e İjttup jem je ko'oyıáyuvap y'am kya'm. ³⁹Je tso'oxpajkpa juu' ve'e dıvıaj je ko'oy oıts taamt, ve'emts je'e ve'e ax jo'n je ko'oyıáyuvap. Ku ve'e je ko'oy'ojsap jets je trigo yakpıkmuk, ve'emts je'e ve'e ax jo'n je jayu yaktokımpayoy'nıt; je aangelestajktats je'e ve'e ax jo'n je'eda juu' ve'e dupakmoıktup. ⁴⁰Ve'em ax jo'n je ko'oy'ojsap yakpıkmuk jetse'e yakpım jem janjootm, nay ve'em tse'e İyajtpat je xaaj ku ve'e je jayu yaktokımpayoy'nıt. ⁴¹Nkėxupts atse'e je n'aangelestajk jetse'e dupajkjıdınıt jem ats n'am nka'm nujom pan pan jatye'e je jayu duyaktokıntoondup jets pan pan jatye'e dıtoondup juu' ve'e ka óyap, ⁴²jetse'e jem janjootm dupaamdınıt. Jem tse'e numay yaaxtınıt jem tse'e numay ñatıatskaa'tjıdınıt. ⁴³Van'it tse'e je jayu juu' ve'e tıv jıyuvıdıup joojntykıdıup, je'e tse'e ajajtınuı ata'kxtınuı ve'em ax jo'n je aampa xaaj jem je Tyee'da kyutojkun jootm.

Je chovax je'e tukmu'a'ixmojkin

⁴⁴Ve'em xa ve'e je jayu juu' ve'e İjttup jem je Nte'yam y'am kya'm ax jo'n to'k je jayu juu' ve'e tıdupaa'ty je chovax je'e juu' ve'e yu'uts İjtp joma ve'e to'k je kam.

Ku ve'e je jayu dupaa'ty je chóvax je'e, jépjyam tse'e duyó'tsnuva, van'it tse'e va'ajts xoojntkp najkx dutoo'kmojjkkúx nujom juu' ve'e y'ixp jyayepp jetse'e dujoy je kam.

Je oy perlas tukmu'a'ixmojkin

⁴⁵Ve'empa xa ve'e je jayu juu' ve'e ijttup jem je Nte'yam y'am kya'm ax jo'n to'k je ajooyva je atoo'kpa juu' ve'e du'ixtip je oojyit perlas. ⁴⁶Ku ve'e dupaa'ty to'k juu' ve'e ooy tyun'oya, van'it tse'e dutoo'kmojjkkúx nujom juu' ve'e y'ixp jyayepp jetse'e dujoy je perlas.

Je tuk'ajkx'amaakin xuum tukmu'a'ixmojkin

⁴⁷Je Nte'yam xa ve'e divinkoomp je jayu juu' ve'e ijttinup jem y'am kya'm. Ve'emts je'e ve'e ax jo'n je jayu du'avájada je tyuk'ajkx'amaakin xuum jem maja na'akaya jootm jetse'e je ajkx may viijn duyaktáñ.

⁴⁸Ku tse'e je tuk'ajkx'amaakin xuum y'uts, van'it tse'e je ajkx maakpatajk divaa'mpítsumda jeja napa'ayi. Jeja tse'e y'ajxtukta jetse'e divinkonda je ajkx, pyajkuktup tse'e jem tójum je ajkx juu' ve'e oojyit jetse'e duh'uxkojta juu' ve'e ka oojyitap.

⁴⁹Ve'em tse'e jyátut je xaaj ku ve'e je jayu yaktokimpayo'yunit, je'yadape'e je angelestajk jetse'e dupajkva'kxtinit je oy jayu jets je ko'oy jayu, ⁵⁰jem tse'e janjootm dupaamdinit je ko'oy jáyuda. Jem tse'e numay yaaxtinit jem tse'e numay natyatskaa'tjidinit.

Je oojyit je'e juu' ve'e koojnuk ijtp tukmu'a'ixmojkin

⁵¹Van'it tse'e je Jesús y'amotutúvijidi:

—¿Mvinmotukajxtupe'e ti atse'e tunkats?

Van'it tse'e y'atsoovdi:

—Ve'em, Vintsán.

⁵²Van'it tse'e dunuujmidi:

—Je jáyuda juu' ve'e oy dunuja'vidup pan vintso ve'e je Kunuu'kx Jatyán vya'añ jets vintso je'e ve'e ku ve'e je jayu y'itta jem je Nte'yam y'am kya'm, je'e tse'e je jayu dutuk'ixtup juu' ve'e je Nte'yam jupani yaknūke'xnatajki jets juu' ve'e námnum yaknūke'xnatajkiavap, ve'em xa je'e ve'eda ax jo'n to'k je kutajk juu' ve'e koojnuk je oojyit je'e dujayepp jetse'e jem duyakpítsum juu' ve'e námnum yakjooyp jets juu' ve'e jemani yakjooy.

Ku je Jesús vye'na jep Nazaret

(Mr. 6.1-6; Lc. 4.16-30)

⁵³Ku ve'e je Jesús dukojtskujx ya tukmu'a'ixmojkin, van'it tse'e jem chaa'n ⁵⁴jetse'e jye'y joma ve'e je y'it je ñaax. Jem tse'e yak'ixpajk'ukvaajñ jep tsaptujkp; atuva atoki tse'e je jayu tyaandi jetse'e ñavyaajnidi:

—¿Jomas ya'a ve'e ya jayu ya nuja'vin dupuk jetse'e ve'em kyats? ¿Vintso ve'e y'o'yixju jetse'e je majin dutún? ⁵⁵Ya'a xa ve'e je tsejtspa je myajntk jetse'e je María dutaaka. Ya'a xa ve'e je y'utsta je Santiago, je José, je Simón, je Judas, ⁵⁶jets jempa tse'e je kyiiix útstava. ¿Ax jómats ya'a vine'e dupuk ya nuja'vin?

⁵⁷Je'e kajx tse'e diviijnk'ixta je Jesús. Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Otyun joma tsova xa ve'e yakvintsa'aga je Nte'yam je

y'ayook kojtsnajxpa, jeejyji ve'e kyayakvintsa'aga joma ve'e je y'lit je ñaax jets joma ve'e je jyaajn je tyajk.

⁵⁸Ax ka'a tse'e jem may je majin dutuujn kux ka'a ve'e jyaanchjávajada.

Ku je Yaknapejtpa Juan y'oo'kni

(Mr. 6.14-29; Lc. 9.7-9)

14 Ax ve'emts je'e ve'e van'lit jyajty jetse'e je Herodes je kats dumotu je Jesús kajx, je Heródese'e yakkutojpk vye'na jem galiléait y'lit jootm. ²Ku ve'e je kats dumotu, van'it tse'e je jyayu dunuujmi:

—Je Yaknapejtpa Juan xa je'e ve'e, je'e tse'e joojntykpajknuva, je'e kajx tse'e dujayep je kutojkn jetse'e je majin dutún.

³Ve'em tse'e vyaajñ kux je'e ve'e duyakjamyajtsju je Juan jetse'e duyakjapyoxuntakpaajmji; je Herodías kajxe'e ve'em dutuujn, je y'uts Felipe je ñuda'ax je'e ve'e y'ijt.

⁴Yakpoxuntakpaam tse'e je Juan kuxe'e dunuujmi je Herodes:

—Ka'a xa ve'e je pava'nun duyakjaty jetse'e xpákut je m'uts je ñuda'ax.

⁵Jyayakjay'oo'kuvaajnju tse'e je Herodes je Juan, ax ka'a tse'e jatyi ve'em dutuujn kux je jayu ve'e cha'kip, ve'eme'e anañujoma je jayu dujaanchjávada jets je Nte'yam je y'ayooke'e je Juan kyojtsnajxyp. ⁶Ax ku tse'e je Herodes je kye'xtkun xaaj dupaaty, van'it tse'e je ta'axtajk je ñaax y'ejts jeja je javyaa'kx vyinkujk. ⁷Ooy tse'e dutuntsojja'vi je Herodes, ⁷je'e kajx tse'e je Nte'yam duyaknajxy

jetse'e je kiixata'ax dunuujmi jets myo'ope'e otyá pan ti ve'e y'amótup. ⁸Távani ve'e je tyaak y'akótsaja vye'na je kiixata'ax, van'it tse'e je Herodes dunuujmi: —Yákuts n'it jem plato jootm je Yaknapejtpa Juan je kyuvajk.

⁹Van'it tse'e je yakkutojka chaachvinmapyujk. Kux távani ve'e je Nte'yam duyaknaxy vye'na jets távani ve'e du'amotunaxta je javyaa'kx, je'e kajx tse'e dupavaajñ jetse'e yakmo'ot, ¹⁰ve'em tse'e dupavaajñ jetse'e jep poxuntujkp najkx je Juan yakyukpux. ¹¹Ku tse'e ve'em yaktuujn, van'it tse'e je tyoompa duyaknukx jem plato jootm je Juan je kyuvajk jetse'e dumoojy je kiixata'ax. Van'it tse'e ojts je tyaak duma'a.

¹²Van'it tse'e jye'ydi je Juan je y'ixpajkpatajk jetse'e ojts je ñi'kx je kyopk duyaknaxtajkidini; ux'ook tse'e ojts je Jesús duvaajnjada.

Ku je Jesús je jayu duyakkaajy numugooxk miijl naxy

(Mr. 6.30-44; Lc. 9.10-17; Jn. 6.1-14)

¹³Ku ve'e je Jesús je kats dumotu, van'it tse'e je numay jayu dumasaak jetse'e jem barco jootm ñujkx joma ve'e kyapantsuuna. Ku ve'e je numay jayu dumótudi joma ve'e ñujkx, van'it tse'e jem kyajpun jootm choo'ndi jetse'e tékum dupanajkxti. ¹⁴Ku ve'e je Jesús jem barco jootm pyítsum, van'it tse'e du'ix jets jeme'e je numay jayu tujje'yada; tyukmo'ttuts je'e ve'e jetse'e duyakjotkadaakni je pa'am jáyuda juu' ve'e yakmejtstu. ¹⁵Kutaka xaajani tse'e vye'na, van'it tse'e je Jesús je y'ixpajkpatajk

vyinkutámijidi jetse'e je Jesús dunuujmidi:

—Tánani xa ve'e ya it, ni pana tse'e yaja kyatsuuna. Pakejxtini to'k aaj ya jayu jetse'e ñajkxtat joma ve'e je kajpun jetse'e je kyaaky je tyojkx dujóydat.

¹⁶Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Ka'a ve'e vyinkopka jetse'e ñajkxtat, miitse'e myakkáydap.

¹⁷Van'it tse'e y'atsoovdi:

—Ka'a xa aatse'e uxayam ntimaada, mugooxkji ve'e je tsapkaaky jets mejtsk je ajkx.

¹⁸Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Yakminda n'it.

¹⁹Van'it tse'e je Jesús dupavaajñ jetse'e je numay jayu y'ajxtuktat jem tsoots kajxm. Jetse'e je Jesús dukoojnuk mugooxk je tsapkaaky jets mejtsk je ajkx. Van'it tse'e pyat'ix jem tsajm tsov jetse'e je Nte'yam dukukojsji. Van'it tse'e dutojkva'kxy je tsapkaaky jetse'e dumoojy je y'ixpajkpatajk, je'e tse'e nujom je jayu dumoooydu. Yakva'kxpa tse'e je Jesús mejtsk je ajkx. ²⁰Nujom tse'e je jayu kyaaydi jetse'e kyooxjidi. Ku tse'e je jayu kyakyajxti, van'it tse'e dupakmojktini jamakmejtsk kach je tsapkaaky kunax jets je ajkx kunax. ²¹Pan pan jaty tse'e kaaydu, numugooxk miijl jo'n tse'e y'ijtti je yaa'tyajkta, apuk je ta'axtajkta maat je pi'k ónukta.

Ku je Jesús yo'y jem nani'kxm

(Mr. 6.45-52; Jn. 6.16-21)

²²Van'it tse'e je Jesús je y'ixpajkpatajk dunuujmidi jetse'e tyákadat jem barco jootm jetse'e ñanáxtat namvaate'e je Jesús

dupakejxni je numay jayu. ²³Távani ve'e je numay jayu dupakejxni vye'na, van'it tse'e je Jesús dujaa'kvimpejt je tonun jetse'e jem naaydum chapkajts. Ku ve'e je it kyoo'tsini, jem tse'e je Jesús naaydum vye'na ²⁴namvaate'e je barco jem maja na'akaya jootm vye'na. ooy tse'e je barco tyunnape'tsni kux vinkupójjipe'e. ²⁵Jado'k ma'ajum jo'n tse'e vye'na jetse'e je Jesús vyinkutámijidi, jeme'e nani'kxm yo'oy. ²⁶Ku ve'e je y'ixpajkpatajk du'ixti jets jeme'e nani'kxm yo'oy, van'it tse'e cha'kidi, jetse'e makk vyaandi:

—iJado'k ítumit jayu xa ya'a ve'e!

²⁷Ax jatyi tse'e je Jesús myukojsjidi jetse'e ña'muxjidi:

—iJot'amájada, ats xa jeja, kadi mtsa'agada!

²⁸Van'it tse'e je Pedro je Jesús dumukajts, jetse'e dunuujmi:

—Vintsán, pan mitsna je'e ve'e, yaaxja ats to'k aaj jets ats mitse'e nnunajkxut yo'yp yam nani'kxm.

²⁹Van'it tse'e je Jesús ña'muxji:

—Minu n'it.

Van'it tse'e je Pedro jem barco jootm pyítsum jetse'e jem nani'kxm yo'yp je Jesús dunuujkx. ³⁰Ax ku tse'e je makk poj duja'vi, tsá'ki tse'e. Ku ve'e kyunajx'ukvaajñ, van'it tse'e makk vyaajñ:

—iVintsán, yaktsookk ats to'k aaj!

³¹Jatyi tse'e jem je Pedro kya'm yakmajch jetse'e yaknuujmi:

—iTun vee'nji je jaanchja'vin xjayep! ¿Tyajkse'e mmejtsvinmá'y?

³²Ku ve'e jem barco jootm tyajkidi, jatyi tse'e pyoj'atúvi.

³³Van'it tse'e je jayu juu' jatye'e ve'nidup jem barco jootm, je'e tse'e

dúvinkoxkténidu je Jesús jetse'e vyaandi:

—Tyúvdamdaxa je'e ve'e jets mitse'e je Nte'yam je y'Onuk.

**Ku je Jesús je pa'am jayu
dúyaktjotkadaaky jep Genesaret**

(Mr. 6.53-56)

³⁴Ku ve'e ñanajxti, van'it tse'e jye'ydi jem Genesaret. ³⁵Ku ve'e je jémit jayu dunuja'vidi jets jeme'e je Jesús, van'it tse'e dúkojtsva'kxti jem naxkajxm kajpun kajxm juu' ve'e tamanaat, jetse'e dutuknúnajkxkajxti je pya'am jáyuda, ³⁶jetse'e dumunoo'kxtkti jetse'e kujyavitupaa'vjya dutóndat. Nujom tse'e pan pan jatye'e dutooindu, jotkadaaktinu tse'e.

**Kyo'oyja'vipe'e je Jesús ku ve'e
je jayu dukakutyún je Nte'yam je
pyava'nun**

(Mr. 7.1-16)

15 Van'it tse'e je fariseotajk maat je tsaptujkpit yak'ixpajkpatajk juu' ve'e jem Jerusalén tsoo'ndu, je'e tse'e dúvinkutámidu je Jesús, jetse'e dú'amotutúvidi:

²—¿Tyajx tse'e ya m'ixpajkpatajk dukamaja pamda je pava'nun juu' ve'e xyaktaajnjimdu je njujpit jáyuvamda? ¿Tyajxe'e kyakapojta ax jo'n je'e ve'e dupavaandi?

³Van'it tse'e je Jesús y'amotutúvijidi:

—¿Tyajxts miitse'e xkamaja paamduva je Nte'yam je pyava'nun jetse'e ve'em xkutyóndat je pava'nun juu' ve'e je jujpit jayu myakta'nuxjudu?

⁴Kux jidu'ume'e je Nte'yam je

pyava'nun vya'añ: “Vintsá'aga je mtee' je mtaak.” Vaampap tse'e jidu'um: “Pan pan tse'e je tyee' ukpu je tyaak dúvinkojtspejtp, kutúkanits je'e ve'e je y'oo'kun.” ⁵Ax miits tse'e mvaandup jets o'yip je'e ve'e ku ve'e je jayu je tyee' ukpu je tyaak jidu'um dunaajmat: “Ka'a xa atse'e x'uk'o'yixjini jets ats mitse'e mputákat, kux nujome'e juu' atse'e n'ixp njayejpp, je Nte'yamts ats je'e ve'e tuntukmuyax.” ⁶Ve'em tse'e mva'anda jets opyana pan pane'e ve'em vaamp, ka'ats je'e ve'e y'ukvinkópkini jetse'e je tyee' ukpu je tyaak dúputákat. Ku xa miitse'e ve'em mjátukada, ve'em tse'e xyaktaandini je Nte'yam je pyava'nun ax jo'n kukyatuujn, je'e kajx jetse'e xpanajkxtat je pava'nun juu' ve'e je jujpit jayu myakta'nuxjudu. ⁷iMejts'aaajta mejtsjootta! Va'ajts tse'e miits kajxta du'ava'ni je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa Isaías. Jidu'um tse'e dújatyaajñ juu' ve'e je Nte'yam kyojts:

⁸Y'amji xa ve'e ya jayu ats xvinjávada xvintsá'agada, ax xtukmujékumidupts atse'e je jyootta je jya'vinda.

⁹Tónaji xa je'e ve'e ñatyijjada jets xvinja'vidup xvintsá'kidup ats je'e ve'e,

tyuk'ixtuupts je'e ve'e je jayu je pyava'nunda ax jo'n ats je mpava'nun kuy'ijjt jo'n.

Jidu'um tse'e je Isaías dújatyaajñ.

Ka je ka'yun je ja'lxun kajxape'e je jayu y'it jep tokin jaatp

(Mr. 7.17-23)

¹⁰Van'it tse'e je Jesús je numay jayu duyaxmujk jetse'e jidu'um dunuujmidi:

—Amotunaxta anañujoma jetse'e xvinmótudat. ¹¹Juu' jatye'e jep je jayu y'ávuptajkip, ka je'e kajxap xa ve'e je jayu y'it jep tokin jaatp; juu' ve'e jep je jayu y'ávup pítsump, je'e kajx tse'e je jayu y'it jep tokin jaatp.

¹²Van'it tse'e je y'ixpajkpatajk vyinkutámijidi jetse'e je Jesús dunuujmidi:

—¿M'ixe'e taav vintso ve'e je fariseotajk tuduko'oyjávada juu' mitse'e tuxkats?

¹³Van'it tse'e je Jesús y'atsoojvjidi: —Jyapana tse'e pan pane'e ka'ijtp je jyayu, ats je nTee', juu' ve'e jem tsapjootm, yakpajkjapts je'e ve'e ats je nTee'. ¹⁴Kadi xmaja pamda je fariseotajkta, vanxup xa je'e ve'eda ax jo'n to'k je viints jayu juu' ve'e je myuviints jayu dupavijtsp. Ax pan to'k tse'e je viints jayu je myuviints jayu dupavits, va'an numejtsk tse'e najkx tyun'avívupada jep jótup.

¹⁵Van'it tse'e je Pedro je Jesús dunuujmi:

—Tukvinja'vik aats to'k aaj je tukmu'a'ixmojkin juu' ve'e tuxkats.

¹⁶Jetse'e je Jesús vyaajñ:

—¿Tis, ka'a miitse'e xvinmótuduva? ¹⁷¿Ka'a ve'e xvinmótuda jets nujome'e juu' jatye'e jep ávup tajkip, jem tse'e jootm ñujkx jetse'e ux'ook je ni'kx je kopk dutukvaatsni? Ka je'e kajxapts je'e ve'e je jayu y'it jep tokin jaatp.

¹⁸Ax je ayook juu' ve'e jep ávup

pítsump, jemts je'e ve'e ja'vin kajxm chaa'n, je'e kajx tse'e je jayu y'it jep tokin jaatp. ¹⁹Kuxe'e jem jya'vin kajxm chaa'n je ko'oy vinma'yun, van'it tse'e je jayu yakjaju'oo'kta, je navyajkun duyakvintsa'kintókida, je kats dutukmaatjayépta je yaa'y je ta'ax juu' ve'e ka púkap jyajejptup, myee'tsta, ñuvampetta, jyayupakotsta. ²⁰Je'e kajxts je'e ve'e je jayu y'it jep tokin jaatp, ka je'e kajxape'e ku ve'e kyakapuj joma vaate'e je kyatajks ve'em ax jo'n je jujpit jayu dupavaandi.

To'k je ta'axtajk juu' ve'e ka je israeejlitap, je'e tse'e dujaanchja'vi je Jesús

(Mr. 7.24-30)

²¹Van'it tse'e je Jesús jem chaa'n jetse'e ñujkx jem tiirovit jets sidoonit y'it jootmda. ²²Van'it tse'e to'k je canaanit ta'axtajk juu' ve'e jem tso tsuunip, je'e tse'e je Jesús divinkutami jetse'e makk dumukajts. Jidu'um tse'e dunuujmi: —iVintsán, je David je chaan je kyooj juu' ve'e yakkutojknup, tukmo'otu ats to'k aaj! Je ko'oyjáyuvap xa ve'e tukkooyijup ats je nnaax. Ooy tse'e tyuntsaachpaa'ty.

²³Ax ka'a tse'e je Jesús y'atsoojvjidi. Van'it tse'e je Jesús je y'ixpajkpatajk vyinkutámijidi jetse'e je Jesús dumunoo'kxtkti:

—Pakejxni mits ya'a to'k aaj kux yape'e xpagejtsumda, jetse'e ooy tyunne'em.

²⁴Van'it tse'e je Jesús vyaajñ:

—Je Nte'yam xa atse'e xtuknukejxp je israeejlit jayu juu' ve'e tokih'ijttup.

²⁵Ax vinkutámiju tse'e
je ta'axtajk, jetse'e je Jesús
dúvinkoxkteni, jetse'e dúnuujmi:

—iVintsán, putaka ats to'k aaj!

²⁶Van'it tse'e je Jesús y'atsaajv:

—Pan mputajkip ats mitse'e

jets ka'a ve'e je israeejlit jáyuda,
ve'emts je'e ve'e ax jo'n je pi'k ónuk
je kyaaky yakpujkja jetse'e je ok
yakma'a.

²⁷Van'it tse'e je ta'axtajk vyaajñ:

—Ve'em tse'e. Oyam tse'e vye'ema,
kyamyojktup tse'e je ok jep mesa
pa'tkup juu' ve'e je pi'k ónuk
y'uxkaaydup.

²⁸Van'it tse'e je Jesús y'atsaajv:

—iOoye'e je jaanchja'vin
xtunjayep! Va'an ve'em dutunju ax
jo'n xtsak.

Je'yji tse'e je ñaax jyotkadaakni.

**Ku je Jesús duyakjotkadaaky
numay je pa'am jayu**

²⁹Van'it tse'e je Jesús jem
chaa'n jetse'e jye'y jeja galiléait
myaja na'akaya pa'ayi. Van'it tse'e
ñujkx jem tonun viinm jetse'e
jem y'ajxtk. ³⁰Numay tse'e ooy
je jayu tyunnuje'yjini. Jem tse'e
dútuknunaajkxti je uxket jayu, je
viints jayu, je oom jayu, jets je'e
juu' ve'e ka óyap je kya'aj; je jayu
ve'e juu' ve'e may viijn je pa'am
dumaat, je'e tse'e yakpaamdu
jeja je Jesús vyinkujk. Van'it tse'e
je Jesús yakjotkadakkajxidini.

³¹Atuva atoki tse'e dútukaandi
je jáyuda ku ve'e du'ixti jets
kojtpajktinupe'e je oom jáyuda,
jets o'yixjidinupe'e je kya'ajta je
tyekta juu' ve'e kama'at pakma'at
ijttu, jets oye'e yo'ydini juu' ve'e
uxket ijttu, jets vin'ixpajktinupe'e

juu' ve'e viints ijttu. Van'it tse'e je
jayu duyakmáidi duyakjaanchidi je
israeejlit jayu je Ntye'yamda.

**Ku je Jesús je jayu duyakkaajy
numaktaaxk miijl naxy**

(Mr. 8.1-10)

³²Van'it tse'e je Jesús duyaxmujk
je y'ixpajkpatajk jetse'e dúnuujmide:
—Ntukma'tp xa atse'e ya numay
jáyuda kux toojk xaajani xa ya'a
ve'e yaja y'itta ats maat, ka'a tse'e
tii ti ve'e kyáydap jya'kxtap. Ka'ats
atse'e mpakexuvaandini ve'emji
jem tyak'amda kux ku ve'e je yooj
yaknoo'kxjidinit jeja too' aajy.

³³Van'it tse'e je y'ixpajkpatajk
ña'muxjidi:

—¿Jómase'e je tsapkaaky
choo'nut jetse'e ya numay jayu
nyakka'yumdat?, kux ka'a ve'e yaja
pyantsuuna.

³⁴Van'it tse'e je Jesús
y'amotutúvijidi:

—¿Vinxup tse'e jep je
mtsapkaakya?

Jetse'e y'atsoovdi:

—Vuxtojtuk je tsapkaaky jets
yuu'n vee'n je pi'k ajkx.

³⁵Van'it tse'e je Jesús dupavaajñ
jetse'e je numay jayu y'ajxtuktat jeja
naxkujx. ³⁶Ku ve'e y'ajxtkti, van'it
tse'e dukaajy vuxtojtuk je tsapkaaky
jets yuu'n vee'n je pi'k ajkx, jetse'e
je Nte'yam dukukojsji. Van'it
tse'e dutojkva'kxy jetse'e dumoojy
je y'ixpajkpatajk, je'eda tse'e
je jayu dumoooydup. ³⁷Anañujoma
tse'e kyaaydi jetse'e kyooxjidi;
javuxtojtuk kach tse'e dupakmojktini
je tsapkaaky kunax jets je ajkx kunax.
³⁸Numaktaaxk miijl tse'e je yaa'tyajk
kyaaydi, apuk je ta'axtajkta maat

je pi'k ónukta. ³⁹ Van'it tse'e je Jesús je numay jayu dupakejxtini jetse'e je y'ixpajkpatajk jem barco jootm dumaattajkidi jetse'e jem magdálait y'it jootm ñajkxti.

Ku je fariseotajk maät je saduceotajk du'amótudi je tsajmit maja nuja'vin

(Mr. 8.11-13; Lc. 12.54-56)

16 To'k nax tse'e je fariseotajk jets je saduceotajk dūvinikutámidi je Jesús, je'e ve'e chojktup jetse'e dūyakkojtstókidat. Je'e kajx tse'e du'amótudi jetse'e tyo'nuxjadat je tsajmit maja nuja'vin, ve'em tse'e dūyaknuke'xnatákát jets je Nte'yam maät je'e ve'e je Jesús. ² Ax jidu'um tse'e je Jesús y'atsoojvjidi: —Ku xa ve'e ya it tyánayini, jidu'umts miitse'e mva'anda: “Va'ajtstame'e ya it y'ítut kux tsapts xa ve'e xim tsajviinm.” ³ Ku ve'e japyji, jidu'um tse'e mva'anda: “Ka'adame'e ya it vya'atsut kux tsapts xa ve'e xim tsajviinm jets vintojknup tse'e ya it.” iMejts'aaajta mejtsjootta! Mnuja'vidup xa miitse'eda juu' ve'e ya tsajmit it ñukajtsp, ax ka'a tse'e xnujávada je'e juu' ve'e ñukajtsp pan ti ve'e yam toojnjup kojtsjup. ⁴ Ya ko'oy jayu juu' ve'e je Nte'yam dūmasoóktup, y'amótudupts je'e ve'e jetse'e je maja nuja'vin yaktoojnjadat; ax ka'a tse'e yaktoojnjadat je maja nuja'vin, je nuja'vinji ve'e juu' ve'e pyaatyp y'akeeguiip maät je Jonás jye'e. Van'it tse'e je Jesús myasoojkidi jetse'e chaa'n.

Je fariseo je y'ixpajkun tse'e je jayu dūyakvinmamyatp

(Mr. 8.14-21)

⁵ Ku ve'e je y'ixpajkpatajk ñanajxti jem jado'k ado'om maja ña'akaya

pa'am, jyaa'tyókidu tse'e jetse'e kudupaamdi je tsapkaaky jem barco jootm. ⁶ Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Mnay'ixjadap tse'e jets ka'a ve'e mnatyukpaat'jadat je levadura juu' ve'e je fariseotajk jye'eda jets je saduceotajk jye'eda.

⁷ Van'it tse'e je y'ixpajkpatajk ñavyaajnidi:

—Je'e kajx xa ve'e ve'em vya'añ kuxe'e je tsapkaaky tunkayakmejtsumda.

⁸ Ax ku tse'e je Jesús dūnuja'vi, van'it tse'e je y'ixpajkpatajk dūnuujmidi:

—¿Tyajxse'e mva'anda jets ka'a ve'e ti mtsapkaakya? iTun vee'nji ve'e je jaanchja'vin xjayepta! ⁹ ¿Ka'ana ve'e xvinmótuda? ¿Ka'a ve'e xjaa'myétsa ku atse'e mugooxk je tsapkaaky je jayu nyakva'kxjidi numugooxk miijl naxy, jets vinxup kache'e xpakmojktini?

¹⁰ ¿Ka'a ve'e xjaa'myegtstuva ku atse'e vuxtojtuk je tsapkaaky je jayu nyakva'kxjidi numaktaaxk miijl naxy, jets vinxup kache'e xpakmojktini?

¹¹ ¿Vintsqse'e tuxkavinmótuda jets ka je tsapkaaky levaduurap atse'e ntijp ku atse'e tunva'añ jetse'e mnay'ixjadat jetse'e ve'em mkapaa'tjadat je fariseotajk je lyevaduura jets je saduceotajk je lyevaduura?

¹² Van'it tse'e dūvinmótudi jets ka je levaduura pe'e je Jesús tyijp juu' ve'e je tsapkaaky juts dutuktajkikajxp, je ixpajkun'e tyijp juu' ve'e je fariseotajk jye'eda jets je saduceotajk jye'eda.

Ku je Pedro du'ava'ni jets je Jesús je'e ve'e je Cristo

(Mr. 8.27-30; Lc. 9.18-21)

¹³ Ku ve'e je Jesús jye'y jem joma ve'e je it duxaaja Cesarea de

Filipo, van'it tse'e du'amotutuvi je y'ixpajkpatajk:

—¿Vintsose'e je jayu vya'anda, pánuk atse'e?, ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamduka Ijtp.

¹⁴Van'it tse'e y'atsoovdi:

—Jem xa ve'e pane'e vaandup jets je Yaknapejtpa Juan mitse'e, jempa tse'e pane'e vaanduvap jets je Elías mitse'e, nay jempa tse'e pane'e vaandup jets je Jeremías mitse'e, ukpu nuto'k je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa juu' ve'e jujpani oo'ktinu, ax je'ek tse'e joojntypajknuva.

¹⁵Van'it tse'e je y'ixpajkpatajk dunuuymidi:

—Jets miitsta, ¿vintsose'e miitse'e mva'anda jets pan atse'e?

¹⁶Van'it tse'e je Simón Pedro y'atsoovji:

—Mits xa je'e ve'e je Cristo, juu' ve'e je Nte'yam vyinkoon jetse'e yakkutojknit, je joojntyk Nte'yam je y'Onuk.

¹⁷Van'it tse'e je Jesús y'atsoovjinuva:

—Xoon xa mitse'e, Simón, je Jonás je myajntk, kux ka je jáyuvap xa mits ya'a ve'e tumtuknujávaja, ats je nTee' ve'e, juu' ve'e jem tsapjootm. ¹⁸Atsts mitse'e nnuujmip jets je Pedro mitse'e. Pyaatyp y'akeeguipts je'e ve'e jetse'e ve'em myaktukxaaja kux ve'eme'e yakkojtsva'ach je mxaaj, tsaaj, je makk aaj je makk joot'e mjajejpp. Ax ya'a juu' ve'e tuxkats, ve'emts je'e ve'e ax jo'n je takne'ev choo'nduk jep naaxyp, numay tse'e je jayu dujaanchjávadat; ax ka'a tse'e je ko'oyjáyuvap du'amaadaaga je jayu juu' atse'e xjaanchja'vidup.

¹⁹Nmooynupts ats mitse'e je kutojkun jetse'e mva'anut juu' ve'e toomp jets juu' ve'e katoomp. Juu'ts mitse'e je jayu myakjajtjip jetse'e dutóndat yaja naxvijn, ve'em tse'e y'ijtpat jem tsapjootm; juu'ts mitse'e je jayu mkayakjajtjip jetse'e dutóndat yaja naxvijn, nay ve'em tse'e y'ijtpat jem tsapjootm.

²⁰Van'it tse'e je Jesús je y'ixpajkpatajk dutukpavaandi jets ni pana ve'e dukavaajjadat jets je'e je'e ve'e je Cristo.

Ku je Jesús du'ava'ni je y'oo'kun

(Mr. 8.31-9.1; Lc. 9.22-27)

²¹Van'it tse'e je Jesús je y'ixpajkpatajk duvaajnji'ukvaandi jets tun vinkopk je'e ve'e jetse'e jem Jerusalén ñajxut jetse'e jem ooy tyunyaktsaachpaa'tjadat je israeejlit je myújit jáyuda, je tee'tajk je vyintsanda, maat je tsaptujkpit yak'ixpajkpatajkta. Jem tse'e je jayu yak'oo'kjut; ax joojntypajknuvaps je'e ve'e kutoojk xaaj. ²²Van'it tse'e je Pedro je Jesús apuk dujavaajv jetse'e jidu'um dutuknuujmi:

—iMaja Vintsán, je Nte'yame'e mjajéjpp m'axajtókjup jets ni je vin'ita ya'a ve'e mkajátjut mkanáxjut!

²³Van'it tse'e je Jesús vya'kumpijit jetse'e je Pedro dunuuymi:

—iVinva'kva'atsu ats, mmaatnavyaa'njup xa mitse'e je Satanás ku ve'e ve'em xkats! Xyaktoo'atokuvaampts ats mitse'e. Ka'ats mitse'e ve'em xpayo'oy ax jo'n je Nte'yam; ve'em xa mitse'e xpayo'oy ax jo'n je jayu.

²⁴Van'it tse'e je Jesús dunuuymidi je y'ixpajkpatajk:

—Pan pan xa ve'e dutsojpk jetse'e y'lijtnit ats maat, va'an tse'e dumasokkajxni je y'avintso vinma'yun, je jyoot je jya'vin dumakkpaamnit jetse'e chaachpaa'tut ax jo'n je jayu juu' ve'e je y'oo'kun du'anajkxip ku ve'e je cryuuz dupaku'u, jets atse'e xpamiinnit. ²⁵Pan pan xa atse'e xkajaanchja'vip kuxe'e dutsa'aga jetse'e y'oo'kut, ka'a tse'e dujayéput je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp. Ax je'e pan pan atse'e ijtp xjaanchja'vip, óyam tse'e y'oo'kut ats kajx, je'e tse'e dujajejpnp je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp. ²⁶Ni vinxupa xa je'e ve'e je jayu kyato'nuxjut ku ve'e duje'eikáxut nujom ya naxviijnit it jetse'e vyintókinit je jayu je jyoot je jya'vin. Ax ku tse'e je jayu je jyoot je jya'vin vyintókinit, ka'a xa ve'e tii ni tía ti ve'e je jayu kuduyaky jetse'e jyoojntykat xa'ma kajx. ²⁷Miinnup atse'e je nTee' je myajin maat maat ats je n'aangelestajk, ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamduka Ijtp, van'itts atse'e to'k jado'k nmooynit juu' ve'e tukkaadaakjudup, ve'em ax jo'n dupaa'ty du'akeega juu' ve'e tudutonda tudukotsta. ²⁸Tyúvam xa atse'e nva'añ jets jeja ve'e je jayu juu' ve'e yaja ijttup jetse'e kya'oo'ktat pan ka'ana atse'e x'ixta ku atse'e nmiinnit yakkutojkpa, ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamduka Ijtp.

Ku je Jesús tyikts jetse'e y'ajaj y'atu'kx

(Mr. 9.2-10; Lc. 9.28-36)

17 Kutojtk xaaj tse'e je Jesús duvovutsoo'ndi je Pedro, je Santiago, maat je Juan, je Santiago

je y'uts, jetse'e apuk duvoovdi, jetse'e pyejiti joma ve'e to'k je kopk juu' ve'e kajxm. ²Jem tse'e je Jesús tyikts jeja je'e vyinkujkta. Ve'eme'e je vyiijn je y'aaj y'ajaj y'atu'kx ax jo'n je aampa xaaj; ve'eme'e je vyit vyimpijt va'ajts poo'p, ve'em ax jo'n je kujajpa je kuta'kxpa. ³Van'it tse'e vya'kke'xti jeja je'e vyinkujkta je Moisés maat je Elías, jetse'e je Jesús dumaatnakojsjidi. ⁴Van'it tse'e je Pedro dunuuji je Jesús:

—Maja Vintsán, ioy xa je'e ve'e ku aatse'e yaja n'it! Pan mtsajkp, va'ants aats dupumu toojk je pi'k ojs atyajk: to'k mits mje'e, jets to'k je Moisés jye'e, jets jado'k je Elías jye'e.

⁵Kojtspna tse'e je Pedro vye'na ku ve'e yo'tsjidi to'k pak je vínuts juu' ve'e ajajp ata'kxp. Jep tse'e vínuts akujkp yakmotu to'k je ayook juu' ve'e vaamp:

—Ya'a xa ve'e ats je n'Onuk, juu' atse'e ooy ntuntsajkp, ooyts ats ya'a ve'e ntuntukxoonduk. Amotunaxta juu' ve'e kyajtsp.

⁶Ku ve'e je ixpajkpatajk du'amotunajxti, van'it tse'e je vyiijnnda je y'aajta dutukpaatti je naax kux tsá'kidu ve'e ooy. ⁷Van'it tse'e je Jesús vyinkutámijidi, jetse'e je kya'aj tyuknukoojnidi, jetse'e je y'ixpajkpatajk dunuujmidi:

—Pojtukta. Kadi mtsa'agada.

⁸Ku ve'e kyoojvukti, ka'a tse'e du'ukpan'ixtini, je Jesusji ve'e.

⁹Vajntktinup tse'e jem kopk viinn vye'nada, jetse'e je Jesús jidu'um pyavaajnjidi:

—Ni pana ve'e xkatukmumaayduktat juu' ve'e tux'ixta, van'ítnume'e

ku atse'e n'oo'kut jets atse'e
njoontykpajknuvat, ats, je Jayu Juu'
ve'e Nupaamduka Ijtp.

**Je Yalnapejtpa Juan je jayu
duyakvimpijt je Nte'yam maat**

(Mr. 9.11-13)

¹⁰Van'it tse'e je Jesús je
y'ixpajkpatajk y'amotutúvijidi:
—¿Tyajxse'e je tsaptujkpit
yak'ixpajkpatajk vya'anda jets tun
vinkopk je'e ve'e jetse'e too'vajkp
je Elías myiinnuvat jets ka'a ve'e je
Cristo?

¹¹Van'it tse'e je Jesús y'atsoojvjidi:
—Tyúvam xa je'e ve'e jets
miimpele too'vajkp je Elías, je'e
tse'e nujom duyak'o'yinuvap. ¹²Ax
atsts miitse'e nnuujmidup jets ojts
je'e ve'e, ka'ats je'e ve'e je jayu
dunuja'vidi jets pan je'e ve'e,
tyoonduts je'e ve'e ve'em ax jo'n
dutsojkti. Nay ve'empats atse'e
ntsaachpaa'tut jem je'e kya'mda, ats,
je Jayu Juu' ve'e Nupaamduka Ijtp.

¹³Van'it tse'e je ixpajkpatajk
duvinmótudi jets je Yalnapejtpa
Juaane'e je Jesús tyijp je jayu juu'
ve'e ve'em ax jo'n je Elías.

**Ku je Jesús duyakjotkadaaky to'k
je jayu juu' ve'e jem jya'vin kajxm je
ko'oyjáyuvap**

(Mr. 9.14-29; Lc. 9.37-43)

¹⁴Ku ve'e jye'ydi joma ve'e je
numay jayu vye'nada, van'it tse'e
to'k je yaa'tyajk duvinkutami je
Jesús, jetse'e duvinkoxkteni, jetse'e
vyaajñ:

¹⁵—Vintsán, tukmo'otu to'k aaj
ats je nmajntk kux je ko'opya'amap
je'e ve'e pajkjup jetse'e ooy
tyuntsaachpaa'ty, may náxani

tse'e ñaxvívup, to'ma jaty tse'e
jyanvívupa jets to'ma jaty tse'e
ñavívupa. ¹⁶Ta xa atse'e ya
m'ixpajkpatajk njatuknuminda,
ax ka'a tse'e y'o'yixjada jetse'e
duyakjotkada'aktat.

¹⁷Van'it tse'e je Jesús y'atsaajv:
—iMiits xa je'e ve'eda juu' ve'e
je Nte'yam dukajaanchja'vidup
jets ka vintúvap je'e ve'e juu' ve'e
mtoondup! ¿Joma vaat atse'e
njaa'kja'ítut miits maatta jetse'e
njaa'kjamuténadat? Yakminda je
pa'am jayu.

¹⁸Ku ve'e duyaknajxkti, van'it
tse'e je Jesús dutuknuujmi je
ko'oyjáyuvap juu' ve'e je pa'am
jayu jem jya'vin kajxm, jetse'e je
ko'oyjáyuvap tyukvaatsjini. Tun
je'lyji tse'e jyotkadaakni.

¹⁹Ux'ook tse'e je Jesús je
y'ixpajkpatajk apuk myukojtsjidi,
jetse'e y'amotutúvijidi:
—¿Tyajxs aatse'e xka'o'yixji
jets aatse'e je ko'oyjáyuvap
nyakpítsumut?

²⁰Jetse'e je Jesús y'atsoojvji:
—Je'e kajx ku ve'e je Nte'yam
ve'e'nji xjaanchjávada. Tyúvam xa
atse'e nva'añ, pan mjayejptupts
miitse'e je jaanchja'vin jem mja'vin
kajxmnda, oyvinxupa ax jo'n to'k
je mostaza taamt, kum'o'yixjada
tse'e jetse'e xnaajmadat ya kopk:
“Ke'ekú yaja jets najkxu viijnk tsov”,
ke'ekupts je'e ve'e je kopk. Ka'a
xa miitse'e ti mka'o'yixjadat pan
mjaanchja'vidupe'e je Nte'yam.
²¹Ax je ko'oyjáyuvap juu' ve'e
ve'em, je'e'yji tse'e o'yixjup jetse'e
duyakpítsumut ku ve'e je jayu
chapkats jets ku ve'e je jayu
y'ayooja.

Ku je Jesús je y'oo'kun du'ava'ninuva

(Mr. 9.30-32; Lc. 9.43-45)

²²Namvaate'e je Jesús je y'ixpajkpatajk dumaatvídu'tta jem galiléait y'it jootm, van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Yakpámupts atse'e jem je jayu kya'm, ²³xyak'oo'ktapt atse'e; ax kutoojk xaajts atse'e njoojntypajknuvat, ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamdúka Ijtp.

Ooy tse'e je ixpajkpatajk dutunnutsaachvinmaaydi.

Je tsaptujkpit kupa'mun

²⁴Ku ve'e jyelydi jem capernaamit kyajpun kajxm, van'it tse'e je tsaptujkpit kupa'mun pakmojkpa dUVinkutámidi je Simón Pedro, jetse'e dunuujmidi:

—¿Ka'a ve'e dupum je myak'ixpajkpada je tsaptujkpit kupa'mun?

²⁵Van'it tse'e je Pedro y'atsaajv:

—Ve'em, kyuvejtp xa je'e ve'e.

Ku ve'e je Pedro tyajki jep tujkp, van'it tse'e je Jesús ña'muxji:

—¿Vintsqs mitse'e mvaampa, Simón? ¿Pan tse'e y'amótudup je kupa'mun jets je putajkin je yakkutojkpada juu' ve'e yaja naxviijn: je jyáyuda, ukpu je viijnk jayu ve'e?

²⁶Van'it tse'e je Pedro y'atsaajv:

—Je viijnk jayu ve'e.

Jetse'e je Jesús ña'muxji:

—Pan ve'em xa ve'e, ka'a tse'e je jyayu kyuvetta. Nay ka'avats uu'me'e xtukkadaakumduva jetse'e mpa'mumdat je tsaptujkpit kupa'mun. ²⁷Ax je'e kajx tse'e jetse'e dukako'oyjávadat juu' ve'e

nto'numdup, najkxu tse'e jeja maja na'akaya pa'ayi jetse'e x'akójat to'k je tuk'ajkxmajtsun jo'kun. Je mutok' ajkx juu' ve'e myakpítsumup, jep tse'e y'ávup xpaa'tut to'k je meen juu' ve'e nupaadap numejtsk je jayu je tsaptujkpit kupa'mun; je'e tse'e mmo'op je jáyuda ats kajx jets mits kajx.

Je'e pane'e dunumájip

(Mr. 9.33-37; Lc. 9.46-48)

18 Ve'em tse'e jyajty van'it, jetse'e je Jesús je y'ixpajkpatajk vyinkutámijidi. Van'it tse'e je Jesús du'amotutúvidi:

—¿Pan tse'e dunumajikajxp juu' ve'e ijttup jem je Nte'yam y'am kya'm?

²Van'it tse'e je Jesús duyaaxji to'k je pi'k ónúk jetse'e jeja je'e y'itukujkta dupuujm, ³jetse'e vyaajñ:

—Tyúvam xa atse'e nva'añ jets pan ka'a miitse'e mvimpitta jetse'e m'íttat ax jo'n je pi'k ónúk, ka'a tse'e mtákadat jem je Nte'yam y'am kya'm. ⁴Ax ve'em tse'e, pan pan tse'e napyaaajmjup nuu'k aaj nuu'k joot ax jo'n ya pi'k ónúk, je'e tse'e dunumajikajxp juu' ve'e ijttup jem je Nte'yam y'am kya'm.

Kutsa'aga xa ve'e ooy ku ve'e je jayu ntukmasookumdat je Nte'yam je tyoo'

(Mr. 9.37, 42-48; Lc. 9.48; 17.1-2)

⁵Je jayu pan pane'e ats kajx oy jayu napyaaajmjup maat to'k je pi'k ónúk ax jo'n ya'a, ve'emts je'e ve'e ax jo'n oy jayu kuñapyaaajmji ats maat. ⁶Ax opyana pan pane'e dutukmasookp je Nte'yam je

tyoo' to'k je pi'k ónuk juu' atse'e
xjaanchja'vip, nuyojk oy tse'e
kuy'ijtxju je jayu jetse'e to'k je
paan taak yaktukyuktsum jetse'e
yakmaaxynávpini joma ve'e kaak.

⁷'iAyoov xa je'e ve'e je jyoota
je jayu juu' ve'e tsuunidup yaja
naxviijn, kux may viijn je'e ve'e
juu' ve'e je jayu duyaktokintoomp!
Ka'a xa ve'e yaja ñunka'ítut je
yaktokintoompa. iAx ayoots je'e
ve'e je jyoot je jayu juu' ve'e je
myujayu dutukmasookp je Nte'yam
je tyoo'!

⁸'Je'e kajx tse'e, pan to'k xa
ve'e je mka'aj ukpu je mtek
myaktokintónjada, tunkuspóxtats
jets uxvívupta, kux nuyojk oye'e
kanoon uk paknoon m'íttat jetse'e
xjayeptinit je joojntykin juu' ve'e
xa'ma kajx ijtp jets ka'a ve'e ku
ve'e mejtsk ka'ajax uk mejtsk tékax
myakjanvíppidinit joma ve'e xa'ma
kajx je jaajn tyoy. ⁹Ax pan to'k
tse'e je mviijn myaktokintónjada,
tunyakpítsumdats jets uxkojta,
kux nuyojk oye'e to'k ado'om
viijnax m'íttat jetse'e xjayeptinit je
joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp
jets ka'a ve'e ku ve'e mejtsk ado'om
viijnax myakjanvíppidinit joma ve'e
xa'ma kajx je jaajn tyoy.

**Je carnero juu' ve'e tokih'ijtp
tukmu'a'ixmojkin**

(Lc. 15.3-7)

¹⁰'Yakkópkada ooy jets ni pana
ve'e xkaviijn'íxtat ya pi'k ónukta,
kux vaamp atse'e jets jeme'e
tsapjootm je ya'angeles dvin'ixta
xa'ma kajx ats je nTee', juu' ve'e
jem tsapjootm. ¹¹Kux je'e xa atse'e
nnumiimp jets atse'e nyakts'o'okut

pan pan jatye'e tokih'ijttup, ats, je
Jayu Juu' ve'e Nupaamduka Ijtp.

¹²'zVintsose'e xnasjávada?

Pan jem xa ve'e je jayu juu' ve'e
numókupx je carnero dujayepp
jetse'e to'k yo'tyóki, myasaakpts je'e
ve'e je numajktupxuk maktaaxtojt
carnero jetse'e najkx jem tonun
viinm tonun kajxm du'ixta juu'
ve'e tuyo'tyóki, zve'em xaja?

¹³Pan pyaatyp tse'e, nuyojk tse'e
dutukxoondukut je carnero juu'
ve'e tu'ukyo'tyókini jets ka'a ve'e
je numajktupxuk maktaaxtojt juu'
ve'e kayo'tyókidup. ¹⁴Nay ve'empa
tse'e je nTee'amda, juu' ve'e jem
tsapjootm, chajkpts je'e ve'e jetse'e
ni to'ka ya pi'k ónuk kukyavintoki.

**Vintso ve'e dutsak jetse'e
je uts je ajch jets je uts je tsa'a
yaktokinmee'kxtat**

(Lc. 17.3)

¹⁵'Pan mmutokintoojnup xa
ve'e nuto'k je m'uts je m'ajch
ukpu nuto'k je m'uts je mtsa'a,
maatnakyótsjuts akumejtskji
jetse'e xtuknaajmat. Pan
mkats'amotunajxjup tse'e,
mnyaja'vijidinuvap tse'e uts ajch
ukpu uts tsa'a. ¹⁶Ax pan ka'a
tse'e mkats'amotunaxyju, vóvuts
nuto'k ukpu numejtsk je jayu,
ve'em tse'e numejtsk ukpu nutoojk
du'amotunáxtat. ¹⁷Ax pan ka'ats
je'e ve'e yak'amotunajxtuva,
vaajnats je jaanchja'vivatajk joma
ve'e ñay'amókajada. Pan ka'ats
je'e ve'e yak'amotunajxtuva, ve'em
tse'e xjávát ax jo'n to'k juu' ve'e
je Nte'yam dukajaanchja'vip ve'em
tse'e xjávát ax jo'n je kupa'mun
pakmojkpa.

¹⁸Tyúvam xa ats miitse'e nnaajmada: juu'ts miitse'e je jayu myakajtjidup jetse'e dutóndat, ve'em tse'e y'ijtnit; jets juu' miitse'e je jayu mkayakajtjidup jetse'e dutóndat, ve'em tse'e y'ijtpat.

¹⁹Nnuujmiduvaps ats miitse'e jets pan numejtsk miitse'eda yaja naxviijn to'k je vinma'yun xjayepta ku ve'e juu' x'amótuda, mmo'ojadaps miits je'e ve'e juu' ve'e m'amótudup ats je nTe'e, juu' ve'e jem tsapjootm. ²⁰Kux pan joma xa ve'e je jayu numejtsk ukpu nutoojk ñay'amókajada ats kajx, je'e maattats atse'e n'it.

²¹Van'it tse'e je Pedro ojts je Jesús du'amotutuva:

—Maja Vintsán, évinxup naxts atse'e ntókinmee'kxut ats je n'uts ukpu ats je n'ajch ku atse'e xmutókinútun? éVuxtojtuk nax vine'e?

²²Van'it tse'e je Jesús y'atsoojvji: —Ka'a xa ats mitse'e nnuujma jets vuxtojtuk nax, kamachoovna ve'e.

Je toompa juu' ve'e

dukatókinmee'kx je myujatyoo'

²³Tun vinkopk je'e ve'e jetse'e xtókinmee'kxtat je jayu juu' ve'e mmutojintoojnjudup. Kux juu' xa ve'e je Nte'yam tyuump, ve'emts je'e ve'e ax jo'n to'k je yakkutojkpa juu' ve'e duyójuvaa'nuvaamp je tyoompatajk juu' ve'e muyójjidup.

²⁴Ku ve'e dukujejt'ukvaandi, van'it tse'e duyaknajkxti to'k juu' ve'e tukmuyójjijup je meen juu' ve'e yaknumutoomp miijl joojnt am. ²⁵Ax ka'a tse'e je toompa dutimaada pan ti ve'e tyukkuvétup je voj, je'e kajx tse'e je vyintsán

vyaajñ jetse'e yakto'kut maat je y'ónuk je ñuda'ax, nay ve'empa ve'e nujom yakto'kkáxut juu' ve'e y'ixp jyajejpp, ve'em tse'e kudúkuvejt je voj. ²⁶Van'it tse'e je toompa divinkoxkteni je vyintsán jetse'e jidu'um dumunoo'kxtk: “Vintsán, tonu je maa'yun, jaa'k'a'ixu javee'n jets ats mitse'e nujom nmukuvétut.”

²⁷Van'it tse'e je vyintsán tyukmo'tji jetse'e je voj dume'e'kxji, naspaka tse'e duyaktaajñ. 18.28

²⁸Ax ku tse'e je toompa chaa'n, van'it tse'e dumaaatnavyaatji to'k je myumutoompa juu' ve'e tukmuyójjijup je meen juu' ve'e yaknumutoomp mókupx xaaj. Van'it tse'e dumajch jep yo'ktup jetse'e duyukpeejn, jetse'e dunuujmi: “iMukuvetu ats juu' atse'e xtukmuyójjip!”

²⁹Van'it tse'e je muyoj je yojuvaa'mpa divinkoxkteni jetse'e dumunoo'kxtk: “Tonu je maa'yun, jaa'k'a'ixu javee'n jets ats mitse'e nujom nmukuvétut.” ³⁰Ax ka'ats je'e ve'e dukuvujk, yakjapyoxuntakpaajmju tse'e van'it paat kuunume'e myukuvétjut.

³¹Ku ve'e je vyiijnkm mumutoompa du'ixti vintso ve'e jyatki, ñutsaachvinmaaydu tse'e jado'k je mutoompa, van'it tse'e ojts je vyintsán duvaajnjada nujom vintso ve'e jyajty ñajxy. ³²Van'it tse'e je vintsán dunukejxi je toompa jetse'e jidu'um dunuujmi: “iMits, ko'oy toompa! Nmee'kxji xa ats mitse'e je myoj ku atse'e xmunoo'kxtk, ³³ve'emts mitse'e kuxtukmo'tpa je mmujatyoo' ax jo'n ats mitse'e ntukma't.” ³⁴Ooy tse'e tyun'ejkji je vintsán, je'e kajx tse'e

duyakjapyoxuntakpaajmji van'it paat ku ve'e nujom je voj dukuvétut.

³⁵Nay ve'em tse'e ats je nTee', juu' ve'e jem tsapjootm, ka'ats je'e ve'e mtokinmee'kxjjuduvat pan ka'a ve'e to'k aaj to'k joot xtokinmee'kxta je m'utsta je m'ajchta jets je m'utsta je mtsa'ada.

**Ku je jayu je navyajkun
duyakvintsa'kintóki**

(Mr. 10.1-12; Lc. 16.18)

19 Ku ve'e je Jesús kyojtskujx, van'it tse'e choo'nni jem Galilea jetse'e ñujkx jem judéait y'it jootm, jeme'e jado'k ado'om Jordán maja napa'am ñajxy. ²Numay tse'e je jayu pyanajkxjidi. Jem tse'e je Jesús duyakjotkadaakni je pya'am jáyuda.

³Van'it tse'e je fariseotajk dUVinkutámidi je Jesús jetse'e dutukkats'íxtada. Jidu'um tse'e dunuujmidi:

—¿Yakjajtype'e je pava'nun jetse'e je yaa'tyajk je ñuda'ax dumasooknit je nak maat otyi kajxa?

⁴Van'it tse'e y'atsaajv:

—¿Ka'ana miitse'e jep Kunuu'kx Jatyán kujxp xkotsta jets ku ve'e je Nte'yam je jayu duyaktsoo'ntk, to'k je yaa'tyajk jets to'k je ta'axtajk, ve'em tse'e duyaktsoo'ntk?

⁵Vaampa tse'e jidu'um: “Je'e kajx xa ve'e je yaa'tyajk je tyee' je tyaak dumasooknit jetse'e dumaatnamyojkkjinit je ñuda'ax, ve'em tse'e numejtsk y'ijttinit ax jo'n to'k jáyujj.” ⁶Je'e kajx tse'e, juu' xa ve'e je Nte'yam tuduyaknamyukju, ni pánats je'e ve'e dukayaknavya'kxjut.

⁷Van'it tse'e du'amotutúvidi:

—Pan ve'emam je'e ve'e, ¿tyajxse'e je Moisés vyaajñ jets ve'eme'e y'oya jetse'e je nak maat je ta'axtajk yakmasooknit?

⁸Van'it tse'e je Jesús vyaajñ:

—Je'e kajx tse'e je Moisés myakjajtuxjidi jetse'e je mnuda'ax xmasooktinit je nak maat kux makke'e je mkuvajk xpamda; ax ku tse'e je Nte'yam je jayu duyaktsoo'ntk yaja naxviijn, ka'a tse'e ve'em y'ijj. ⁹Ats xa miitse'e nnuujmidup jets pan pane'e je ñuda'ax dumasookp, pan ka je'e kajxap ku ve'e duyakvintsa'kintóki je navyajkun, yakvintsa'kintóki je'e ve'e je navyajkun ku ve'e je viijnk ta'axtajk dupuk.

¹⁰Van'it tse'e je y'ixpajkpatajk vyaandi:

—Pan ve'em xa ve'e je yaa'tyajk jyaty ku ve'e je ñuda'ax dumasookni, nuyojk oys je'e ve'e ku ve'e je jayu kyanavyukju.

¹¹Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Ka'a xa ve'e dupaa'ty du'akeega jetse'e anañujoma je jayu ñavyákjadat, je'ejyji ve'e pan pan jatye'e je Nte'yam ñupaajmtki jetse'e ve'em dutóndat. ¹²May viijn xa ve'e pan tyajxe'e je yaa'tyajk je ta'axtajk dukamaatnayjayéjju: jem tse'e pan pan jatye'e ve'em dumuke'xidup, jempa tse'e pan pan jatye'e je jayu ve'em toojnjudup, nay jempa tse'e pan pan jatye'e dukamaatnayjayejjjudup je ta'axtajk kux ve'eme'e dúnasjávada jets nuyojk oye'e je Nte'yam dumutóndat dumupáktat anaaydum. Ax pan pan jatye'e o'yixjudup jetse'e ñavyákjadat, va'an tse'e

dukvakta je ayook juu' atse'e tunkats.

Ku je Jesús dunıtsapkajts je pi'k ónukta

(Mr. 10.13-16; Lc. 18.15-17)

¹³Van'it tse'e je Jesús dutuknıunajkxti je pi'k ónukta jetse'e je kya'aj dutuknıukónut jetse'e dunıtsapkótsut. Van'it tse'e je ixpajkpatajk dutuknıujmıdi pan pan jatye'e je pi'k ónuk duyaknajkxtu. ¹⁴Van'it tse'e je Jesús vyaajñ:

—Maso'okta jets atse'e je pi'k ónuk xnumındat, ka'a ve'e xkayakajtjadat, kux je'e pan pan jatye'e ijttup jem je Nte'yam y'am kya'm, ve'emts je'e ve'e ax jo'n ya pi'k ónukta.

¹⁵Van'it tse'e je kya'aj dutuknıukaajn je pi'k ónukta, jetse'e chaan.

Ku je Jesús dumaatnakyojtsi to'k je mootsk ónuk juu' ve'e kumeen

(Mr. 10.17-31; Lc. 18.18-30)

¹⁶To'k nax xa ve'e to'k je mootsk ónuk je Jesús dıvinkutami, jetse'e du'amotutıvi:

—Oy yak'ixpajkpa, ¿juu'se'e oy jets atse'e ntónut jets atse'e njayejpnit je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp?

¹⁷Van'it tse'e je Jesús ña'mıxji: —¿Nte'yam atse'e xtij ku ve'e mva'añ jets oy atse'e? To'kji xa je'e ve'e pane'e oy, je Nte'yamts je'e ve'e. Ax pan mtsajkpts mitse'e jetse'e xjayejpnit je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp, kutyónıts je pava'nıun.

¹⁸Van'it tse'e je mootsk ónuk y'atsaajv:

—¿Juu'se'e?

Van'it tse'e je Jesús ña'mıxji: —Ka'a tse'e myakjaju'oo'kut, ka'a tse'e xyakvıntsakıntókiyut je navyajkun, ka'a tse'e mme'e'tsut, ka'a tse'e je jayu xnuvampétut, ¹⁹vınts'aga je mtee' je mtaak, tsoku je mmujantam je mmutaktam ve'em ax jo'n viinm mnachakju.

²⁰Van'it tse'e je mootsk ónuk y'atsaajv:

—Ku atse'e pi'knum nve'na, van'itanıts ats ya'a ve'e nıjom nkutyún. ¿Tis atse'e xkajaa'k'ijtip?

²¹Van'it tse'e je Jesús ña'mıxji: —Pan mtsajkp xa mitse'e jetse'e m'ijtnit oy jets va'ajts, najkxu xtoo'kkajxni juu' ve'e m'ixp mjayejpp jets mooyıni je meen je ayoova jayu, ve'em tse'e je o'yın xjayeput jem tsapjootm. Ku tse'e ve'em xtónut, van'lıts atse'e xpamiınnıt.

²²Ku ve'e je mootsk ónuk du'amotunajxy, va'ajts tsaachvinmaayp tse'e ñajkxni, kux maye'e ooy juu' ve'e y'ixp jyayejpp. ²³Van'it tse'e je Jesús dunıujmi je y'ixpajkpatajk:

—Tyıvam xa atse'e nva'añ jets tso'oxe'e jets je kumeen jayu ñapyámjıt jem je Nte'yam y'am kya'm. ²⁴Ve'em atse'e nva'añ jets ka'a ve'e cho'oxa vıntsı ve'e je camello ñaxıt jep xo'yın jot jaatp, je'e ve'e tso'ox vıntsı ve'e je kumeen jayu ñapyámjıt jem je Nte'yam y'am kya'm.

²⁵Ku ve'e du'amotunajxti je y'ixpajkpatajk, atıva atóki tse'e dıtuntuktaandı jetse'e ñavyaajnııdi:

—Pan ve'em xa ve'e, ¿pınts vine'e o'yıxjup jetse'e dujayejpnit je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp?

²⁶Van'it tse'e je Jesús vyin'íxjidi, jetse'e je y'ixpajkpatajk dunuujmidi:

—Ka'a xa ve'e je jayu y'o'yixjada jetse'e ñaajkpítsumjadat jep tokin jaatp; ax je Nte'yam, o'yixjupts je'e ve'e jetse'e je jayu duyakpítsumut jep tokin jaatp, kux nujome'e je Nte'yam juu' y'o'yixkúxju.

²⁷Van'it tse'e je Pedro ña'muxji:

—Maja Vintsán, nmasokkajxnu xa aatse'e nujom juu' aatse'e n'ixp njayeppp vye'na jets aats mitse'e mpamiijn. ¿Tits aatse'e njayeppnup?

²⁸Van'it tse'e je Jesús dunuujmi je y'ixpajkpatajk:

—Tyúvam xa ats miitse'e nnaajmada jets van'it ku ve'e je nam it choo'ndukut, van'it ku atse'e n'ajxtukut jeja ats nkutojkun tsuujntkun kujx, ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamduka Ijtp, m'ajxtktuvapts miitse'e joma ve'e makmejtsk je kutojkun tsuujntkun, miitsta, pan pan jaty atse'e xpamiindu, ve'em tse'e xtokimpayo'oydat je makmejtsk jaka'a juu' ve'e je israeejlit jáyuda.

²⁹Ax nujom tse'e pan pan jaty atse'e xjaanchja'vidup jets ats kajxe'e dumasooktini je tyajk, je y'uts, je y'ajch, je cha'a, je tyee', je tyaak, je ñuda'ax, je y'ónuk, ukpu je ñaax, yakmo'odapts je'e ve'e mókuxp nax je o'yin jetse'e dujayejpuvat je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp.

³⁰Ax numay tse'e juu' ve'e uxyam dunumájidup, je'e tse'e taandinup pi'k; ax numayva tse'e juu' ve'e uxyam dunupi'kidup, je'e tse'e dunumájadap.

Je toompada tukmu'a'ixmojkin

20 'Ve'em xa ve'e je Nte'yam je jayu dutoojnjadat ax

jo'n to'k je kukam juu' ve'e japyji najkx je toompa du'ixta jetse'e jem chaaydum kam jootm tyóndat.

²Ve'em tse'e dumaatnakyojtsji je toompatajk jets to'k je denario meene'e dumujóydat to'k xaaj. Van'it tse'e dupakejxti jem kyam jootm. ³Taaxtojtuk yaaxp tse'e vye'na, van'it tse'e vyimpijtnuva jem maa'y jootm jetse'e du'ix jets jeme'e je jayu juu' ve'e toonk'íxtidup. ⁴Van'it tse'e dunuujmidi: “Najkxtuva miits mtonda jem ats nkam jootm. Ve'em ats miitse'e nmujóydat ax jo'n dupaa'ty du'akeega.” Najkxtuts je'e ve'e. ⁵Kujk xaaj jo'n tse'e y'o'jtsnuva jem maa'y jootm. Nay vanxúpyam tse'e dutoonnuva. Nay vanxúpyam tse'e dutoonnuva ku ve'e y'o'jtsnuva toojk yaaxp. ⁶Ax mugooxk yaaxp tse'e vye'na ku ve'e y'o'jtsnuva jem maa'y jootm. Jem tse'e dujaa'kpaaty je jayu. Van'it tse'e dunuujmidi: “¿Tyajxts miitse'e yaja mxanaxta? ¿Tyajxe'e mkatonda?”

⁷Van'it tse'e y'atsoovdi: “Ni pana xa aatse'e xkatoompaváv.” Van'it tse'e je kukam y'atsaajv: “Najkxtuva miits mtonda jem ats nkam jootm.”

⁸Ku ve'e je it cho'oini, van'it tse'e je kukam dunuujmi je yaktoompa: “Yaaxjada je toompada jetse'e xmujóydat, je'e ve'e mmujóydap too'vajkp juu' ve'e ux'o'ok tutyoontkákada.” ⁹Ku ve'e jye'ydi je'eda juu' ve'e tajkidu toompa mugooxk yaaxp, kakto'k je denario meen tse'e yaktukmujooydi.

¹⁰Ax kuts je'e ve'e jye'ydi juu' ve'e too'vajkp toonktajkidu, ve'em tse'e y'ukvinmaaydi jets nuyojke'e kuyakmooydi; ax

to'k je denario meenjam tse'e kakje'e yakmooyduva. ¹¹Ku ve'e yakmujokyaixti, van'it tse'e je kukam dūvinkojspejtti. ¹²Jidū'um tse'e vyaandi: “Ya'ada juu' ve'e ux'ook tūtyoonktákada, to'k hoorajits ya'a ve'e tūtyonda, nay vanxupts ya'a ve'e tuxmujooyduva ax jo'n aats; xanaxpts aatse'e tūnjatūn, ve'emts aatse'e je an tūnjamutena ve'emts aatse'e je toonk tūnjamutena.” ¹³Ax jidū'um tse'e je kukam dūnuujmi nūto'k je'eda: “Mex, ka'a xa ats mitse'e nko'otyujnja. ¿Ka ve'emap uu'me'e tūnkojtsmojkum jets to'ke'e je denario meen nmujóyut? ¹⁴Ta xa mitse'e myakmujoy, najkxnits. Átsam xa ya'a ve'e nmo'ovaampy vanxúpyyam juu' ve'e ux'ook tūtyoonktáka ax jo'n ats mitse'e tūnmujoy. ¹⁵O'yip xa ve'e jetse'e ats nje'e nyaktónūt ax jo'n atse'e ntsak. ¿Uk mko'oyja'vipe'e ku atse'e je maa'yun ntun?”

¹⁶Van'it tse'e je Jesús jyaa'kvaajñ: —Ax ve'em tse'e, pan pan jaty xa ve'e ux'ookidup, ñumájadapts je'e ve'e; pan pan jaty tse'e dūnumájidup, ux'ookadapts je'e ve'e. Nūmay xa ve'e pan pan jatye'e yakyaaxjidup; nu'eejyidats je'e ve'e pan pan jatye'e yakvinkoondup.

Ku je Jesús dū'ava'ninuva je y'oo'kūn
(Mr. 10.32-34; Lc. 18.31-34)

¹⁷Jéjani tse'e je Jesús vye'na too' aajy, jeme'e Jerusalén ñujkx, van'it tse'e apuk dūvaajy je ñumakmejtsk ixpajkpatajk, jetse'e dūnuujmidi:

¹⁸—Jem tse'e Jerusalén nja'mda. Jemts atse'e nyakpámūt jem je tee' tajk je vyintsán

kya'mda jets jem je tsaptujkpit yak'ixpajkpatajk kya'mda, je'ets atse'e xtuknūvánadap je n'oo'kūn ¹⁹jets atse'e xpámdat jem je jayu kya'm juu' ve'e ka je israeejlitap. Je'ets atse'e xnuxi'iktap xtukxi'iktap jets atse'e xvóptat jets atse'e xyakcruuzpéttat. Ax joojntykpajknuvaps atse'e kutoojk xaaj, ats, je Jayu Juu' ve'e Nūpaamduka Ijtp.

Juu' ve'e y'amotu je Santiago maat je Juan je tyaakta

(Mr. 10.35-45)

²⁰Van'it tse'e je Jesús vyinkutámiji je Zebedeo je ñuda'ax maat numejtsk je y'ónukta, je Santiago jets je Juan. Van'it tse'e je ta'axtajk dūvinkoxkteni je Jesús, je maa'yune'e y'amotuvuvaampy. ²¹Van'it tse'e je Jesús ña'muxji: —¿Tise'e mtsajkp jets ats mitse'e ntoojnjat?

Jetse'e je ta'axtajk y'atsaajv: —Va'anū mits to'k aaj jets jeme'e mkutojkūn jootm ats ya nmajntk y'ajxtktinit, to'k jeja m'aka'yūn pa'ayi jets jado'k jeja m'anajapa'ayi.

²²Van'it tse'e je Jesús dūnuujmi je Santiago maat je Juan:

—Ka'a xa ve'e xnújávada ti ve'e m'amótudup. ¿M'o'yixjudupe'e jetse'e je tsaachpaatūn xyaknáxtat juu' atse'e nyaknájup, uk m'o'yixjudupe'e jetse'e xmuténadat ve'em je tsaachpaatūn ax jo'n atse'e nmuténat?

Jetse'e y'atsoovdi:

—X'o'yixjup xa aatse'e.

²³Van'it tse'e je Jesús ña'muxji: —Tyúvam xa ve'e, je tsaachpaatūn juu' atse'e nyaknájup,

myaknajxtuvaps miits je'e ve'e;
jets je tsaachpaatun juu' atse'e
nmuténap, mmuténiduvaps miits je'e
ve'e. Ax je'e tse'e juu' ve'e mtijitup
jetse'e m'ajxtktinit jeja ats n'aka'yun
pa'ayi jets jeja ats n'anajapa'ayi, ka
átsaps je'e ve'e xtukkadaakp jets
ats miitse'e nmo'oydat, je'e je'e ve'e
yakmo'oydap pan pane'e ats je nTee'
tyuknupaajmtki.

²⁴Ax ku tse'e du'amotunajxti
je janumajk ixpajkpa, van'it tse'e
dumujotma'tti je Santiago maat je
Juan. ²⁵Van'it tse'e je Jesús duyaaxjidi
je y'ixpajkpatajk jetse'e dunuujmidi:

—Mnuja'vidup xa miitse'eda jets
je'eda pan pan jatye'e yakkutojktup
juu' ve'e ka je israeejlit jáyuvapta,
makk tse'e yakkutokta; ax je'eda
pan pan jatye'e dunumájidup je'e
maatta, je'e tse'e dupavaandup jetse'e
jatyji yaktónut ax jo'n du'oyjávada.

²⁶Ax ka'ats miitse'e mve'emada.
Pan pan xa ve'e dutsojpk jetse'e
dunumájat amiitsjida, ve'em tse'e
ñapyámjút ax jo'n je mpatto'niva
kuy'ijit; ²⁷jets je'e pan pane'e dutsojpk
jetse'e dunuvintsánat, ve'em tse'e
ñapyámjút ax jo'n je mtoompa kuy'ijit.
²⁸Ve'em ax jo'n ats, je Jayu Juu' ve'e
Nupaamdúka Ijtp, ka je'ep xa atse'e
nnumiimp jets atse'e nyakpattónat,
je'e ve'e jets atse'e je jayu mpattónat
jets atse'e je numay jayu je tyokin
nkuvétut ku ats je'e ve'e nku'oo'kat,
ve'em tse'e dujayejptinit je joojntykin
juu' ve'e xa'ma kajx ijtp.

**Ku je Jesús duyakjotkadaaky
numejtsk je viints jayu jep Jericó**

(Mr. 10.46-52; Lc. 18.35-43)

²⁹Ku ve'e jem jericoojit kyajpun
kajxm choo'ndini, van'it tse'e

numay je jayu je Jesús dupanajxkti.

³⁰Jem tse'e too' pa'am numejtsk
je viints jayu chaanada. Ku ve'e
dumótudi jets jeme'e je Jesús ñaxy
vye'na, van'it tse'e makk vyaandi:

—iVintsán, je David je chaan
je kyooj juu' ve'e yakkutojknup,
tukmo'tk aats to'k aaj!

³¹Tukna'muxjudu tse'e je jayu
jetse'e y'amó'ottat. Ax nuyojk makk
tse'e vyaandi:

—iVintsán, je David je chaan
je kyooj juu' ve'e yakkutojknup,
tukmo'tk aats to'k aaj!

³²Van'it tse'e je Jesús vya'ktaajñ,
jetse'e vyaajñ jetse'e duyakmíndat
je viints jáyuda. Ku ve'e duyakje'ydi,
van'it tse'e je Jesús je viints jayu
du'amotutúvidi:

—¿Tise'e mtsojktup jets ats
miitse'e ntoojnadat?

³³Van'it tse'e y'atsoovdi:
—Vintsán, je'e xa aatse'e ntsajkp
jets aats mitse'e xyakvin'ixpákut.

³⁴Tukmo'tjuduts je'e ve'e je
Jesús. Van'it tse'e vyinkuto'niijidi.
Tun jatyji tse'e je viints jayu
vyin'ixpajktini jetse'e je Jesús
dupanajxkti.

Ku je Jesús tyajki jep Jerusalén

(Mr. 11.1-11; Lc. 19.28-40; Jn. 12.12-19)

21 Myutámidup tse'e vye'nada
jem Jerusalén, jem joma
ve'e je kajpun juu' ve'e Betfagé
dúxaaj jets je Olivos Kopk, van'it
tse'e je Jesús dukejx numejtsk je
y'ixpajkpa, ²jetse'e dunuujmidi:

—Najkxta xi pi'k kajpun kujx juu'
ve'e xi avinkujk. Jeja tse'e xpaa'ttat
to'k je burra maat je y'ónuk,
mukéjadats jetse'e xyakmíndat.

³Pan m'amotutúvijidup tse'e je jayu,

ve'em tse'e xnaajmadat: Je Maja Vintsane'e dutsojpk, ax jatyji tse'e dukejxumpijtnuvat.

⁴Je'e kajx tse'e ve'em jyajty jetse'e tyoojnji juu' ve'e jyaay to'k juu' ve'e ijt je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa. Jidu'um tse'e dujaajy:

⁵Naajmada jidu'um je jerusaleenit jáyuda:

“Ixu, nuu'k aaj nuu'k joot'e je myakkutojpkpa mnumínjada mnuje'yajada, to'ke'e je pi'k burro dutuktsuuna, je burra je y'ónuk.”

Jidu'um tse'e dujaajy.

⁶Van'it tse'e je y'ixpajkpatajk ñajkxti jetse'e dutoondi ax jo'n je Jesús tyukpavaajnjidi, ⁷jetse'e dutuknuje'ydi je Jesús je burra maat je y'ónuk. Van'it tse'e je vyitta dutukjape'ndi je burro ónuk, jetse'e je Jesús pyejt jem burro ni'kxm.

⁸Van'it tse'e je numay jayu je vyit dnye'pti jeja too' kujk joma ve'e je Jesús ñaxuva'añ vye'na. Jempa tse'e pane'e dupojxtuvap je tuuxux aajy jetse'e jeja to'k too' aajy duyakva'kxta. ⁹Je jayu juu' ve'e vintoo'vajakjidup jets juu' ve'e pa'ux'ookjidup, je'e tse'e makk vaandu:

—iYakmaja yakjaancha tse'e y'ijtnit je David je chaan je kyooj juu' ve'e yakkutojknup! iJe Nte'yam je kyunoo'kxun maat xa ya'a ve'e juu' ve'e miimp je Maja Vintsán kajx! iYakmaja yakjaancha tse'e y'ijtnit je Nte'yam!

¹⁰Ku ve'e je Jesús jem Jerusalén tyajki, nujom tse'e je jayu ñaajktúvijidi ñaajkto'ojntsijidi ti

ve'e toojnjup kojtsjup. Jidu'um tse'e ñavyaajnidi:

—iPants ya'a ve'e?

¹¹Jetse'e je numay jayu y'atsoovdi: —Ya'a xa ve'e je Jesús, je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa juu' ve'e kátsani jetse'e myiinnit yaja naxviijn, je nazarétit jayu juu' ve'e jem galiléait y'it jootm.

Ku je Jesús duyakvaach je maja tsaptajk

(Mr. 11.15-19; Lc. 19.45-48; Jn. 2.13-22)

¹²Van'it tse'e je Jesús tyajki jep maja tsaptaktaagujk jetse'e duvojpitsumkujx nujom pan pan jatye'e jep ajooydup atoo'ktup vye'na, jetse'e duyakvippumpijtkujx je myeesada pan pan jatye'e je meen dvinukooondup jets je'e je chuujntkunda pan pan jatye'e dutoo'ktup je pak. ¹³Jidu'um tse'e dunuujmidi:

—Jidu'um xa ve'e je Kunuu'kx Jatyán vya'añ: “Ve'e tse'e ats je ntajk y'ijtnit je tajk joma ve'e je jayu chapkats.” Ax ve'emts miits ya'a ve'e tuxpaamdini ax jo'n “je aajntk joma ve'e je mee'tspa ñay'amókajada”.

¹⁴Jep tse'e maja tsaptujk je viints jáyuda jets je uxket jáyuda je Jesús dvinukutámidi. Yakjotkadaakjidinu tse'e je Jesús. ¹⁵Ax jotma'ttu tse'e je tee'tajk je vyintsanda jets je tsaptujkpit yak'ixpajkpatajk ku ve'e du'ixti je majin juu' ve'e je Jesús tyuump jetse'e du'amotunajxti ku ve'e je pi'k ónuk makk kyotsta. Jidu'um tse'e vya'anda: “iYakmaja yakjaancha xa ve'e y'ijtnit je David je chaan je kyooj juu' ve'e

yakkutojknup!" ¹⁶Van'it tse'e je Jesús dunuujmidi:

—¿Tits, ka'a ve'e xmotu vintso ve'e vya'anda?

Jetse'e je Jesús y'atsoojvjidi:

—Ve'em, nmótup ats. ¿Ka'ana miitse'e xkotsta je Kunuu'kx Jatyán juu' ya'a ve'e y'ava'nip? Jidu'um tse'e vya'añ:

Ve'em mitse'e xpuujm jetse'e oy tsoj myakmájajat myakjaanchajat je pi'k ónuk, je'e paat juu' ve'e tsi'tstupna.

¿Ka jidu'umap je'e ve'e vya'añ?

¹⁷Van'it tse'e je Jesús myasookjidi jetse'e ñujkx jem betániait kyajpun kajxm. Jem tse'e chonajxy.

Ku je Jesús duk'oñukojtsi to'k je higo kup

(Mr. 11.12-14, 20-26)

¹⁸Je kujápit tse'e ku ve'e vyimpijtnuva jem Jerusalén, van'it tse'e je Jesús yu'oo'kji. ¹⁹Y'ix tse'e to'k je higo kup je too' mutam. Van'it tse'e dunuujkx jetse'e du'íxut pan jeme'e je tyaajm. Ax ka'a tse'e dutipaaty jem kup kajxm, tum je y'aajyi ve'e. Van'it tse'e je Jesús dunuujmi je higo kup:

—iNi je vin'ita mkoq'ktá'minit!

Tun je'yji tse'e je higo kup tyaatsni. ²⁰Ku tse'e je y'ixpajkpatajk du'ixti, atuva atoki tse'e tyaandi.

Van'it tse'e du'amotutúvidi je Jesús:

—¿Vintsos je'e ve'e je higo kup tun jatyji tutyaatsni?

²¹Van'it tse'e je Jesús y'atsoojvjidi:

—Tyúvam xa ats miitse'e nnaajmada, pan mjaanchja'vidup xa ve'e je Nte'yam jetse'e mkamejtsvinmáyda jets ve'eme'e tyónjut juu' ve'e m'amótudup, ka

ya'ajyap tse'e m'o'yixjadap jetse'e xtóndat juu' atse'e je higo kup tuntuujnja, m'o'yixjuduvape'e jetse'e ya kopk xnaajmadat: “Ke'ekú jets nay'apómaja jem maaxy najootm”, ax ve'em tse'e tyónjut.

²²Ax nujom tse'e pan ti ve'e m'amótudup je Nte'yam ku ve'e mtsapkotsta, pan mjaanchja'vidup tse'e jets ve'eme'e tyónjut juu' ve'e m'amótudup, tónjupts je'e ve'e.

Je kutojkun juu' ve'e je Jesús jyayejpp

(Mr. 11.27-33; Lc. 20.1-8)

²³Van'it tse'e je Jesús tyajki jep maja tsaptujkp. Ax namvaat tse'e jep yak'ixpuk, van'it tse'e vyinkutámijidi je tee'tajk je vyintsanda jets je israeejlit je myújit jáyuda, jetse'e je Jesús du'amotutúvidi:

—¿Pan tse'e tumna'muxju jets ya'a ve'e xtónut? ¿Pane'e ya kutojkun mmoojyju?

²⁴Van'it tse'e je Jesús y'atsoojvjidi:

—Nay ve'empats atse'e nvaampa jets atse'e x'atsoovduvat. Pan x'atsoovdupts atse'e, van'itts ats miitse'e nvaajnajat jets pan atse'e ya kutojkun xmooyp jets ats ya'a ve'e ntun. ²⁵¿Pan tse'e je Juan je kutojkun moojyju jetse'e je jayu duyaknapétut? ¿Je Nte'yame'e, ukpu je jayu ve'e?

Ax van'it tse'e dukojtsmojkti. Jidu'um tse'e ñavyaajnidi:

—¿Vintsose'e kunva'numda? Pan va'numdup xa ve'e jets je Nte'yame'e moojyju je kutojkun, jidu'um tse'e xnuujmimdat: “¿Tyajx tse'e xkajaanchja'vidi juu' ve'e je

Juan kyojts?” ²⁶ Ax pan va'numdup tse'e jets je jayu ve'e je kutojkun moojyju, ntsa'kimdupts uu'me'e je numay jayu, kux ve'eme'e anañujoma dujaanchjávada jets je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa je'e ve'e je Juan y'ijit.

²⁷ Van'it tse'e y'atsoovdi jets ka'a ve'e dunujávada jets pane'e je kutojkun moojyju je Juan jetse'e je jayu duyaknapétut. Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Ka'ats atse'e n'ava'nivat jets pan atse'e ya kutojkun xmooyp jets atse'e ve'em ntun.

To'k je jayu maat numejtsk je myajntk tukmu'a'ixmojkin

²⁸ Jetse'e jyaa'kvaajñ:

—¿Vintsos ya'a ve'e xvinmótuda? Jem xa ve'e to'k je yaa'tyaj, numejtsk tse'e je myajntk. Jidu'um tse'e je kyooop majntk dunuujmi:

“Najkxu mtunu jem tsaaydum kam jootm.” ²⁹ Van'it tse'e y'atsaajv:

“Ka'a atse'e nnajkxuva'añ.” Ux'ook tse'e vyinmayumpijt jetse'e ojts jem tyun. ³⁰ Ax van'it tse'e dunuujmiva nay vanxúpyam jado'k je myajntk. Ax jidu'umts je'e ve'e y'atsoojvji:

“Najkxup ats.” Ax ka'a tse'e ñujkx.

³¹ ¿Pan tse'e dutoon juu' ve'e je tyee' chojk?

Van'it tse'e y'atsoovdi:

—Je'e ve'e juu' ve'e mutoo'vajkp yaknuujmi.

Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Ve'em xa miitse'eda ax jo'n je yaa'tyaj je myajntk juu' ve'e dukatoon juu' ve'e je tyee' chojk. Napyajmjudu ve'e jem je Nte'yam y'am kya'm je kupa'mun pakmojkpada jets je ko'otyaxapta;

ax nujoj k tso'oxts je'e ve'e jetse'e jem m'ittat. ³² Kux je'e xa ve'e je Yaknapajtpa Juan ñu'ojts jetse'e mtuk'ixjadat vintso ve'e je Nte'yam dutsak jetse'e mjoointykadat, ka'ats miits je'e ve'e xjaanchja'vidi, ax ज्याanchja'viduts je'e ve'e je kupa'mun pakmojkpada jets je ko'otyaxapta. Ax óyamts miitse'e xja'ixti ku ve'e vyinmayumpijtti jetse'e ñapyajmjidi jem je Nte'yam y'am kya'm, ka'ats miitse'e ve'em xtoonduva, ka'a tse'e xjaanchja'vidi juu' ve'e je Juan kyojts.

Je ko'oy toompatajk tukmu'a'ixmojkin

(Mr. 12.1-12; Lc. 20.9-19)

³³ Amotunaxta jado'k ya tukmu'a'ixmojkin: To'k xa ve'e je jayu dupuujm je tsaaydum kam, jetse'e duyaknaa'tujk, jetse'e je jot dupuujm jep tsaajaatp joma ve'e je tsaaydum yakvinmaa'kxut, jetse'e to'k je pats kajxm dupuujm joma ve'e je chaaydum kam yaknu'ixat. Van'it tse'e dutukmaatkojtsmojkti je yoova toompatajk pan vinxupe'e tyukkada'akjadat ku ve'e dupakmótkat je tsaaydum taajm. Van'it tse'e jékum ñujkx.

³⁴ Ku ve'e je tsaaydum tok aats dupaaty, van'it tse'e je kyukátsivada dukejx jetse'e najkx je yoova toompa du'amótuda pan juu' ve'e tukkadaakjup. ³⁵ Ax myajtstu tse'e je kukátsivada: jem tse'e juu' ve'e vyojptu, jempa tse'e juu' ve'e yak'oo'ktu, nay jempa tse'e juu' ve'e chaka'tstu.

³⁶ Van'it tse'e je tsaaydum kam je vyintsán dujaa'kkejxnuva je kyukátsivada. Nay vanxúpyam

tse'e yaktoondinuva nujom juu' ve'e kyejx.

³⁷Ax tun ux'ookani tse'e je myajntk dukejx. Jidu'um tse'e vyaajñ: "Vyintsá'agadap ijk je'e vine'e ats ya n'ónuk." ³⁸Ax ku tse'e du'ixti je tsaaydum kam je vyintsán je myajntk, jidu'um tse'e ñavyaajnidi: "Ya'a xa ve'e tukkadakkáxjup ya tsaaydum kam. Va'an duyak'oo'kumda jetse'e nje'eimdat ya tsaaydum kam." ³⁹Van'it tse'e dumajtsti jetse'e duyakpítsumdi joma ve'e je tsaaydum kam, jetse'e duyak'oo'kti.

⁴⁰Van'it tse'e je Jesús y'amotutúvijidi:

—¿Vintsose'e tyónjadat je tsaaydum kam je vyintsán?

⁴¹Jetse'e y'atsoovdi:

—Yakjay'oo'kkáxjadap xa ve'e katukma'atum je ko'oy toompatajk jetse'e je viijnk yoova toompa dupámüt.

⁴²Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Tá miitse'e xkotsta je Kunuu'kx Jatyán juu' ve'e vaamp:

Je oy tsaaj juu' ve'e je pojtspatajk myasooktinu, je'e tse'e ojts yakpum joma ve'e dunuvinkopkikux je maja tsaptakpats.

Je Maja Vintsán xa ya'a ve'e dutoon,

ax je maja atúvats ya'a ve'e juu' ve'e n'ixumdup.

Tá miits ya'a ve'e xkotsta, ¿ve'em xaja? ⁴³Miits xa ve'e m'uktukkadaakjudu jetse'e kum'ijtti jem je Nte'yam y'am kya'm. Ax ka'a tse'e jem m'íttat; je Nte'yam tse'e dūvinkoon jetse'e jem y'ijttinit je jayu juu' ve'e kuvajjudup. ⁴⁴Pan

pan xa ve'e kítup jeja tsakujx, tuktajikáxup tse'e; ax pan pan tse'e jem ñi'kxm je tsaaj naxkadaakp, je naxvay jo'n tse'e tyaannit je jayu.

⁴⁵Ku ve'e je tee'tajk je vyintsanda jets je fariseotajk du'amotunajxti, van'it tse'e dunuja'vidi jets je'e kajxta ve'e ya tukmu'a'ixmojkin dukajts; ⁴⁶jyamatsuvaandu tse'e, ax ka'a tse'e ve'em dutoondi kux cha'kidupe'e je numay jayu je'e kajx ku ve'e je numay jayu dujaanchja'vidi jets je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa je'e ve'e je Jesús.

Je navyajktkun xaaj
tukmu'a'ixmojkin

22 Van'it tse'e je Jesús kyojts'ukvaannuva je tukmu'a'ixmojkin maat. Jidu'um tse'e vyaajñ:

²—Je Nte'yam xa ve'e dūvoop je jayu jetse'e y'ijttinit jem y'am kya'm. Ve'em xa je'e ve'e ax jo'n to'k je yakkutojkpa juu' ve'e je myajntk dunuxaajto'ni ku ve'e tya'axpujk, ³jetse'e je tyoompatajk dukejx jetse'e je javyaa'kx najkx dūvovda; ax ka'a tse'e je javyaa'kx jye'ydi. ⁴Van'it tse'e dukejxnuva je viijnk toompada, jetse'e dunuujmidi: "Naajmada je javyaa'kxta jets apaamdukani atse'e njayep je kaaky je naaj, távani atse'e nyakjay'aa'kju ats je ntsapkaaj jets je tánuk juu' atse'e tunyakee'k, avaadani ve'e nujom. Va'an duminda xaajiva." ⁵Ax ka'a tse'e je javyaa'kx myajapaajmjidi. Jeme'e kyam jootm to'k ñujkx, jado'k tse'e ajooyva atoo'kpa ñujkx, ⁶juu' tse'e viijnkta, myajtstu

tse'e je yakkutojkpa je tyoompada jetse'e dujomtoondi dutitoondi, jetse'e duyak'oo'kti. ⁷ Van'it tse'e je yakkutojkpa ooy tyunjotma'ty, jetse'e je tyojpatajk dukejx jetse'e najkx duyak'oo'kkáxta je'e juu' ve'e duyak'oo'ktu je tyoompada, jetse'e je kyajpun duyaktóydat. ⁸ Van'it tse'e je tyoompatajk dunuujmi: "Apaamdúkani xa ve'e nujom je xaaj, ax ka'a tse'e dūvinmátsjada je'e juu' ve'e ojs yakvovda jetse'e myíndat. ⁹ Je'e kajx tse'e, najkxu xvomokta jeja too' aajy jetse'e xyakmíndat xaajiva nujom pan pan jatye'e mpaattup." ¹⁰ Van'it tse'e je toompa tajk jeja too' aajy pyítsumdi jetse'e dūvomojkkajxti nujom pan pan jatye'e pyaattu, juu' ve'e oy jáyuda jets juu' ve'e ko'oy jáyuda. Ve'em tse'e je tajk y'ujts.

¹¹ Ax ku tse'e je yakkutojkpa tyajki jetse'e du'ix je javyaa'lkxta, van'it tse'e dutuk'ixpejt to'k je yaa'tyajak juu' ve'e jep ve'nip, ka'a tse'e dutuktajki je xox juu' ve'e yakmooy je xaaj kajx. ¹² Van'it tse'e je yakkutojkpa ña'muxji: "Mex, ¿vintso tse'e yaja tumtaka ka je xox maatap juu' ve'e ya xaaj kajx toomp?" Ama'at tse'e tyaañ. ¹³ Van'it tse'e je yakkutojkpa dunuujmi je tyoompatajk: "Katsomda paktsomda jets yakpítsumda jetse'e xpámdat jem ako'o'ts ítum. Jem tse'e numay yaaxtinit jem tse'e numay ñatyatskaa'tjidinit." Jidu'um tse'e vyaajñ je yakkutojkpa. ¹⁴ Ax ve'em tse'e, numay xa ve'e juu' ve'e yakyaaxjidup; nu'eejyidats je'e ve'e pan pan jatye'e yakvinkoondup.

Je'e pane'e je kupa'mun yakmo'op

(Mr. 12.13-17; Lc. 20.20-26)

¹⁵ Van'it tse'e je fariseotajk du'ukkojtsmojkta pan vintso ve'e je Jesús kuduyakkojstókidí. ¹⁶ Je'e kajx tse'e je Jesús dutuknukejxti pan pan jatye'e panajxjudup jets je Herodes je jyáyuda. Jidu'um tse'e je Jesús dunuujmídi:

—Yak'ixpajkpa, nuuja'vinup xa aatse'e jets tuv mitse'e je mjáyuvín je mjoonjtykin, tyúvame'e je jayu je Nte'yam jye'e xtuk'ix jets ka'ats mitse'e xtsa'aga jetse'e x'avánat juu' ve'e pyaatyp y'akeeguíp, ka'a tse'e xvínmay pan vintso ve'e je jayu mkatsju. ¹⁷ Vaajnjkts aats to'k aaj pan vintso mitse'e mvaampa, ¿yakjajtype'e uu'm je mpava'nunamda jetse'e je kupa'mun yakmo'ot je yakkutojkpa César, ukpu ka'a ve'e?

¹⁸ Ax ñuja'vi tse'e je Jesús vintso ve'e je ky'o'oy vinma'yunda, je'e kajx tse'e y'atsaajv:

—Mejts'aaajta mejtsjootta, ¿tyajxts atse'e xkatsuvaa'nda? ¹⁹ Tuk'ixta ats to'k je meen juu' ve'e mpaamdúp je kupa'mun.

Van'it tse'e yaktuk'ix to'k je denario meen. ²⁰ Ku ve'e je Jesús du'ix, van'it tse'e y'atsoojvjidi:

—¿Pan tse'e yam y'apamnax, jets pan tse'e yam xyaa'j yukja'a?

²¹ Jetse'e y'atsoojvjidi:

—Je yakkutojkpa César ya'a ve'e jye'e.

Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Mo'odats je César juu' ve'e je César jye'e'íp, jets mooyduvats je Nte'yam juu' ve'e je Nte'yam jye'e'íp.

²²Ku ve'e du'amotunajxti, ama'at tse'e tyaandi. Van'it tse'e ñajxktini.

Ku je Jesús yak'amotutúvi pan joojntypajknuvape'e je oo'kpatajk

(Mr. 12.18-27; Lc. 20.27-40)

²³Je xaaj tse'e je saduceotajk je Jesús duvinkutámidi. (Je saduceotajk tse'e vaandup jets ka'a ve'e je oo'kpatajk y'ukjoojntypajktinuvat.) Van'it tse'e je Jesús du'amotutúvidi:

²⁴—Yak'ixpajkpa, ve'eme'e je Moisés dujatyaañ jets pan oo'kpe'e to'k je yaa'tyajk jetse'e je ñuda'ax dumas'a'ak jetse'e ka'a pan y'ónuk, je oo'kpa je y'uts tse'e dupákup je ku'aa'k ta'axtajk jetse'e je y'ónuk jyéjat. Ax je myuto'k mix ónuk tse'e taannup ax jo'n je y'ajch je y'ónuk kuy'ijit. ²⁵Ax nuvuxtojtuk tse'e y'ijitti je uts je ajch. Ta'axpajk tse'e je koop ónuk, van'it tse'e y'oo'kni. Ka'a tse'e je ñuda'ax je y'ónuk duyakjeji. Van'it tse'e je myuto'k uts dupujk je ku'aa'k ta'axtajk. ²⁶Nay vanxúpyam tse'e jyajtpa je myuto'k uts. Van'it tse'e je myumejtsk uts nay ve'em jyajtpa. Ve'eme'e jyajtti to'k jado'k je myutojtuk uts paat. ²⁷Távani tse'e y'oo'kkajxtini vye'na, van'it tse'e y'oo'knuva je ta'axtajk. ²⁸Ax kuuk tse'e je oo'kpatajk jyojntypajktinuvat jado'k nax, ípánukts vine'e tyuva dunuda'axap je ta'axtajk?, kux va'an nuvuxtojtuke'e dupajkti.

²⁹Van'it tse'e je Jesús y'atsoojviji:

—Mtoo'tókidup xa miitse'e kux ka'a ve'e xnújávada vintsó ve'e je Kunuu'kx Jatyán vya'añ jets juu' ve'e o'yixjup je Nte'yam

maat. ³⁰Ku xa ve'e je oo'kpa jyojntypajktinuvat jado'k nax, ka'a tse'e je jayu y'ukyaa'vyajktinit ka'a tse'e je jayu y'ukta'axpajktinit, ve'em xa je'e ve'e y'ijittinit ax jo'n je ángeles juu' ve'e jem tsapjootm.

³¹Ax je'e tse'e ku ve'e je oo'kpa jyojntypajktinuvat jado'k nax, ta tse'e xkotsta juu' ve'e je Nte'yam mtukna'muxjudup jep Kunuu'kx Jatyán kujxp. Jidu'um je'e ve'e vya'añ: ³²“XNte'yamidup atse'e je Abraham, je Isaac, maat je Jacob.” Je'e kajx tse'e, Nte'yamivaps je'e ve'e je jayu je Nte'yam pan pan jatye'e jaanchja'vijidu ku ve'e y'oo'ktini, ka'a tse'e je jyootta je jya'vinda y'aa'ka, joojntykidup je'e ve'e.

³³Ku ve'e du'amotunajxti, atuva atoki tse'e je numay jayu tyaandi ya ixpajkun kajx.

Je pava'nun juu' ve'e dunumajikajxp

(Mr. 12.28-34)

³⁴Ku ve'e je fariseotajk dumótudi jets yak'amo'te'e je Jesús je saduceotajk, van'it tse'e ñay'amojkijidi. ³⁵Van'it tse'e nuto'k je tsaptujkpit yak'ixpajkpa dukatsavuu'n je Jesús. Jidu'um tse'e dunuuji:

³⁶—Yak'ixpajkpa, ¿juu's je'e ve'e je pava'nun juu' ve'e dunumajikajxp?

³⁷Van'it tse'e je Jesús y'atsoojviji: —“Tsokta je Maja Vintsán, uu'm je nNte'yamamda, nujom ja'vin, nujom aaj nujom joot, jets nujom je mvinma'yun maat.” ³⁸Ya'ats je'e ve'e je pava'nun juu' ve'e dunumajikajxp. ³⁹Je mumejtsk pava'nun, ve'em játypats je'e ve'e. Jidu'um tse'e vya'añ: “Tsokta je

mmujantamda je mmutaktamda
ve'em ax jo'n viinm mnachókjada.”

⁴⁰Ya mejtsk pava'nunts je'e ve'e
dunumajikajxp nujom je Moisés
je pyava'nun jets juu' ve'e
jyatyandu je Nte'yam je y'ayook
kojtsnajxpatajka. Numajikujxp
xa ve'e kux nujome'e je viijnk
pava'nun juu' ve'e yakjatyaa
jep Kunuu'kx Jatyán kujxp, je'e
tse'e je jayu tyuk'ixp vintso ve'e
dutsak jetse'e je jayu dutóndat
pan chojktupe'e je Nte'yam jets je
myujantam je myutaktam.

**Je David je Myaja Vintsán je'e ve'e
je Cristo**

(Mr. 12.35-37; Lc. 20.41-44)

⁴¹Jemna tse'e vye'nada je
fariseotajk, ⁴²van'it tse'e je Jesús
y'amotutúvijidi:

—¿Vintsos miitse'e mvaanduva?
¿Pan je'e ve'e je chaan je kyooj
je Cristo, juu' ve'e je Nte'yam
vyinkoon jetse'e yakkutojknit?

Van'it tse'e y'atsoovdi:

—Je yakkutojkpa David je chaan
je kyooj.

⁴³Van'it tse'e je Jesús vyaajñ:
—¿Vintsose'e je Espíritu Santo
dúvinnma'yunma'a je David ku ve'e je
David vyaajñ jets je Myaja Vintsán
je'e ve'e je Cristo? Kux jidu'ume'e je
David vyaajñ:

⁴⁴Je Nte'yam xa ve'e dunuujmi ats
je nMaja Vintsán:

“Ajxtuku yaja ats n'aka'yun
pa'ayi namvaat atse'e
nyakvintókida pan pan jatye'e
mtso'oxpajkjudup.” ⁴⁵Jidu'um
tse'e je David vyaajñ jets
je Myaja Vintsán je'e ve'e je
Cristo. Ax ve'em tse'e, va'ajts

tse'e yaknujava jets ka je
chaan je kyoojyap je'e ve'e
je Cristo, je Myaju Vintsampa
je'e ve'e.

⁴⁶Ax je'e juu' ve'e tso'oxpajkjudup,
ni pana tse'e kya'o'yixji vintso ve'e
kujyaa'k'atsaajv, ni pana tse'e
kyoo'knayja'vijini jetse'e juu' dujaa'
k'amotutúvat.

**Ku je Jesús dúvintso'y je fariseotajk
jets je tsaptujkpit yak'ixpajkpatajk**

(Mr. 12.38-40; Lc. 11.37-54; 20.45-47)

23 Van'it tse'e je Jesús
dunuujmi je numay jayu
jets je y'ixpajkpatajk:

²—Kyojtsvaatstupe'e je Moisés
je pyava'nun je tsaptujkpit
yak'ixpajkpatajk jets je fariseotajk.

³Katsapáktats miits je'e, ve'em
tonda ax jo'n mtukna'muxjada;
ax ka'a tse'e xtóndat juu' je'e ve'e
tyoondup, kux to'k viijne'e juu' ve'e
kyojtstup, jado'k viijn tse'e juu'
ve'e tyoondup. ⁴Pyaaajmidupe'e
je jayu je pava'nun juu' ve'e
va'ajts tso'ox; ax ni vinxupa tse'e
dúkaputákada jetse'e dúkutyóndat
je Nte'yam je pyava'nun. ⁵Ve'emts
je'e ve'e nujom dutonda jetse'e
je jayu y'ixjadat, maja viijne'e
jem ak ni'kxm yukja'a dujayepa
je pava'nun jetse'e ñapya'muxjada
jem vyimpókkum jets jem kya'm,
jetse'e je vyit yaajnit dujayepa. ⁶Ku
tse'e ñajxxta joma ve'e je maja kay
je maja uu'k ukpu jep tsaptujkp,
tum je'e tse'e chojktup jetse'e
dútuksaanadat je tsuujntkun juu'
ve'e tum oojiyt. ⁷Chojktuvap tse'e
jetse'e je vintsá'kin maat je jayu
kyojtspo'o'kxjadat jep maa'y jaatp
jetse'e yaknaajmadat “yak'ixpajkpa”.

⁸Ax miitsta, ka'a tse'e ve'em myaknaajmadat "yak'ixpajkpa", kux mnay'útsijidup mnay'ajchijidup mnay'útsijidup mnachaj'ajjidup xa miitse'eda anañujoma. To'kjijs je'e ve'e pane'e ijtp je mYak'ixpajkpada, atsts je'e ve'e, je Cristo. ⁹Ka'a tse'e yaja naxviijn ve'em myaknaajmadat "tee'", kux to'kji ve'e je nTee'amda, juu' ve'e jem tsapjootm. ¹⁰Ka'a tse'e ve'em myaknaajmadat "vintsán", kux ats, je Cristo, atsjí ve'e nnuVintsánip. ¹¹Je'e pan pane'e dunumájip miits kajxta, je'ets je'e ve'e pan pane'e mpatto'nijidup. ¹²Pan pan xa ve'e namyájijup, je'e tse'e taannup pi'k; pan pan tse'e naajkpi'kijup, je'e tse'e dunumájap.

¹³iAyoov xa ve'e miits je mjootta, tsaptujkpit yak'ixpajkpada, fariseotajkta, mejts'ajta mejtsjootta! Miits xa ve'e je too' myak'atojktup jetse'e ve'em je viijnk jayu kyatákadat jem je Nte'yam y'am kya'm, ni viinma tse'e jem mkatákada, ka'a tse'e xyakjatta jetse'e tyákadat pan pan jatye'e jem jatakavaandup.

¹⁴iAyoov xa ve'e miits je mjootta, tsaptujkpit yak'ixpajkpada, fariseotajkta, mejts'ajta mejtsjootta! Mpajkjidup xa ve'e je ku'aa'k ta'axtajk je tyajk paat, ax jek tse'e mtsapkotsta, ve'em tse'e xkayaknuke'xnatakava'anda je kyo'oy je'e juu' ve'e mtoondup. Ya'a kajx tse'e je tsaachpaatun nuyojk myakmooydinit.

¹⁵iAyoov xa ve'e miits je mjootta, tsaptujkpit yak'ixpajkpada, fariseotajkta, mejts'ajta mejtsjootta! Ooy xa ve'e xtuntoonkada jetse'e otyo'ka

je jayu xtukpanajkxtat juu' ve'e mjaanchja'vidup; ku ve'e ve'em je jayu dukuvuk, mtukvinmajtsjudupts miits je'e ve'e jetse'e mejtsk nax nuyojk chaachpaatnit jem janjootm jets ni ka'a ve'e miitsta.

¹⁶iAyoov xa ve'e miits je mjootta, je viints vintoo'vajkiva jo'nda! Jidu'um xa ve'e mva'anda: "Pan jem xa ve'e pan pane'e duyaknajxp je maja tsaptajk, ka'ats je'e ve'e vyinkopka jetse'e dukutyónut; ax pan yaknajxypts je'e ve'e je maja tsaptujkpit oro, tun vinkopkts je'e ve'e jetse'e dukutyónut." ¹⁷Ve'em xa miitse'eda ax jo'n juu' ve'e viintsta jetse'e japyayo'oy juu' dutoonduva dukojtstuva. ¿Juu' tse'e dujaa'knumájip: je maja tsaptujkpit oro, ukpu je maja tsaptajk juu' kajxe'e je maja tsaptujkpit oro va'ajts y'it jeja je Nte'yam vyinkujk?

¹⁸Mvaanduvap tse'e jidu'um: "Pan jem xa ve'e pan pane'e duyaknajxp je yojxpejtun, ka'ats je'e ve'e vyinkopka jetse'e dukutyónut; ax pan yaknajxypts je'e ve'e je yax juu' ve'e jem yojxpejtun kajxm, tun vinkopkts je'e ve'e jetse'e dukutyónut." ¹⁹iMiitsta, je viints jayu jo'nda! ¿Juu' tse'e dujaa'knumájip: je yax, ukpu je yojxpejtun juu' kajx je yax va'ajts y'it jeja je Nte'yam vyinkujk? ²⁰Je'e kajx tse'e, pan pane'e duyaknajxp je yojxpejtun, ka je yojxpejtunjyap tse'e yaknajxyp, yaknajxyp je'e ve'e nujom juu' ve'e ijtp jem yojxpejtun kajxm, ²¹jets pan pan tse'e duyaknajxp je maja tsaptajk, ka je maja tsaptajkkyap tse'e yaknajxyp, yaknajxyp je'e ve'e je Nte'yam, juu' ve'e jem ijtp. ²²Pan

pan tse'e duyaknajxp je tsapjootmit it, yaknajxypts je'e ve'e je Nte'yam je kyutojkun tsuujntkun jets je Nte'yam, juu' ve'e jem tsuunip.

²³'iAyoov xa ve'e miits je mjootta, tsaptujkpit yak'ixpajkpada, fariseotajkta, mejts'aahta mejtsjootta! Mmooydup xa ve'e je Nte'yam je diezmo je muxo'ojkin paat, ax jo'n je menta, je anís, jets je comino; ax ka'a tse'e xmaja pamda je pava'nun juu' ve'e nuyojk vinkopk. Oy xa je'e ve'e jetse'e xpámdat je diezmo; ax vinkopkts je'e ve'e jetse'e xtóndat juu' ve'e nuyojk vinkopk, je'ets je'e ve'e jetse'e xtóndat juu' ve'e pyaatyp y'akeegup jetse'e xjayéptat je tukmo'tun jets je jaanchja'vin.

²⁴iMiitsta, je viints vintoo'vajkiva jo'nda! Ve'em xa miitse'eda ax jo'n to'k je jayu juu' ve'e du'aka'ap to'k je pi'k oox jetse'e dunas'ooga to'k je camello.

²⁵'iAyoov xa ve'e miits je mjootta, tsaptujkpit yak'ixpajkpada, fariseotajkta, mejts'aahta mejtsjootta! Ve'em xa miitse'eda ax jo'n je jayu juu' ve'e duyakvaatstup jeñi'kxm tsoojvji je tuk'a'ooguin jets je tuk'atojkin; ax je jyoot, ojtsts je'e ve'e juu' ve'e mee'tsmúk jets juu' ve'e je ko'oy to'nun kajx jéjip. ²⁶Miits, fariseotajkta, je viints jayu jo'nda, yakva'atsta too'vajkp je mjootta je mja'vinda, van'itnum tse'e y'óyat jetse'e xtóndat je y'oy je'e.

²⁷'iAyoov xa ve'e miits je mjootta, tsaptujkpit yak'ixpajkpada, fariseotajkta, mejts'aahta mejtsjootta! Ve'em xa miitse'eda ax jo'n je oo'kpa jot joma ve'e

oo'p nupojtspét, tsoj ve'e jeñi'kxm kye'ex, ax tum je oo'kpa pajk tse'e jep akujkp jets juu' jatye'e axaa'kp. ²⁸Ve'emts miitse'e mke'exta jeja je jayu vyinkujk ax jo'n je jayu juu' ve'e tuv jáyuvudup joojntykidup, ax jep tse'e akujkp je kyo'oy je'e xjayepta jets je mejts'aaht je mejtsjoot.

²⁹'iAyoov xa ve'e miits je mjootta, tsaptujkpit yak'ixpajkpada, fariseotajkta, mejts'aahta mejtsjootta! Mnyaaajmjudup xa ve'e ax jo'n kuxvintsa'kidi je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpatajka. Mnujpojtspéttup tse'e je ñaxtajkin itta jetse'e xyaktsojapakta je ñupojtspét pan pan jatye'e tuv jáyuvudu joojntykidu. ³⁰Jidu'um tse'e mva'anda: "Pan aats xa ve'e kunjoojntyki ku ve'e aats je njujpit jayu jyoojntykidi, ka'ats aatse'e kuntukpuyak'oo'kidi je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpatajka."

³¹Ve'emts miitse'e viinm mnaajknúke'xnata'akajada jets je mjujpit jáyuda ve'e duyak'oo'ktu je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpatajka. ³²Ve'em xa miitse'eda ax jo'n je mjujpit jáyuda. iTuntonkukáxadats n'it juu' je'e ve'e tyon'ukvaandu!

³³'iMiitsta, je tsaan je chaanda je kyoojta! ¿Vintsots miitse'e mkayakpámdat jem janjootm?

³⁴Je'e kajx tse'e, ntuknúkextapts ats miitse'e je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpatajka jets je jayu juu' ve'e viji kej jets je'e juu' ve'e myak'ixpákjadap; ax jem tse'e juu' ve'e myak'oo'ktap, jempa tse'e juu' ve'e myakruuzpéttap, nay jempa

tse'e juu' ve'e mvóptap jep tsaptujkp jetse'e xjomtónat xtitónat kajpun kajpun. ³⁵Ax ve'em tse'e xtókinadat nujom je'e juu' ve'e yak'oo'ktu: je Abel xa ve'e oo'k mutoo'vajkp, je'e juu' ve'e tuv jáyuvip joojntykip y'ijit, jets je Zacarías paat, je Berequías je myajntk, je'e juu' ve'e je mjupit jayu yak'oo'ktu jep maja tsaptahtaagujkp jeja je maja tsaptajk jets je yojxpejtun itakujk. ³⁶Tyúvam xa ats miitse'e nnaajmada jets je jayu juu' ve'e uxyam joojntykidup, je'e tse'e dutókinadap nujom ya kyo'oy je'e.

**Ku je Jesús dunuyaaxy je
jerusaleenit jáyuda**

(Lc. 13.34-35)

³⁷iJerusaleenit jáyuda, jerusaleenit jáyuda, miitse'e myak'oo'ktup je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpatajkta jetse'e xtsaka'atsta pan pan jatye'e je Nte'yam mtuknukejxjudup! iMay nax xa ats miitse'e njapakmokuvaandi, ve'em ax jo'n je tseedaak jep kyeekun pa'tkup je pyi'k ónuk dumu'ux; ax ka'a tse'e xkuvajkti! ³⁸Íxtats n'it, masa'ake'e tyaannit je mmaja tsaptajkta. ³⁹Ax ve'emts atse'e nva'añ jets ka'a atse'e x'uk'íxtinuvat, van'ítnume'e ku ve'e je xaaj dupaantnit jetse'e mva'andat: "Je Nte'yam je kyunoo'kxun maat xa ya'a ve'e juu' ve'e miimp je Maja Vintsán kajx."

**Ku je Jesús du'ava'ni jets
kutókiyupe'e je maja tsaptajk**

(Mr. 13.1-2; Lc. 21.5-6)

24 Ku ve'e je Jesús pyísum jep maja tsaptujkp,

van'it tse'e je y'ixpajkpatajk vyinkutámijidi jetse'e je Jesús dutuk'íxtat je maja tsaptakpats.

²Van'it tse'e je Jesús y'amotutúvijidi:

—¿M'íxtupe'e nujom ya mújit tajkta? Tyúvam xa ats miitse'e nnaajmada, ni to'kats ya'a ve'e ya tsaaj kyoo'ktaannit nukavyet, nujom ya'a ve'e kyutókiakajxnit.

**Je nuja'vin juu' ve'e jéjap ku ve'e je
itakax tyáminit**

(Mr. 13.3-23; Lc. 21.7-24; 17.22-24)

³Van'it tse'e ñajkxiti jem Olivos Kopk viindum. Jem tse'e je Jesús chuuna vye'na, van'it tse'e je y'ixpajkpatajk ojts apuk ña'muxjada:

—Vaajnjik aats to'k aaj vin'it ya'a ve'e jyátut ñaxut jets ti nuja'vints aatse'e njayéupup ku ve'e mmiinnuvat jets ku ve'e ya it kyaxuvaannit.

⁴Van'it tse'e je Jesús ña'muxji: —Mnay'íxjadap tse'e jets ka'a ve'e pan mvin'aa'njadat, ⁵kux míndape'e numay juu' ve'e natyijjadap jets ats je'e ve'e, jetse'e vya'andat: "Ats xa je'e ve'e je Cristo, juu' ve'e je Nte'yam vyinkoon jetse'e yakkutojknit." Ax numay tse'e yakvin'aa'ndat.

⁶Ax ku tse'e xmótudat jets je atso'oxe'e toojnjilup jets je atso'ox kats, ka'a tse'e mnavyinma'yunmo'ojadat, kux nupaamdúkani je'e ve'e jetse'e ve'em tyónjut kyótsjut. Ax ka'anumts je'e ve'e jye'ya vye'nat je itakax, ⁷kux najkxpe'e je jayu ñacho'oxpájkada to'k nación jets jado'k nación, to'k kutojkun jets

jado'k kutoj'kun. Jéjap tse'e je yooj jets je məkk o'x may viijn. ⁸Ve'em tse'e je tsaachpaatun du'lukva'anut.

⁹Van'itts miitse'e jem je jayu kya'm myakpámdat jetse'e myakjomtónat myaktitónat kuxe'e ats xjaanchjávada.

¹⁰Van'itts atse'e numay xkoo'knatyukpajkjidinit, namyu'ékjadap namyujot'ánjadape'e, jetse'e jem je jayu kya'm ñapyámjadat to'k jado'k.

¹¹Jéjadap tse'e juu' ve'e natyijjadap je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpada. Numayts je'e ve'e je jayu juu' je'e ve'e vyin'aa'ndap. ¹²Nuyókape'e ooy je kyo'oy je'e, je'e kajx tse'e numay kyoo'knachojkjidinit to'k jado'k. ¹³Ax pan pan tse'e dumuté'ni'p je tsaachpaatun, je'e tse'e joojntykinup xa'ma kajx.

¹⁴Yakvaajnjadape'e je jayu je oy kats je oy ayook pan joma jatye'e chaanada to'k it to'k naxviijn, ve'em tse'e dunujávadat jets chajkpe'e je Nte'yam jetse'e je jayu ñapyajmjidinit jem je'e y'am kya'm. Ku ve'e ve'em tyónjut kyótsjut, ax van'it tse'e ya it kyajxnit.

¹⁵Je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa Daniel, je'e tse'e du'ava'ni je'e pane'e je kunuu'kx it duyakvintsa'kintókiyup. (Va'an duvinmótuvu pan pane'e nakukojtsp.) Ku miitse'e x'íxtat jets jem je'e ve'e y'lit joma ve'e kyapaa'tyju, ¹⁶van'it tse'e pan pan jatye'e ve'nadap yaja judéait y'lit jaat, va'an tse'e duke'ekta jetse'e ñajkxtat jem tonun viinm kopk viinm. ¹⁷Jets pan pan jatye'e jem azotea ni'kxm ve'nadap, ka'a tse'e jep tyujkp y'uktajkidinit jetse'e ti

duyakpítsumdat. ¹⁸Pan pan jatye'e ve'niduvap jem kam jootm, ka'a tse'e dunuvimpítat je vyit.

¹⁹iAyoov xa je'e ve'e je jyootta je ta'axtajkta juu' ve'e kanuva'ajtsap ve'nadap van'it jets pan pan jatye'e yak'onuktsi'tstup vye'nat!

²⁰Nutsapkotsta jetse'e ve'em kyatónjut ku ve'e xox aats ukpu poo'kxtkun xaaj vye'nat, ²¹kux van'ite'e je jayu chaachpaa'ttat ve'em ax jo'n ni vin'ita kyatúnjuna ku ve'e ya it choo'ntk jets uxyam paat, jetse'e ni je vin'ita kyoo'ktoojnjinit. ²²Ax ñupaajmtki tse'e je Nte'yam jetse'e duyakkónat je it ku ve'e je jayu chaachpaa'ttat. Pan kujyek xa ve'e je tsaachpaatun, ni pana tse'e kyatso'okut van'it. Ax ñupaajmtki tse'e je Nte'yam jetse'e duyakkónat je it ku ve'e je jayu chaachpaa'ttat, yakkónapts je'e ve'e je jayu kajxta juu' ve'e vyinkoon.

²³'Ax pan jidu'um tse'e myaknaajmada: "Ixta, uxyaja tse'e je Cristo", ukpu "Ixta, uxxim tse'e je Cristo", ka'a tse'e xjaanchjávadat. ²⁴Kux mindape'e juu' ve'e natyijjadap jets ats je'e ve'eda, jets juu' ve'e natyijjadap je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpada, tyóndapts je'e ve'e je mújit nuja'vin jets je mújit atuva jetse'e je jayu dutukvin'aa'ndat, pan kuy'o'yixjada ve'e jetse'e duvin'aa'ndat pan pan jatye'e je Nte'yam vyinkoon. ²⁵Ta xa ats miitse'e ntukvinkótsada namka'ana ve'e ve'em jyaty. ²⁶Je'e kajx tse'e, pan myaknuujmidupe'e: "Ixta, uxxim xa je'e ve'e je Cristo joma ve'e je jayu kyatsuuna", ka'a tse'e xnunajkxtat; uk pan myaknuujmidup: "Ixta, uxep tujkp

xa je'e ve'e je Cristo", ka'ats miits je'e ve'e xjaanchjávadat. ²⁷Kux ve'em ax jo'n to'k je vítsuk yak'ix jetse'e y'ajaj y'atu'kx jem joma ve'e je xaaj pyítsum jets jeja paat joma ve'e je xaaj tyaka, yak'ixpap tse'e oy ku atse'e nmiinnuvat jado'k nax, ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamdúka Ijtp. ²⁸Va'ajts xa ve'e yaknujávát pan joma ve'e je jayu ve'em yakvin'aa'nút, kux joma ve'e y'it je tánuk aa'k, jem tse'e je no'op ñay'amókajada.

Vintso myiinnuvat je Cristo

(Mr. 13.24-37; Lc. 21.25-33; 17.26-30, 34-36)

²⁹'Ku ve'e ñaxút je tsaachpaatun, tun jatyji tse'e je aampa xaaj vyinkoo'tsat, ka'a tse'e je aampa po'lo y'uk'aannuvat, kustákadap tse'e je maatsa; jets je makkin juu' ve'e ya tsajmit it, xytuyoy'oyuyps je'e ve'e je Nte'yam. ³⁰Van'it tse'e jem tsajviinm xpajktinit je nuja'vin jets miimp atse'e, ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamdúka Ijtp; yaxpáktape'e je jayu pan joma ve'e chaanada yaja naxviijn jets atse'e x'íxtat ku atse'e nmiinnuvat jem vínuts jootm je kutojkun maat jets ooy je majin maat. ³¹Van'ite'e ku ve'e je trompeta makk xyo'oxut, nkéxupts atse'e je n'aangelestajk, yaknay'amojkijidinuyps je'e ve'e pan pan jaty atse'e nvinkoon vinxup to'k it to'k naxviijn jets je vaat joma ve'e ya tsajmit it kyukaxa.

³²Ixta je higo kup. Ku ve'e je y'axén y'a'onuk'taka jetse'e je y'aajy pyítsumnuva, mnuja'viduyps miits je'e ve'e jets támani ve'e je xakopk.

³³Ax nay ve'empa tse'e ku ve'e x'íxtat jets toojnjup kojtsjup'e

juu' atse'e nkajtsp, nujávadats jets támani je'e ve'e vye'nat ku atse'e nmiinnuvat. ³⁴Tyúvam xa ats miitse'e nnaajmada jets nujom ya'a ve'e tyónjut kyótsjut namka'ana ve'e y'oo'kkáxta ya jayu juu' ve'e uxyam joojntykidup. ³⁵Káxup náxup tse'e ya tsajmit it jets ya naxviijnit it; ax ats je nkats je n'ayook, ni je vin'ítats je'e ve'e kyapaa'náxut.

³⁶'Ka'a tse'e je jayu dunujávada vin'ite'e je xaaj dupaa'tut ku ve'e ve'em tyónjut kyótsjut, ni je aangelesa tse'e dukanujávada juu' ve'e jem tsapjootm, ni atsa tse'e nkanuja'viva, ats, je Nte'yam je y'Onuk, je Dios Tee'ji ve'e dunuja'vip.

³⁷'Ve'em ax jo'n tyoojnji kyojtsji ku ve'e je Noé jyoojntyki, nay ve'empa tse'e tyoojnjinuvat van'it ku atse'e nmiinnuvat, ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamdúka Ijtp. ³⁸Ku ve'e je naakukóma kyanaxyna vye'na, kaaydup ooktup tse'e je jayu, yaa'vyajktup ta'axpajktup, van'it paat tse'e ve'em dutoondi ku ve'e je Noé jep arca jaatp tyajkini. ³⁹Ax ka'a tse'e dunuja'vidi vin'ite'e myínut je xaaj ku ve'e ñaakukómadat, van'ítnume'e dunuja'vidi ku ve'e je naakukóma jye'y jetse'e y'oo'kkajxtini. Nay ve'empa tse'e van'it jyajtpat ku atse'e nmiinnuvat jado'k nax. ⁴⁰Je xaaj, numejtsk tse'e je yaa'tyajk vye'nadat jem kam jootm, to'k tse'e yakvoovnit, jado'k tse'e tyaannit; ⁴¹numejtsk tse'e je ta'axtajk jajtsp vye'nadat, to'k tse'e yakvoovnit, jado'k tse'e tyaannit.

⁴²'Nakyujoojntykajada miits, kux ka'a xa ve'e xnujávada vin'it

atse'e nmiinnuvat jado'k nax.

⁴³Nujávada ya'a, pan kudunujava xa ve'e je kutajk pan vin'ite'e koo'ts je mee'tspa tyakava'añ, joojntyk tse'e ñaajk'ítjut jetse'e dukayakjátut jetse'e je tyajk duyak'ava'atsut jetse'e je pyaamdúk yakmee'tsjat.

⁴⁴Apaamduka ve'e mnaajk'ítjadat, kux kavinmaaype'e mve'nadat ku atse'e nmiinnuvat jado'k nax, ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamduka ljtp.

Je oy ix'ijtpa jets je ko'oy ix'ijtpa

(Lc. 12.41-48)

⁴⁵Je jáyuda juu' ve'e kuvij jetse'e oy dutonda juu' ve'e je Nte'yam chajkp, ve'emts je'e ve'eda ax jo'n to'k juu' ve'e je toonk oy du'ix'ijtp jetse'e je vyintsán tyukkatákaja jetse'e du'ix'ítut je toompatajk. Van'it tse'e je vyintsán chaa'n. ⁴⁶Ax ku tse'e je vyintsán jye'yni, van'it tse'e du'ix jets oye'e dukutyún je ayook juu' ve'e yakta'nuxju. Xoonts je'e ve'e je ix'ijtpa ku ve'e ve'em je vyintsán pyaa'tyju. ⁴⁷Tyúvam xa ats miitse'e nnaajmada jets je vyintsane'e tukkatájkikáxpup jetse'e du'ix'ítut nujom juu' jatye'e y'ixp jyayejpp.

⁴⁸Ka'ats je'e ve'e vye'ema ax jo'n to'k je ix'ijtpa juu' ve'e dunasja'vip jets tánape'e je vyintsán, ⁴⁹jetse'e dujomton'ukva'añ dutiton'ukva'añ je vyintsán je tyoompada, jetse'e je mookjuva dumaatkáy dumaat'uu'k. ⁵⁰Kavinmaayp tse'e vye'nat je xaaj ku ve'e je vyintsán jye'ynit jetse'e ve'em yakkupaadat. ⁵¹Van'it tse'e je vyintsán je tsaachpaatun myo'ojut jetse'e pyámjut joma ve'e je jayu juu' ve'e mejts'aajax mejtsjootax. Jem tse'e numay yaaxtinit jem tse'e numay ñatyatskaa'tjidinit.

**Numajk je kiixata'ax
tukmu'a'ixmojkin**

25 'Jidu'um xa ve'e jyátut maat je jayu pan pan jatye'e ituvaandup jem je Nte'yam y'am kya'm. Ve'em xa je'e ve'eda ax jo'n jyajty numajk je kiixata'axta juu' ve'e je tya'kxpa dukoõndu jetse'e ñajkxti jeja je navyajkjuva tyak'aajy, je ta'axpajkpa ve'e ojts du'a'ixta. ²Numugooxk tse'e je kiixata'axta oyvintsova juu' dutonda, jets je janumugooxk, oy tse'e juu' dupayo'oyda. ³Juu' tse'e oyvintsova juu' dutoondup, ka'a tse'e je aceite dukoõndi munuyojk jetse'e je tya'kxpa kudujaa'kpaajmjidi; ⁴ax juu' tse'e oy juu' dupayo'ydup, kyoõndu tse'e je aceite munuyojk, apuke'e juu' ve'e je tya'kxpa myaat. ⁵Ku ve'e je ta'axpajkpa tya'ni, manajxtinu tse'e nujom je kiixata'axta. ⁶Tso'm jo'n tse'e je jayu makk kyajts jidu'um: "iUxeme'e myets je ta'axpajkpa; najkxu xmaatnavyaa'tjada!" ⁷Van'it tse'e je kiixata'ax pyojtukti jetse'e je tya'kxpada du'apaajmtkidi. ⁸Van'it tse'e je numugooxk juu' ve'e oyvintsova juu' dutoondup, je'e tse'e dunuuujmidu je numugooxk juu' ve'e oy juu' dupayo'ydup: "Mooyk aats to'k aaj je m'acéiteda kux pi'tsnupe'e aats ya nta'kxpa." ⁹Ax jidu'um tse'e je numugooxk y'atsoojvjidi: "Ka'ase'e, kux ka'a xa ve'e xnupaadijmdat; ñojk'óye'e najkxu mje'e xjoyda." ¹⁰Ax namvaat tse'e ojts dujoyda je y'acéiteda, van'it tse'e jye'y je ta'axpajkpa. Je kiixata'axta juu' ve'e apaamdukani ve'nidup, myaattajkiduts je'e ve'e

xaajiva je ta'axpajkpa. Van'it tse'e je tajk y'atojkni. ¹¹Ku ve'e jye'ydinuva je numugooxk kiixata'axta juu' ve'e oyvintsova juu' dutoondup, van'it tse'e vyaandi: "iTe', te', yak'avaatsjik aats to'k aaj ya mtajk!" ¹²Van'it tse'e yak'atsoovdi: "Tyúvam xa ats miitse'e nnaajmada jets ka'a ats miitse'e n'ixada."

¹³Van'it tse'e je Jesús jyaa'kvaajñ: —Nakyujoojntykajadats, kux ka'a ve'e xnujávada ti xaaj ti hora atse'e nmiinnuvat jado'k nax.

Je meen tukmu'a'ixmojkin

¹⁴Je Ntelyam xa ve'e je jayu duyakkutojkjip. Ve'em xa je'e ve'e ax jo'n to'k je yaa'tyajk juu' ve'e jékum najxuvaan jetse'e dUVatsaajv je tyoompatajk jetse'e je myeen dutukkatajki jetse'e duyaktóndat.

¹⁵Nuto'k tse'e dutukkatajki mugooxk je meen juu' ve'e va'ajts tsóvax, jets jado'k mejtsk je meen, jets jado'k to'k je meen. Ax akijpxa tse'e chov je meen. Ve'eme'e to'k jado'k dutukkatajki jetse'e duyaktóndat pan vintso ve'e je vijin je kejun dujayepta. Van'it tse'e chaa'n jetse'e jékum ñujkx. ¹⁶Je toompa juu' ve'e mugooxk je meen yaktukkatajki, yaktompajkkojts je'e ve'e je vyintsán je myeen jetse'e duyaknuvojki jamugooxk je meen. ¹⁷Nay ve'empa tse'e je toompa juu' ve'e yaktukkatajki mejtsk je meen, je'e tse'e duyaknuvojki jamejtsk je vyintsán je myeen. ¹⁸Ax je toompa juu' ve'e to'k je meen yaktukkatajki, je'e tse'e je vyintsán je myeen dutaji.

¹⁹Ta'ni tse'e je vyintsanda jetse'e vyimpijtnuva. Van'it

tse'e nuto'k jaty je tyoompa dUVatsaajv jetse'e du'amotutúvidi vintso ve'e je myeen duyaktoondi. ²⁰Too'vajkp tse'e jye'y je'e juu' ve'e yaktukkatajki mugooxk je meen. Myooy tse'e je vyintsán majk je meen; jidu'um tse'e dunuuji: "Vintsán, mugooxk xa ats mitse'e je mmeen xtukkatajki, uxyájats je'e ve'e jamugooxk juu' atse'e mpajk." ²¹Van'it tse'e je vyintsán ña'muxji: "Oyse'e, oy toompa xa mitse'e, ve'eme'e juu' xtun ax jo'n yaktsak. Oy tse'e xyaktún juu' ve'e vee'n, mayts ats mitse'e juu' ntukkátakat. Tukputkxoojntkikts ats joma ve'e ats je nxoojntkun." ²²Van'it tse'e jye'y je'e juu' ve'e yaktukkatajki mejtsk je meen, myooy tse'e je vyintsán maktaaxk je meen, jetse'e vyaajñ: "Vintsán, mejtsk xa ats mitse'e je mmeen xtukkatajki, uxyájats je'e ve'e jamejtsk juu' atse'e mpajk." ²³Van'it tse'e je vyintsán ña'muxji: "Oyse'e, oy toompa xa mitse'e, ve'eme'e juu' xtun ax jo'n yaktsak. Oy tse'e xyaktún juu' ve'e vee'n, mayts ats mitse'e juu' ntukkátakat. Tukputkxoojntkikts ats joma ve'e ats je nxoojntkun." ²⁴Ax ku tse'e jye'y je toompa juu' ve'e to'k yaktukkatajki je meen, van'it tse'e je vyintsán dunuuji: "Vintsán, nnuja'vip xa atse'e jets ka'a mitse'e je tukmo'tun xjayep, je'e ve'e m'amótup juu' ve'e mkanupujkp jets je'e ve'e mpakmujkp juu' ve'e mkatuump. ²⁵Je'e kajxts ats mitse'e ntsa'ki jets atse'e ojts ya mmeen ntaja. Ax uxyájats ya'a ve'e juu' ats mitse'e xtukkatajki." ²⁶Van'it tse'e je vyintsán y'atsoojvji: "Mits, ko'oy

toompa, ni vinxupa xa ats mitse'e xkatuujnja. Ve'em xa mitse'e mva'añ jets je'e atse'e n'amótup juu' atse'e nkanupujkp jets je'e atse'e mpakmujkp juu' atse'e nkatuump.

²⁷ Kuxtukkatajki xa ve'e je jayu ats je nmeen jetse'e kuduyaknuvojki; ax kuts atse'e kunvimpijtni, van'itts atse'e kunyakvimpijt je meen maat je myunvojkin.” ²⁸ Van'it tse'e yaknuujmidi pan pan jatye'e jem ve'nidup: “Pajkjada ya'a to'k je meen jetse'e xtukkatakadats je'e juu' ve'e dumaat majk je meen. ²⁹ Kux pan pan xa ve'e juu' dujayejpp, jaa'kyakmo'op tse'e, ax ve'em tse'e ooy juu' dutunjayéput; ax pan pan tse'e juu' dukajayejpp, yakpajkjap tse'e nujom, je'e paatele juu' ve'e yuu'n vee'n jyayejpp.

³⁰ Ax ya toompa juu' atse'e xkatoojnjip, yakpítsumdinit jets pamda jem akoo'ts ítum. Jem tse'e numay yaaxtinit jem tse'e numay ñatyatskaa'tjidinit.” Jidu'um tse'e je toompa je vyintsán vyaajñ.

Ku anañujoma je jayu yaktokimpayo'ynit

³¹ Van'it tse'e je Jesús jyaa'kvaajñ: —Ku xa atse'e je va'ajts aangelestajk nmaatmínut je majin maat, ajxtukupts atse'e jeja nkutojkun tsuujntkun kujx, ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamduka ljt. ³² Nujom tse'e je jayu juu' ve'e tsuunidup vinxup to'k it to'k naxviijn, je'e tse'e nay'amojkikáxadap jeja ats nvinkujk; ats tse'e apuk mpaamdinup to'k jado'k, ve'em ax jo'n je carnero vinténiva apuk dupum je carnero jets apuk je chivo.

³³ Je jayu juu' ve'e ve'em ijttup ax jo'n je carneeroda, jéjats ats je'e ve'e mpámdat ats n'aka'yun pa'ayi; jets je jayu juu' ve'e ve'em ijttup ax jo'n je chívoda, jéjats ats je'e ve'e mpámdat ats n'anajapa'ayi. ³⁴ Van'itts atse'e, je Yakkutojkpa, nnaajmadat pan pan jatye'e jeja ats n'aka'yun pa'ayi: “Míndats miits. Ats je nTee' je kyunoo'kxun maat tse'e m'itta. Tákada yam ats nkutojkun jootm, myak'apaajmtkijidu xa miits ya'a ve'e ka'anume'e je it choo'nduk vye'na. ³⁵ Kux ku atse'e nyu'oo'kji, xyakkaayduts atse'e; ku atse'e ntaatsi, xmooyduts atse'e je tsoxk naaj; ku atse'e najxpa jayu nve'na, xyakmataanduts atse'e; ³⁶ ku atse'e je vit je xox xka'ijtji, xxojtuts atse'e; ku atse'e pajkjup nve'na, xku'íxtuts atse'e; ku atse'e jep poxuntujkp nve'na, xku'íxtuvats atse'e.” ³⁷ Van'it tse'e y'atsóvdat je'eda pan pan jatye'e tuv jáyuvidup joojntykidup: “Maja Vintsán, ¿vin'itts aats mitse'e n'ix jets mitse'e myu'oo'kji, jets aats mitse'e nyakkaaj? ¿Vin'itts aats mitse'e n'ix jets mitse'e mtaatsi, jets aats mitse'e je tsoxk naaj nmoojy? ³⁸ ¿Vin'itts aats mitse'e n'ix jets najxpa jayu mitse'e, jets aats mitse'e nyakmataajñ? ¿Vin'it tse'e je vit je xox mka'ijtuxji, jets aats mitse'e nxajx? ³⁹ ¿Vin'itts aats mitse'e n'ix pajkjup ukpu jep poxuntujkp, jets aats mitse'e ojts nku'ix?” ⁴⁰ Van'itts atse'e n'atsóvdat: “Tyúvam xa ats miitse'e nnaajmada jets nujome'e juu' ve'e mtoojnjidu ats je n'utsatajk, vinxupe'e dukanumaja je jayu, ve'emts je'e ve'e ax jo'n atse'e viinm miits kuxtoojnjidi.”

⁴¹ Van'itts atse'e nnaajmadat pan pan jatye'e jeja ats n'anajapa'ayi: "Vinva'kva'atsta ats, ko'oñukótsada, najkxta jem janjootm juu' ve'e xa'ma kajx tooy, je'e juu' ve'e apaamdukani ijtp jetse'e jem chaachpaattinit je ko'oyjáyuvap maat je kyo'oy aangelestajkta. ⁴² Kux ku atse'e nyu'oo'kji, ka'ats atse'e xyakkaaydi; ku atse'e ntaatsi, ka'ats atse'e je tsoxk naaj xmooydi; ⁴³ ku atse'e najxpa jayu nve'na, ka'ats atse'e xyakmataandi; ku atse'e je vit je xox xka'ijtji, ka'ats atse'e xxojxti; ku atse'e pajkjup nve'na jets ku atse'e jep poxuntujkp nve'na, ka'ats atse'e ojs xku'ixta." ⁴⁴ Van'itts atse'e x'atsóvdat: "Maja Vintsán, žvin'itts aats mitse'e n'ix jets mitse'e myu'oo'kji, uk mtaatsi, ukpu najxpa jayu mve'na, ukpu je vit je xox mka'ijtuxji, uk pajkjup mve'na, ukpu jep poxuntujkp mve'na, jets aats mitse'e nkaputajki?" ⁴⁵ Van'itts atse'e n'atsóvdat: "Tyúvam xa ats miitse'e nnaajmada jets nujome'e juu' ve'e mkatoojnidi je jayu, vinxupe'e dukanumaja je jayu, ve'emts je'e ve'e ax jo'n atse'e viinm miits kuxkatoojnidi." ⁴⁶ Je'eda tse'e najkxtap joma ve'e xa'ma kajx chaachpaattinit; ax je'eda juu' ve'e tuv jáyuvidup joojntykidup, je'e tse'e najkxtap joma ve'e xa'ma kajx jyojntykidinit.

Ku je israeejlit jayu dukojtsmojkti jetse'e je Jesús dumátstat

(Mr. 14.1-2; Lc. 22.1-2; Jn. 11.45-53)

26 Ku ve'e je Jesús vyankujx, van'it tse'e je y'ixpajkpatajk dunuujmi:

²—Ax jo'n miitse'e xnujávada jo'n, vajxkm xa ve'e je pascua xaaj dupaa'tut. Je xaajts atse'e jem je jayu kya'm nyakpámút juu' atse'e xtso'oxpajktup, jets atse'e cruuzpét n'ítut, ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamduka Ijtp.

³ Van'it tse'e ñay'amojkijidi je tee'tajk je vyintsanda maat je tsaptujkpit yak'ixpajkpatajkta jets je israeejlit je myújit jáyuda. Jep tse'e ñay'amojkijidi je Caifás tyak'ap, je'e tse'e ijt tee' juu' ve'e dunuvintsanikajxp je tee'tajkta van'it. ⁴ Jep tse'e dukojtsmojkti pan vintso ve'e je Jesús dumátstat je taay maat, jetse'e duyakjay'oo'kjadat. ⁵ Jidu'um tse'e ñavyaajnidi:

—Ka'a tse'e nmajtsumdat ku ve'e je xaaj tyunju vye'nat kux ku ve'e je numay jayu yoojmuktat y'ajxuktat.

To'k je ta'axtajk dupaajmji je pa'ajk xoo'kpa naaj je Jesús

(Mr. 14.3-9; Jn. 12.1-8)

⁶ Jem tse'e betániait kyajpun kajxm je Jesús vye'na jem je Simón tyak'am, je'e juu' ve'e leprapajkjup y'ijit. ⁷ Kaayp tse'e je Jesús vye'na, van'it tse'e vyinkutámiji to'k je ta'axtajk maat to'k je poo'p tsaaj apajkin juu' ve'e je pa'ajk xoo'kpa naaj dumaat juu' ve'e tsóvax aa'k. Van'it tse'e je Jesús dutukxakteejmukkujx. ⁸ Ku tse'e je y'ixpajkpatajk du'ixti, jotma'ttu tse'e, jetse'e vyaandi:

—¿Tyajxts ya'a ve'e koojyji duyakvintoki? ⁹ Kuyaktaa'k xa ya'a ve'e tsóvax jetse'e je ayoova jayu je meen yakmo'ot.

¹⁰Ñuja'vits je'e ve'e je Jesús vintso ve'e vyaandi, van'it tse'e je y'ixpajkpatajk dunuujmidi:

—¿Tyajxse'e xvinma'yunmo'oda ya ta'axtajk? e Oy xa je'e ve'e juu' ats ya'a ve'e tuxtuujnja. ¹¹M'ittap xa miitse'e xa'ma maat je ayooova jayu; ax ka'ats atse'e xa'ma n'uk'ijtnit miits maatta. ¹²Juu' xa ve'e ya ta'axtajk tudutún ku atse'e tuxtuknutem ya pa'ajk xoo'kpa naaj, y'apaajmtkipts ya'a ve'e ats je nnunaxtajkin. ¹³Tyúvam xa ats miitse'e nnaajmada, pan joma ve'e yaktukka'amáy je oy kats je oy ayook vinxup to'k it to'k naxviijn, yakkojtspapts je'e ve'e juu' atse'e ya ta'axtajk tuxtuujnja, ve'em tse'e yaktukjaa'myjejtsnit.

Ku je Judas dukojtsmojkti maat je tee'tajk je vyintsanda

(Mr. 14.10-11; Lc. 22.3-6)

¹⁴Je Judas Iscariote, nuto'k je ixpajkpa juu' ve'e numakmejtsk ijttu, je'e tse'e ojts dumaaatnakyótsjada je tee'tajk je vyintsanda, ¹⁵jetse'e dunuujmidi:

—¿Tis atse'e xmo'odap pan mpuump atse'e je Jesús jem miits mka'mda?

Van'it tse'e tyukvinva'nijidi ii'px majk je meen juu' ve'e plata. ¹⁶Van'it tse'e je Judas du'ixti pan vintso ve'e je Jesús dupámüt jem je'e kya'mda.

Je Maja Vintsán je y'a'ox

(Mr. 14.12-25; Lc. 22.7-23;

Jn. 13.21-30; 1 Co. 11.23-26)

¹⁷Ku ve'e je muto'k xaaj dupaaty ku ve'e je tsapkaaky yakkay juu' ve'e je levadura dukamaat, van'it

tse'e je Jesús je y'ixpajkpatajk vyinkutámijidi. Van'it tse'e je Jesús du'amotutúvidi:

—¿Jómase'e xtsak jets aatse'e najkx nyak'oya jetse'e nyaknajxumdat je pascua xaaj a'ox?

¹⁸Van'it tse'e y'atsaajv jetse'e ñajkxtat jem kajpun kajxm. Ku ve'e du'ixtat to'k je jayu juu' ve'e tyijp, jeja tse'e je'e tyak'aajy ñajkxtat. Van'it tse'e jyaa'kvaajñ:

—Jetse'e xnaajmadat: “Jidu'ume'e je yak'ixpajkpa vya'añ: Táminup xa ve'e ats je n'oo'kun. Jeja ve'e mtak'aajy ats je n'ixpajkpatajk je pascua xaaj a'ox ntukmaatyaknaxuva'añ.”

¹⁹Van'it tse'e je y'ixpajkpatajk dutoondi ax jo'n je Jesús tyukpavaajnjidi, y'apaajmtkidu tse'e je pascua xaaj a'ox.

²⁰Ku ve'e je it cho'oini, van'it tse'e je Jesús je ñumakmejtsk ixpajkpatajk dumaaatnajxti a'óxiva.

²¹Kaaydup tse'e vye'nada, van'it tse'e je Jesús vyaajñ:

—Tyúvam xa ats miitse'e nnaajmada jets nuto'ke'e miitsta juu' atse'e xpámup jem je jayu kya'm juu' atse'e xtso'oxpajktup.

²²Van'it tse'e ooy tyunsaachvinmapyajkti jetse'e to'k jado'k je Jesús du'amotutúvidi:

—Maja Vintsán, ¿ats je'e vine'e?

²³Van'it tse'e je Jesús y'atsaajv: —Nuto'k je'e ve'e juu' ve'e je kya'aj tudupum yam plato jootm ats maat, je'ets je'e ve'e juu' atse'e xpámup jem je jayu kya'm juu' atse'e xtso'oxpajktup. ²⁴Ax je'emts atse'e mpanujkxp je too' juu' ve'e javyet ijtp ats kajx jep Kunuu'kx Jatyán kujxp, ats, je Jayu Juu'

ve'e Nupaamdüka Ijtp. iAx ayoots je'e ve'e je jyoot je jayu juu' atse'e xpámup jem je jayu kya'm juu' atse'e txso'oxpajktup! Nuyojk oy xa ve'e kuy'ijtxjji je jayu ku ve'e kúkyake'x.

²⁵Van'it tse'e kyajts je Judas juu' ve'e paajmjninup jem je jayu kya'm juu' ve'e tso'oxpajkjjudup. Jidú'um tse'e vyaajñ:

—Yak'ixpajkpa, ¿ats je'e vine'e?

Jetse'e je Jesús y'atsoojvji:

—Mits xa je'e ve'e, ve'em ax jo'n viinm tumva'añ.

²⁶Kaaydup tse'e vye'nada, jetse'e je Jesús dukaajn je tsapkaaky, je Nte'yam dukukojsji, jetse'e dutojkva'kxjidi je y'ixpajkpatajk. Van'it tse'e vyaajñ:

—Kayda, ya'a je'e ve'e ats je nni'kx je nkojk.

²⁷Van'it tse'e dukoompa je tuk'a'ooguin, je Nte'yam dukukojsji, jetse'e dumoojy je y'ixpajkpatajk, jetse'e vyaajñ:

—Oo'kta juu' ve'e ya tuk'a'ooguin myaat. ²⁸Ya'a je'e ve'e ats je nnuu'pun. Kux ku atse'e n'oo'kut, nyaktaajnjadapts ats miitse'e to'k je nam kojstán. Je numay jáyuts atse'e nku'oo'kap jetse'e ve'em je tyokin yakmee'kxjadat. ²⁹Ax nmujmidupts ats miitse'e jets ka'a atse'e n'uk'ooknuvat je tsaaydum pa'ajk naaj, van'itnume'e ku ats miitse'e ntukmaat'oo'ktat je ñam je'e jem ats je nTee' kyutojkun jootm.

Ku je Jesús du'ava'ni jets je Pedro ve'e kanatyukpákjup

(Mr. 14.26-31; Lc. 22.31-34; Jn. 13.36-38)

³⁰Van'it tse'e to'k je uv du'aavdi jetse'e ñajxxti jem Olivos Kopk

viindum. ³¹Van'it tse'e je Jesús je y'ixpajkpatajk dunuujmidi:

—Nujom xa ats miitse'e xmaso'oktat uxyam ya tsooj, kux jidú'ume'e javyet jep Kunuu'kx Jatyán kujxp: “Nyak'oo'kup xa atse'e je carnero vinténiva jetse'e je carnero y'anomva'kxtat.” ³²Ax kuts atse'e njoojntykpajknuvat, najkxufts atse'e jem galiléait y'it jootm; ux'ookts miitse'e jem mje'yadat.

³³Van'it tse'e je Pedro y'atsoojvji: —Mjamaso'okjada ve'e anañujoma, ka'ats ats mitse'e nmaso'okut.

³⁴Van'it tse'e je Jesús ña'muxji: —Tyúvam xa ats mitse'e nnuujma, jets uxyam ya tsooj, ka'anume'e je na'atseev y'aya'axy vye'nat, mutoojk náxipts ats mitse'e xkanatyukpukju vye'nat.

³⁵Van'it tse'e je Pedro y'atsaajv: —Kunja'aa'k xa atse'e mits maat, ka'ats ats mitse'e nkanatyukpákjut. Tum ve'em tse'e vyaanduva nujom je myu'ixpajkpatajk.

Ku je Jesús chapkajts jep Getsemaní

(Mr. 14.32-42; Lc. 22.39-46)

³⁶Van'it tse'e je Jesús je y'ixpajkpatajk dumaatje'y joma ve'e to'k je it juu' ve'e Getsemaní duxaaj; jem tse'e dunuujmi je y'ixpajkpatajk:

—Tsaanada yaja namvaat atse'e xim tso najkx ntsapkats.

³⁷Pyavoov tse'e je Pedro jets numejtsk je y'ixpajkpa juu' ve'e je Zebedeo je myajntktajk. Van'it tse'e chaachvinmapyujk jetse'e ñavyinma'yunmoojyji, ³⁸jetse'e dunuujmidi je'e juu' ve'e pyavoovdu:

—Tsaachvinmaayp xa ve'e ats ya njoot ya nja'vin oo'kun am paat. Tanda yaja jetse'e joojntyk m'ittat ats maat.

³⁹Van'it tse'e je Jesús javee'n jyaa'knujkx jetse'e je vyiijn je y'laaj dutukpaaty je naax jetse'e chapkajts. Jidu'um tse'e vyaajñ:

—Tata, pan m'o'yixjup xa ve'e, kadi xyakjaty jets atse'e xtukkada'akut ya tsaachpaatun; ax ka je'ep tse'e mtónup juu' atse'e ntsajkp, je'e ve'e mtónup juu' mitse'e mtsajkp.

⁴⁰Van'it tse'e vyimpijtnuva joma ve'e dumasookti je y'ixpajkpada; maadup tse'e dupaatti. Van'it tse'e je Pedro dunuujmi:

—¿Ka'a ve'e tum'o'yixjada jetse'e ats maat joojntyk kum'litta otyo'k hora? ⁴¹Nakyujoojntykajada jets tsapkotsta jetse'e mkaka'adat jep tokin jaatp. Je jayu je jyoot je jya'vin, chajkpts je'e ve'e jetse'e dutónut juu' ve'e je Nte'yam chajkp; ax ayonuktákats je'e ve'e je jayu je ñi'kx je kyopk.

⁴²Van'it tse'e mumejtsk nax ñajkxnuva jetse'e jidu'um chapkajts:

—Tata, pan ka'a xa ve'e m'o'yixju jets atse'e xkatukkada'akut ya tsaachpaatun, va'an tse'e ve'em dutunju ax jo'n mitse'e xtsak.

⁴³Van'it tse'e vyimpijtnuva; maadup tse'e dupaatnuva je y'ixpajkpada kux ka'a ve'e je tsooj du'ukmuténidini. ⁴⁴Van'it tse'e dumasookti jetse'e mutoojk nax ojts chapkojtsnuva. Nay vanxúpyam tse'e chapkajts. ⁴⁵Van'it tse'e vyimpijtnuva joma ve'e je y'ixpajkpada jetse'e dunuujmide:

—¿Mmaadup mpo'o'kxtupna ve'e? Ta xa ve'e je tiempo dupaatni jets atse'e nyakpámüt jem je tókinax jayu kya'm, ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamduka Ijtp. ⁴⁶Pojtukta jets duja'mda. Jeja xa ve'e myejetsni juu' atse'e xpámup jem je jayu kya'm juu' atse'e xtso'oxpajktup.

Ku je Jesús yakmajch

(Mr. 14.43-50; Lc. 22.47-53; Jn. 18.2-11)

⁴⁷Kojtspna tse'e je Jesús vye'na ku ve'e je Judas jye'y, je'ets je'e ve'e nuto'k je ixpajkpa juu' ve'e numakmejtsk ijttu. Jem tse'e numay je jayu dumaatje'yada je yajkxy tsojx maat jets je kup maat, je tee'tajk je vyintsanda jets je israeejlit je myújit jayutajk, je'e tse'e kejjjudup. ⁴⁸Je Judas juu' ve'e je Jesús jem je'e kya'm dupaamnup, myooydu tse'e je nuja'vin vintso ve'e dunujávadat pan pan je'e ve'e je Jesús, ax ve'em tse'e dutónut ax jo'n je jayu je myujayu ooy dutuntsak. Jidu'um tse'e dunuujmide:

—Pan pants atse'e ntsuu'kxp, je'ets je'e ve'e, je'e tse'e mmátstap.

⁴⁹Kojtskajxpna tse'e je Judas vye'na, van'it tse'e divinkutami je Jesús jetse'e dunuujmi:

—iDios meep Yak'ixpajkpa!

Van'it tse'e dutsuu'kx. ⁵⁰Van'it tse'e je Jesús ña'muxji:

—Amigo, ¿tise'e mnumejtsp?

Van'it tse'e je jayu je Jesús divinkutámide jetse'e dumajtsi.

⁵¹Van'it tse'e to'k je jayu juu' ve'e je Jesús maat ve'nip, je'e tse'e je yajkxy tsojx duyakpítsum jetse'e dukuspojxi to'k ado'om je tyaatsk juu' ve'e dutoojnip je tee' juu' ve'e

dunuvintsanikajxp je tee'tajkta.

⁵² Van'it tse'e je Jesús ña'muxji:

—Paamnuva je myajkxy tsojx jep tyajk jaatp; kux nujome'e pan pane'e je jayu duyak'oo'kp je tsojx maat, nay je'ejyam tse'e tyuk'oo'knuvap. ⁵³ ¿Ka'a ve'e xnujava jets pan kun'amotu atse'e je nTee', tun jatyts atse'e xtuknukéxut nutoogupxuk majk miijl naxy je ángeles? ⁵⁴ Ax pan ve'em tse'e kujyaty, ¿vintsose'e tyónjut kyótsjut juu' ve'e vaamp jep Kunuu'kx Jatyán kujxp ats kajx?

⁵⁵ Van'it tse'e je Jesús je numay jayu dunuujmi:

—¿Ve'em ats miitse'e xnuminda je yajkxy tsojx maat jets je kup maat, jets atse'e xmátstat ax jo'n atse'e je mee'tspa kun'ijit? Jóvum xaaj xa atse'e tunyak'ixpuk jep maja tsaptujkp; ka'ats atse'e xmajtsti van'it. ⁵⁶ Uxyam tse'e ve'em jyaty jetse'e tyónjut juu' ve'e jep Kunuu'kx Jatyán kujxp jyaaydu je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpatajkta.

Van'it tse'e to'k ka'ajyji je y'ixpajkpatajk kyukeekjidi, naaydume'e duyaktaandi.

Ku je Jesús dūvinteni pan pan jatye'e dūnumájidup jep tsaptujkp

(Mr. 14.53-65; Lc. 22.54-55, 63-71; Jn. 18.12-14, 19-24)

⁵⁷ Van'it tse'e je'e pan pan jatye'e je Jesús dumajtstu, je'e tse'e duyaknajkxtu jeja je Caifás vyinkujk, je tee' je'e ve'e y'ijit juu' ve'e dunuvintsanikajxp je tee'tajkta. Jepe'e ñay'amojkijidi je tsaptujkpit yak'ixpajkpatajk jets je israeejlit je myújit jáyuda. ⁵⁸ Ax jékumji tse'e

je Pedro pya'ux'ookaja jep je tee' Caifás tyak'aagup paat. Jepts je'e ve'e tyajki jetse'e dumaat'ajxtkti je tsaptakmutoompatajk, je'e ve'e y'ixuvaampy pan vintso ve'e kyukaxa maat je Jesús.

⁵⁹ Je tee'tajk je vyintsanda maat je israeejlit je myújit jáyuda jets nujom pan pan jatye'e dunumájidup jep tsaptujkp, y'ixtidupts je'e ve'e vintso ve'e je Jesús kudunuvampetta jetse'e ve'em duyakjay'oo'kjadat.

⁶⁰ Ax ka'a tse'e dupaatti vintso ve'e kudunuvampejtti óyame'e numay je jayu myajva'kti juu' ve'e januvampetuvaajnjudup. Ux'ooknum tse'e myajva'kti numejtsk ⁶¹ juu' ve'e vaandu:

—Ya'a xa ve'e vaan: “X'o'yixjup xa atse'e jets atse'e ya maja tsaptajk nyakkutókiyut; toojk xaajts atse'e mpaamnuvat.”

⁶² Van'it tse'e tyeni je tee' juu' ve'e dunuvintsanikajxp je tee'tajkta, jetse'e je Jesús dunuujmi:

—¿Ni vinxupa ve'e mkah'atsav? ¿Vintso ve'e mkanakyukátsju ku ve'e myaknu'aa'na?

⁶³ Ama'at tse'e je Jesús tyaañ.

Van'it tse'e je tee' ña'muxji:

—Je joojntyk Nte'yam kajx, je'e kajx tse'e juu' tyúvam avana, vaajnja aats pan mitse'e je Cristo, juu' ve'e je Nte'yam vyinkoon jetse'e yakkutojknit, je'e je y'Onuk.

⁶⁴ Jetse'e je Jesús y'atsoojvji:

—Je'e xa atse'e, ve'em ax jo'n tuxkats. Vaampapts atse'e jets x'ixtap atse'e, ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamduka Ijtp, jets atse'e ntsaanat jeja je Nte'yam y'aka'yun pa'ayi, juu' ve'e nujom duka'mikajxp. Ve'emts atse'e

x'íxtuvat ku atse'e nkada'akut jem vínuts jootm.

⁶⁵Van'it tse'e je tee' je vyit ñatyuknukaa'tsvaatsji, je'e ve'e duyaknukel'xnatajkíp jets kyo'oyja'vipe'e, jetse'e vyaajñ:

—Ta xa ya'a ve'e je Nte'yam dūvinkojtspét ku ve'e ve'em vya'añ. ¿Tyajxts uu'me'e njaa'ktsojkumdat pane'e dū'ixtu dūmótudu juu' ve'e tyoon kyojts ka óyap? Ta tse'e x'amotunaxta vintso ya'a ve'e viinm tuvya'añ. ⁶⁶¿Vintsose'e xpayo'oyda?

Van'it tse'e y'atsoovdi:

—Jep tokin jaatp xa ya'a ve'e, vyinmajtsjup tse'e jetse'e y'oo'kut.

⁶⁷Van'it tse'e dūvinkutsóji, dutsii'kti, jetse'e dūvimpal'kxti dūjapa'kxti, ⁶⁸jetse'e jidū'um dūnuujmídi:

—Pan je Cristo mitse'e, inukótsuts n'it pan pane'e tumtsii'kju!

Ku je Pedro dukanatyukpajkji je Jesús

(Mr. 14.66-72; Lc. 22.56-62;

Jn. 18.15-18, 25-27)

⁶⁹Namvaate'e ve'em dūtonda dūnaajmada, jep tse'e je Pedro vye'na taagujkp chuuna. Van'it tse'e to'k je jajtspa je Pedro dūvinkutami jetse'e dūnuujmí:

—Mmaatvítppap xa mits ya'a ve'e tuy'it ya Jesús, ya galiléait jayu.

⁷⁰Van'it tse'e je Pedro dukanatyukpajkji je Jesús jeja nujom je'e vyinkujkta. Jidū'um tse'e vyaajñ:

—Ka'a xa atse'e nnujava pan ti mitse'e mkajtsp.

⁷¹Van'it tse'e je Pedro dūjaa'kmujékumi je Jesús jetse'e jye'y jep joma ve'e je zaguán. Van'it

tse'e y'ixji jado'k je jajtspa. Jidū'um tse'e dūnuujmídi pan pan jatye'e jep ve'nidup:

—Jem xa ya'a ve'e dūmaatvítppa xi Jesús, xi nazarétit jayu.

⁷²Van'it tse'e je Pedro dukanatyukpajkjinuva je Jesús, je Nte'yam duyaknajxy, jetse'e vyaajñ:

—Ka'a xa ats ya'a ve'e xi jayu n'ixa.

⁷³Ax ku tse'e vee'n je it ñajxy, van'it tse'e vyinkutámijidi pan pan jatye'e jep ve'nidup jetse'e jidū'um je Pedro dūnuujmídi:

—Tyúvam xa ve'e jets xi jyáyuva mitse'e, kux ve'eme'e je mkojtsun.

⁷⁴Van'it tse'e je Pedro y'atsaajv:

—Y'ixp xa je'e ve'e je Nte'yam jets ka'a ats ya'a ve'e xi jayu n'ixa juu' miitse'e mtijtip. Ñuja'vinuupts je'e ve'e je Nte'yam jets ko'oy nukotsa atse'e ntaannit pan ka'a atse'e tyuva juu' nkats.

Tun je'yji tse'e to'k je na'atseev y'ayaaxy. ⁷⁵Van'it tse'e je

Pedro dūjaa'myejts juu' ve'e je Jesús kyojts ku ve'e ña'muxji: “Ka'anume'e je na'atseev y'aya'axy vye'nat, mutoojk náxipts ats mitse'e xkanatyukpukju vye'nat.” Van'it tse'e je Pedro jep pyítsumni jetse'e ooy tyuntsaachvinma'yunyaaxy.

Ku je Jesús jem je Pilato kya'm yakpuujm

(Mr. 15.1; Lc. 23.1-2; Jn. 18.28-32)

27 Ku ve'e je it jyajtk, van'it tse'e nujom je tee'tajk je vyintsanda jets je israeeljit je myújit jáyuda, je'e tse'e dūkojtsmojkta pan vintso ve'e duyakjay'oo'kjadat je Jesús, ²tsum tse'e je Jesús duyaknajkxti jetse'e jem je Poncio

Pilato kya'm dupaamdi. Je rómaít yakkutojkpa juu' ve'e je maja kutojkun duka'mip van'it, je'e tse'e je Poncio Pilato dumooy y'ijit je kutojkun.

Ku je Judas ñaajk'oo'kji

³Je Judas juu' ve'e je Jesús jem je jayu kya'm dupaamnu juu' ve'e tso'oxpajkjudup, ku ve'e du'ixni jets nupaamdukani je'e ve'e jetse'e je Jesús y'oo'kut, van'it tse'e ooy jyoo'ktunnakyo'oyja'vijini jetse'e ojts je tee'tajk je vyintsanda jets je israeejlit je myújit jáyuda du'ukyavimpituvaajjini je ii'px majk plata meen juu' ve'e yakmooy.

⁴Jidu'um tse'e dunuujmidi:

—Ta xa atse'e ntokintún ku atse'e jem miits mka'm tumpum jetse'e y'oo'kut to'k je jayu juu' ve'e ka tókinaxap.

Van'it tse'e y'atsoojvjidi:

—¿Tisna aats je'e ntoonka? iMits xa ve'e mtoonk!

⁵Van'it tse'e je Judas dunasvaji je meen jep maja tsaptujkp jetse'e ojts ñachaptaajjini.

⁶Kyonmojkto tse'e je tee'tajk je vyintsanda je meen jetse'e vyaandi:

—Ka'a xa ve'e dupaa'ty du'akeega maat je pava'nun jetse'e mpa'mumdat ya meen joma ve'e je yax yakpum, kux ya'a ve'e je jayu tuyakma'a jetse'e je jayu y'oo'kut.

⁷Van'it tse'e dukojtsmojkti jets je meene'e tyukjóydap to'k viijn je naax juu' ve'e je to'tspaampa jye'e, jem tse'e duyaknaxtákadat je viijnk tsóvit jayu. ⁸Je'e kajx tse'e je naax uxyam paatna duxaaja Nu'u'pun Naax. ⁹Ve'em tse'e tyoojnji je ayook juu' ve'e jyaay je Nte'yam je y'ayook

kojtsnajxpa Jeremías. Jidu'um tse'e dujaajy: “Kyoondú tse'e je ii'px majk plata meen, je meen juu' ve'e je israeejlit jayu ve'em tyuktsóvidu, ¹⁰je'e tse'e tyukkujooydu je to'tspaampa je ñaax, ve'em ax jo'n atse'e je Maja Vintsán xtukpavaajñ.” Jidu'um tse'e je Jeremías dujaajy.

Ku je Jesús duvinteni je Pilato

(Mr. 15.2-5; Lc. 23.3-5; Jn. 18.33-38)

¹¹Ku ve'e je Jesús yakvaajv jeja je Pilato vyinkujk, van'it tse'e je Pilato y'amotutúviji:

—¿Mitse'e je Israeejlit Jayu Yakkutojkpa?

Van'it tse'e je Jesús y'atsaajv:

—Je'e xa atse'e, ve'em ax jo'n tuxkats.

¹²Ku ve'e je tee'tajk je vyintsanda maat je israeejlit je myújit jáyuda ñuvampejtjidi, ni vinxupa tse'e je Jesús kyah'atsaajv.

¹³Van'it tse'e je Pilato ña'muxji: —¿Ka'a ve'e xmotu vinxup ti jatye'e myaktuknuxa'aa?

¹⁴Ax ka'a tse'e je Jesús jyaak'atsaajv, ni to'ka je ayook. Atuva atoki tse'e je yakkutojkpa tyuntaajñ.

Ku je Jesús je y'oo'kun kyutujk

(Mr. 15.6-20; Lc. 23.13-25; Jn. 18.38-19.16)

¹⁵Ax vimpaascua xaaj tse'e je Pilato dumasa'ak y'ijit to'k je poxuntakjaju, jyapana pan pane'e je numay jayu y'amótup. ¹⁶Jep tse'e vye'na poxuntujkp to'k juu' ve'e Barrabás duxaaj; ñuja'vi tse'e je numay jayu jets je maja tokin je'e ve'e tyoon. ¹⁷Ku tse'e je numay jayu jem vye'nada, van'it tse'e je Pilato y'amotutúviji:

—¿Pan tse'e mtsojktup jets ats miitse'e nmasookjadat: je Barrabás, ukpu ya Jesús, juu' ve'e Cristo yaktijp?

¹⁸Je'e kajx tse'e je Pilato ve'em vyaajñ kux je Jesuuse'e jyamaso'okuvaampy; ñuja'vip je'e ve'e jets je ejkun kajxe'e je Jesús jem je'e kya'm yakpuujm.

¹⁹Jem tse'e chuuna vye'na je Pilato joma ve'e tyokimpayo'oy, van'it tse'e je ñuda'ax jidu'um kyatsunukejxi: “Kadi vintso xtun je jayu juu' ve'e ka tokin maatap, kux ooy atse'e tso'ly ntunvinmaayni je nkuma'aj je'e kajx.”

²⁰Ax je tee'tajk je vyintsanda maat je israeilit je myújit jáyuda, je'e tse'e du'akojtsidu je numay jáyuda jetse'e du'amótudat jetse'e je Barrabás yakmaso'okut jetse'e je Jesús y'oo'kut. ²¹Mukojsjedinuva tse'e je Pilato. Jidu'um tse'e je numay jayu dunuujmidi:

—¿Pan tse'e ya'a ya numejtsk mtsojktup jets ats miitse'e nmasookjadat?

Van'it tse'e y'atsoovdi:

—Je Barrabaase'e.

²²Van'it tse'e je Pilato y'amotutúvijidi:

—¿Ax tits ats vine'e ntónup maat ya Jesús, juu' ve'e Cristo yaktijp?

Van'it tse'e anañujoma y'atsoovdi:

—iYakruuzpétu!

²³Van'it tse'e je Pilato ña'muxji:

—¿Tyajxse'e? ¿Ti ka óyap ya'a ve'e tudutún?

Van'it tse'e nuyojk makk y'aa'mitaakti:

—iYakruuzpétu!

²⁴Ku ve'e je Pilato du'ix jets ka'a ve'e y'o'yixju jetse'e je numay

jayu kudyakvinmatyiktsti, y'ukvaandupe'e yoojmukta y'ajxukta, van'it tse'e je tsoxk naaj dunukejxi, jetse'e jeja je'e vyinkujkta kyapuj. Jidu'um tse'e vyaajñ:

—Ka'a xa atse'e nni'kxmat pan oo'kpe'e ya jayu juu' ve'e ka tokin maatap; miits xa ve'e mtoonka.

²⁵Van'it tse'e nujom je jayu y'atsoovdi:

—iAatsam xa je'e ve'e nni'kxminup maat aats je ntsaan je nkoj ku ya'a ve'e y'oo'kut!

²⁶Van'it tse'e je Pilato je Barrabás dumasaak; ax je Jesús, yakjavyojpu tse'e maat je po'o vojpun je pojxun japtsum, jetse'e je jyayu dutukkatajki jetse'e duyakruuzpéttat.

²⁷Van'it tse'e je tojpatajk je Jesús duyaknajkxti jep jado'k tujkp joma ve'e ñamyáyjada, jetse'e nujom je tojpatajk je Jesús dunaa'va'kvítti.

²⁸Van'it tse'e dunujeendi jetse'e je tsapts vit dutukxojxti.

²⁹Van'it tse'e to'k je ápit ta'aky dupaamdi je corona jo'n, jetse'e dutukxakjeejnukti jem kyuvajkm, jetse'e jem y'aka'yun ka'm dupaamdi to'k je kapy. Je'e kajx tse'e ve'em dutoondi kuxe'e dutijta jets vyintsá'kidupe'e je yakkutojkpa. Van'it tse'e dvincoxkténidi jetse'e dunuxiikti dutukxiikti. Jidu'um tse'e vyaandi:

—iYakmájats mitse'e m'ijtnit, Israeilit Jayu Yakkutojkpa!

³⁰Ñutsójiduva tse'e, jetse'e je kapy dukajpti jetse'e dutukxakvojpukti ka to'k náxap. ³¹Távani tse'e dunuxi'ikta dutukxi'ikta vye'na, van'it tse'e dupajkjidi je tsapts

vit jetse'e dupaajmjidini je vyítam. Van'it tse'e duyaknajkxti cruuzpejtpa.

Ku je Jesús cryuuzpejt

(Mr. 15.21-32; Lc. 23.26-43; Jn. 19.17-27)

³²Ku ve'e duyaknajkxta vye'na cruuzpejtpa je Jesús, van'it tse'e dumaatnavyaatjidi to'k je ciréneit jayu, Simón je'e ve'e xyaaj, je'e tse'e je tojpatajk y'akee'yidu jetse'e dupakaajyjat je Jesús je cryuuz.

³³Ve'em tse'e jye'ydi joma ve'e je it duxaaja Gólgota. (Jidu'um tse'e kyatsapítsum je Gólgota, Kuxútum.) ³⁴Jem tse'e je Jesús du'uktuk'oo'kuvaandi je tsaaydum pa'ajk naaj juu' ve'e je tsoojy dumaat jetse'e makk dukajávat je tsaacht'o'nun. Ax ku tse'e je Jesús dujaa'kyajpy, ka'a tse'e du'uuk.

³⁵Ku ve'e duyakcruuzpejtiti, van'it tse'e je tojpatajk duyakva'kxti je Jesús je vyit, je vyitupa'tk tse'e ñukoo'yidu. Ve'em tse'e tyoojnji juu' ve'e jyaay to'k juu' ve'e ijt je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa. Jidu'um tse'e dujaajy: "Yakva'kxtinu xa ve'e ats je nvit jetse'e dunukoo'yidi ats je nvitupa'tk." Jidu'um tse'e dujaajy. ³⁶Van'it tse'e jem y'ajxtkti jetse'e du'ix'íttat. ³⁷Jem tse'e je Jesús cryuuz kojtm dupaamdi to'k je jatyán juu' ve'e du'ava'nip pan ti ve'e kyuvejtp. Jidu'um tse'e vya'añ: "Ya'a xa ve'e je Jesús, je Israeejlit Jayu Yakkutojkpa."

³⁸Yakcruuzpejtiva tse'e numejtsk je mee'tspada, to'k jeja je Jesús y'aka'yun pa'ayi jets jado'k jeja y'anajapa'ayi. ³⁹Pan pan jaty tse'e je Jesús vinnajxjudup,

vyinkojtspejtup tse'e jetse'e je kyuvajk dūvivuyoyda. ⁴⁰Jidu'um tse'e dunuujmidi:

—¿Ka mítsape'e mtunvaan jets myakkutókiyupe'e je maja tsaptajk jetse'e toojk xaaj xpaamnuvat? Naajtso'okjuts n'it. Pan je Nte'yam je y'Onuk xa mitse'e, naajkvánukjuts jem cruz kajxm.

⁴¹Nuxiikjuduva tukxiikjuduva tse'e je tee'tajk je vyintsanda maat je tsaptujkpit yak'ixpajkpatajk jets je fariseotajk maat je israeejlit je myújit jáyuda. Jidu'um tse'e ñavyaajnidi:

⁴²—Yaktsook xa ya'a ve'e je viijnk jayu; ka'a tse'e ñay'amaadaagaja jetse'e ñaajtso'okjut. Pan je Israeejlit Jayu Yakkutojkpa xa ya'a ve'e, va'an tse'e dunaajkvánukju jem cruz kajxm, van'it tse'e njaanchja'vimdat. ⁴³Ve'eme'e vya'añ jets napyaaajmjupe'e jem je Nte'yam kyam, va'ants n'it je Nte'yam yaktsa'akju pan tyúvame'e jets tsojkjupe'e, kux ve'em ya'a ve'e vya'añ jets je Nte'yam je y'Onuk ya'a ve'e.

⁴⁴Je'e paat tse'e vinkojtspejtjudu je mee'tspada juu' ve'e myaatcruuzpejtta.

Ku je Jesús y'oo'kni

(Mr. 15.33-41; Lc. 23.44-49; Jn. 19.28-30)

⁴⁵Ku ve'e kujk xaaj dupaaty, van'it tse'e nujom je it je naax kyoo'tsi. Toojk yaaxp paat tse'e y'ijit koo'ts. ⁴⁶Toojk yaaxp jo'n tse'e vye'na jetse'e makk je Jesús kyajts. Jidu'um tse'e vyaajj:

—Elí, Elí, ¿lama sabactani? (Jidu'umts je'e ve'e kyatsapítsum, Ats je nNte'yam, ats je nNte'yam, čtyajxts ats mitse'e xmasa'ak?)

⁴⁷Jem tse'e tyénada juu' ve'e du'amotunajxtu, je'e tse'e vaandu: —Je Eliástam xa ya'a ve'e yaaxjip.

⁴⁸Van'it tse'e to'k je jayu ñomkaj jetse'e ojts to'k je tukna'oktaatsun duyakxaa'k maat je tsaaydum pa'ajk na'ook. Van'it tse'e dupuujm jem kapy jajm jetse'e je Jesús dutukvinoxoo'tsut. ⁴⁹Ax jidu'um tse'e je viijnk jayu vyaandi:

—Masoo'oku, va'an du'ixumda pan miimpe'e je Elías yaktsa'akju.

⁵⁰Van'it tse'e je Jesús jado'k nax mak'k kyojtsnuva jetse'e je jya'vin tyukvaatsji. ⁵¹Van'it'iyam tse'e je atatyok kajojk kyaa'tsava'kxy ayojk ava't juu' ve'e jep maja tsaptujkp tuk'atatyuk je it juu' ve'e je kunoo'kxun munuyojk dumaat. Ojxi tse'e je it, po'ova'kxtu tse'e je mújit tsaaj, ⁵²avaatstuva tse'e je oo'kpa jot, jetse'e jyoojntypajktinuva numay je Nte'yam je jyayu juu' ve'e oo'ktu. ⁵³Pítsumduts je'e ve'e jep jyótufta. Távani ve'e je Jesús jyoojntypajknuva vye'na, van'it tse'e tyajkidi jem kunuu'kx jerusaleenit kyajpun kajxm joma ve'e numay je jayu y'íxjidi. ⁵⁴Ku ve'e je tojpa juu' ve'e dunuvintsánip numókupx je tojpatajk jets pan pan jatye'e du'ix'ijttup je Jesús, je'e tse'e du'ixtu ku ve'e je it y'ojxi jets juu' jatye'e jaa'ktoojnju jaa'kkojtsju, ooy tse'e tyuntsa'ikidi jetse'e ñavyaajnidi:

—Tyúvamdám xa ve'e jets je Nte'yam je y'Onuk ya'a ve'e tuy'it.

⁵⁵Numay tse'e jem je ta'axtajk vye'nada juu' ve'e dupanajkxtu je Jesús ku ve'e jem galiléait y'it jootm chaa'n jetse'e je putajkin dumooydi, jékum jaty tse'e

tyaandi jetse'e du'ixti juu' jatye'e toojnju kojtsju. ⁵⁶Ax nutoojk tse'e je ta'axtajk: to'k tse'e je María Magdalena, jado'k tse'e je María juu' ve'e je Santiago jets je José je tyaak, jado'k tse'e je Zebedeo je ñuda'ax, je Santiago jets je Juan je tyaakta.

Ku je Jesús ñaxtajki

(Mr. 15.42-47; Lc. 23.50-56; Jn. 19.38-42)

⁵⁷Ku ve'e je it tyánayini, van'it tse'e to'k je kumeen jayu jye'y, José je'e ve'e xyaaj, arimatéait jayu je'e ve'e, pyanajxpapts je'e ve'e je Jesús. ⁵⁸Van'it tse'e ojts je Pilato du'ix jetse'e du'amotu je Jesús je ñi'kx je kyopk. Ax pyavaan tse'e je Pilato jetse'e yakmo'ot. ⁵⁹Van'it tse'e je José je ni'kx je kopk duyakvajntyk jem cruz kajxm jetse'e to'k je va'ajts vit dutukvimpitt, ⁶⁰jetse'e duyaknaxtajki jep jótup juu' ve'e je José jye'e, juu' ve'e yakjapyaajmju jep tsajaatp. Ku ve'e je jot aak dutuk'akaayni to'k je tsaaj juu' ve'e va'ajts maj, van'it tse'e ñajkxni. ⁶¹Jem tse'e dūvintsāanada vye'na je jot je María Magdalena jets je jado'k María.

Ku yak'ix'ijit joma ve'e je Jesús ñaxtajki

⁶²Ku ve'e je xaaj tyajkini, távani ve'e yak'apaamdūka vye'na je poo'kxtkun xaaj, van'it tse'e je tee'tajk je vyintsānda maat je fariseotajk ojts du'ixta je Pilato ⁶³jetse'e dunuujmidi:

—Njaa'myejtsp xa aatse'e ku ve'e joojntykipna vye'na je vin'aa'mpa, jets ve'eme'e vyaajñ jets kutoojk

xaaj ve'e jyoointykpajknuvat. ⁶⁴Je'e kajx tse'e pava'anuj jetse'e je jot oy yak'ix'itut ku ve'e to'mayji je y'ixpajkpatajk koo'ts najkx je ni'kx je kopk dume'e'tsta jetse'e ux'ook je jayu dunuujmidinit: "Ta xa je'e ve'e jyoointykpajknuva." Pan ve'em xa ve'e kujyaty, nuyojk tse'e je jayu duvin'aa'ndat jets ni ka'a ve'e ku ve'e joojntykipna vye'na.

⁶⁵Van'it tse'e je Pilato ña'muxjidi:

—Uxeja xa ve'e je tojpada jetse'e du'ix'ittat; najkxtats miits jep x'ixta jetse'e oy xyaktádat.

⁶⁶Van'it tse'e ñajkxti jetse'e je jot oy duyaktaandi je ixta'nun maat, ve'em tse'e nujava tyánut pan yak'avaatstupe'e uk pan ka'a. Van'it tse'e jep dumasookti je tojpada.

Ku je Jesús jyoointykpajknuva

(Mr. 16.1-8; Lc. 24.1-12; Jn. 20.1-10)

28 Távani tse'e je poo'kxtkun xaaj ñaxy vye'na, kujajnupe'e domingo, muto'k xaaj je semana, van'it tse'e je María Magdalena jets je jado'k María ojts du'ixta je jot joma ve'e ñaxtajki je Jesús. ²Tun to'mayji tse'e je it makx tyun'ojxi jetse'e to'k je Maja Vintsán je y'aangeles jem tsapjootm chaa'n jetse'e kyadaaky joma ve'e je jot, van'it tse'e je tsaaj duyakkeek juu' ve'e y'akaajyup, jetse'e dutuk'ajxtk. ³Ooye'e tyun'ajaj tyun'atu'kx je ángeles, ve'em ax jo'n je vítsuk; jets je vyit, va'ajts poo'pts je'e ve'e, ve'em ax jo'n je tsap'aa'pk. ⁴Ku ve'e je tojpa du'ixti, ooy tse'e tyuntsa'kidi jetse'e tyunmíptini, mukaxux tse'e tyaandi, ve'em ax jo'n aa'kani kuy'ijtti. ⁵Van'it tse'e je ángeles dunuujmi je ta'axtajkta:

—Kadi mtsa'agada, nnuja'vip xa atse'e jets je Jesuuse'e m'ixtidup, je'e juu' ve'e cruuzpejt. ⁶Ka'a xa je'e ve'e yaja pan, ta je'e ve'e jyoointykpajknuva ax jo'n vyaajñ jo'n. Minu x'ixta je it joma ve'e yakpuujm. ⁷Jatyji tse'e mnajkxtat jetse'e je y'ixpajkpatajk xnaajmadat: "Ta xa ve'e jyoointykpajknuva je'e juu' ve'e aa'kani tuy'uk'it; najkxufts je'e ve'e jem Galilea, ux'ookts miitse'e jem mjeyadat, jem tse'e x'ixtat." Ta tse'e nvaajnada —jidu'um tse'e je ta'axtajk yaknuujmidi.

⁸Van'it tse'e je ta'axtajk tun jatyji choo'ndi joma ve'e je jot, tsa'kidupe'e jetse'e nay ve'empa ooy tyunxoojntktuva. Je'e tse'e noomp najkxtu jetse'e je ixpajkpatajk duvaajnajat. ⁹Jem tse'e ñajkxta vye'na ku ve'e je Jesús dumaatnavyaatjidi jetse'e kyojtspoo'kxjidi. Van'it tse'e je Jesús dvin'kutatámidi jetse'e dvinja'vidi dvin'tsa'kidi, jetse'e jem tyékum dutsee'ndi. ¹⁰Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Kadi mtsa'agada, najkxu xvaajnada ats je n'utsatajk jets jeme'e Galilea ñajkxtat, jemts atse'e x'ixtat.

Ku je tee'tajk je meen dumooydi je tojpada jetse'e tyaayadat

¹¹Namvaate'e je ta'axtajk ñajkxti, van'it tse'e jem kajpun jootm ñajkxti aje'ejyji je tojpada juu' ve'e je jot du'ix'ijttup jetse'e ojts duvaajnjikáxta je tee'tajk je vyintsanda ti jatye'e tutyunju tukyatsju. ¹²Van'it tse'e je tee'tajk je vyintsanda ojts dukojtsmókta maat

je israeejlit je myújit jáyuda pan ti ve'e tyóndap. Van'it tse'e may je meen dumooydi je tojpada ¹³jetse'e jidú'um dunuujmidi:

—Ve'em miitse'e mva'andat jets maadupe'e tumve'nada, van'it tse'e ojts je Jesús je y'ixpajkpatajk tudumee'tsta je ñi'kx je kyopk.

¹⁴Pan myótup tse'e je kats je yakkutojkpa jets maadupe'e tumve'nada, kádits xtivinmayda, aatsts miitse'e nkukótstap jetse'e mkayakvintsotóndat.

¹⁵Van'it tse'e je tojpada je meen dukuvajkti jetse'e ve'em ojts dutonda ax jo'n yaknuujmidi. Uxyam paatna tse'e numay je israeejlit jayu vya'anda jets ve'emame'e jyajty.

Je pava'nun juu' ve'e je Jesús yaktaajnjidu je y'ixpajkpatajk

(Mr. 16.14-18; Lc. 24.36-49; Jn. 20.19-23)

¹⁶Najkxtu tse'e jem Galilea je Jesús je ñumakto'k ixpajkpatajk,

jeme'e ñajkxti joma ve'e je kopk juu' ve'e je Jesús tukna'muxjudu. ¹⁷Ku ve'e je Jesús du'ixti, vyinja'vidu vyintsá'kidu tse'e, óyame'e jem juu' ve'e mejtsvinmaaydup pan tyúvam je'e ve'e je Jesús. ¹⁸Van'it tse'e je Jesús je y'ixpajkpatajk dūvinkutami jetse'e dunuujmi:

—Yakmooynu xa atse'e nujom je kutojkun juu' ve'e jem tsapjootm jets yaja naxviijn. ¹⁹Je'e kajx tse'e, najkxta miits to'k it to'k naxviijn jetse'e je jayu xyakvimpijttinit ats je n'ixpajkpatajkta, jetse'e xyaknapéttat je Dios Tee' kajx, ats, je'e je y'Onuk kajx, jets je Espíritu Santo kajx, ²⁰jetse'e xtuk'íxtat jetse'e dukutyoondinit nujom juu' ats miitse'e tuntukpava'anda. Nujávadats jets xá'ma kajx atse'e n'ijtnit miits maatta je itakax paat.